AFGRUNDENS FOLK

AV

JACK LONDON

TILL SVENSKAN AF ***M. DRANGEL***

FEMTE UPPLAGAN

STOCKHOLM - BOHLIN & Co.

STOCKHOLM
TRYCKERIAKTIEBOLAGET SKANDIA, 1916

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna utgåva av *Afgrundens folk (The People of the Abyss, 1903)* av **Jack London** (1876-1916) är översatt 1910 (5. uppl. 1916) av **Mathilda Drangel** (1847-1931). Boken digitaliserades direkt från original och anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i maj 2015 av Bert H.

En annan översättning med svensk titel **Avgrundens folk** utgiven 1941 på Nordens förlag med anonym översättare finns också på Projekt Runeberg.

Läs om verket och den engelska texten på hemsidan **The World of Jack London** eller på **Internet Archive**!

Förord af de engelska utgifvarna.

——

I det andra numret af T. P.’s Weekly — för den 14 november 1902 — lästes följande notis:

»Jack London i London. — Mr Jack London måste vara en originell människa. Hans bägge arbeten rörande lifvet i Klondyke — 'Hans fäders Gud’ och 'Vargens son’ — hafva kanhända väckt mera uppmärksamhet än några andra småhistorier af nya författare, sedan Kipling skänkte den läsande världen ’Soldiers Three’ och ’Plain Tales from the Hills’. Han är endast tjugusex år, men han har förtjänat sitt uppehälle sedan han var sexton, dels som matros på ett hvalfångstfartyg, dels som kringvandrande arbetare, dels som guldgräfvare i Klondyke. Då hans engelska förläggare gåfvo ut hans första bok i London, skrefvo de till honom och rådde honom att komma till Europa och se någonting af Gamla Världen, framför allt East End i London, där de trodde att han skulle finna ett

ändlöst material, hvilket han skulle förstå att använda. Detta inträffade någon gång under förra våren. Han skref till svar från sitt hem i California, att han hoppades kunna göra det — någon gång.

För omkring fem veckor sedan kom han in på förläggarnas kontor. De voro förtjusta öfver att få se honom och frågade, när han hade kommit till England. 'För ungefär två månader sedan', blef svaret. 'Men hvar har ni då varit under hela den tiden?' 'I East End — därnere vid dockorna. Detta är mitt första besök på annan plats.' Och så förhöll det sig också. Han kom till London, gaf sig icke tillkänna för någon utom för amerikanska konsuln, begaf sig direkt till enbutik, där man sålde gamla kläder, satte på sig en sliten kostym och skyndade att försvinna bland mängden någonstädes nedåt dockorna, hvarest han sedan förblef försvunnen under två månader.»

Resultatet af detta mr Londons egendomliga sätt att försvinna är denna bok — »Afgrundens folk». Det är att frukta, att många engelsmän måste tycka illa om hvad mr London har skrifvit. Men har mr London orätt?

Han är ingen fientligt sinnad kritiker. Det vill säga, att han icke är af den sortens amerikaner, som hysa illvilja mot England och engelsmännen. Tvärtom kan man citera otaliga ställen i hans bägge böcker »Hans fäders Gud» och »Vargens son», som bevisa, att han hyser stor beundran för den typiskt engelska karaktären, och stort intresse för allt, som står i förbindelse med England. Han har skrifvit om East End i London så som han skref om Klondyke — han har framställt de saker och ting; som han såg, i den dager han såg dem. I denna bok hafva vi en skildring af de fattigas lif i London, så som det tedde sig för en man med icke vanlig intelligens, hvilken hade rest 7,000 mil för att ägna det ett lugnt och allvarligt studium. Har han haft orätt i sin uppfattning? Hvari har han då misstagit sig? Och om han har rätt — hvad sedan?

*

Företal.

De erfarenheter, som berättas i denna bok, gjorde jag under sommaren 1902. Jag dök ned i Londons undre värld i ett sinnestillstånd, som bäst kan jämföras med en forskningsresandes. Jag ville öfvertygas genom mina ögons vittnesbörd, icke genom påståenden af dem, som icke hade sett hvad de talade om, eller af dem, som hade sett och gått före mig. Vidare hade jag fastställt en viss enkel måttstock, efter hvilken jag skulle bedöma lifvet därnere. Allt som befordrade liffullhet, kroppslig och andlig hälsa, var godt, — allt som förkväfde, skadade, förkrympte och förvred lifvet, var dåligt.

Det skall lätt bli klart för mina läsare, att jag såg mycket som var dåligt. Och det får icke förglömmas, att den tid jag skildrar ansågs för »goda tider» i England. Det tillstånd af hungersnöd och brist på tak öfver hufvudet, som jag där träffade på, utgör ett kroniskt lidande, som aldrig upphör, icke ens under landets mest blomstrande perioder.

Efter sommaren i fråga kom en hård vinter. Massor af arbetslösa ordnade sig i processioner, ända till tolf om sender, och tågade dagligen genom Londons gator, ropande efter bröd. Mr Justin Mc Carthy skref i januari 1903 till Newyorks-tidningen Independent följande kortfattade skildring af situationen:

»Arbetshusen ha icke tillräckligt utrymme för att inom sina murar kunna sammanpacka de uthungrade skaror, som dag och natt trängas vid deras dörrar för att få bröd och tak öfver hufvudet. Alla barmhärtighetsinrättningar ha uttömtsina tillgångar under försök att anskaffa föda åt de svältande invånarna i vinds- och källarrummen vid Londons gator och gränder. Frälsningsarméns kvarter i olika delar af staden belägras af hungriga och arbetslösa, för hvilka hvarken husrum eller föda kan anskaffas.»

Det har påståtts, att den kritik, jag har underkastat sakernas tillstånd i England, är alltför pessimistisk. Till svar därpå måste jag förklara, att jag tvärtom är den mest optimistiske af optimister. Men jag bedömer en nations manlighet mindre efter politiska sammanslutningar än efter individerna. Samhället växer, medan politiska maskinerier splittras och falla i grus. Så långt som manlighet, kvinnlighet, hälsa och lycka sträcker sig, ser jag en stor och ljus framtid för det engelska folket. Men för en stor del af det politiska maskineri, som för närvarande

misshushållar för detsamma, kan jag ej se någonting annat än grushögen.

JACK LONDON.

Piedmont, California.

*

FÖRSTA KAPITLET.

——

Huru jag kom dit.

»Det går inte», förklarade genast de vänner i London, till hvilka jag vände mig för att få upplysningar i och för mitt tillämnade nedstigande i East Ends afgrund. »Då får ni åtminstone tala vid någon polisman, som ledsagar er», tillade de efteråt, sedan de med möda hade försökt sätta sig in i den besynnerliga idé, som anfäktade en galning, hvars rekommendationer tydligen voro mera på det klara än hans hjärna.

»Men jag vill inte tala vid polisen», invände jag. »Hvad jag vill är att fördjupa mig i East End och studera lifvet därnere på egen hand. Jag vill veta, huru människorna lefva där, hvarför de lefva där, och hvad de lefva för. Jag ämnar, med ett ord sagdt, lefva där själf.»

»Lefva där själf!» upprepade de alla med den mest ogillande uppsyn. »Men det påstås ju, att det finns platser därnere, där en människas lif inte är värdt två pence.»

»Det är just dessa platser jag vill se», inföll jag.

»Men det går inte», ljöd det orubbliga svaret.»Det var inte för att höra detta som jag har kommit till er», förklarade jag buttert och en smula retad af deras brist på förståelse. »Jag är främling här och begär, att ni skola säga mig hvad ni veta om East End, för att jag skall få någon ledning.»

»Men vi veta ingenting alls om East End. Det ligger någonstädes där bortåt.» De gjorde en obestämd gest med sina händer åt det håll, där man vid sällsynta tillfällen kunde få se solen gå upp.

»Då går jag väl till Cooks», förklarade jag.

»Ja, ja», instämde de med tydlig lättnad. »Hos Cooks veta de säkert någonting om det.»

Men ack, Cooks — Thomas Cook & Son, vägvisare och kommunikationsklarerare, lefvande adresskalender för hela världen och hjälp i första hand för förvillade resande — ögonblickligen och utan tvekan med den största lätthet och snabbhet skulle de ha skickat mig raka vägen till det mörkaste Afrika eller det innersta Tibet, men till Londons East End, som ligger knappt ett stenkast från Ludgate Cirkus, visste de icke vägen!

»Det går inte», sade den lefvande uppslagsboken för vägar och stigar i Cooks afdelning vid Cheapside. Det är så — hm — så högst ovanligt.»

»Vänd er till polisen», uppmanade han i myndig ton, då jag envisades. »Vi ä’ inte vana vid att skicka resande till East End; aldrig begär någon att vi ska’ göra det, och vi veta ingenting alls om ifrågavarande plats.»

»Nå, det gör detsamma», afbröt jag för att rädda mig från att bli utsopad från kontoret af hans störtflod af negationer. »Det är i alla fall någonting som ni kan göra för mig. Jag vill, att ni på förhand skall få veta,hvad jag har för afsikt att göra, så att ni i händelse af behof skall kunna identifiera mig.»

»Aha — jag förstår! Ifall ni blir mördad, så skulle vi vara i stånd att identifiera liket.»

Han sade detta i en så belåten och kallblodig ton, att jag ögonblickligen tyckte mig se mitt stelnade och stympade kadaver ligga utsträckt på en läm, där kallt vatten oupphörligt droppade ned, och jag såg honom luta sig öfver liket och hörde honom allvarligt och tålmodigt förklara, att det verkligen var den vanvettige amerikanen, som

nödvändigt ville till East End.

»Nej, nej», svarade jag, »det vore endast fråga om att identifiera mig i händelse jag skulle komma i något dilemma med 'byglarna'.» Det sista ordet uttalade jag med en viss nervositet — jag höll sannerligen på att tillägna mig lämpligt språk.

»Detta är en sak, för hvilken ni måste vända er till hufvudkontoret», förklarade den jag talade vid. »Det har aldrig förekommit förut, ser ni», tillade han urskuldande.

Expeditören på hufvudkontoret harklade och brummade. »Vi ha för regel att aldrig ge några upplysningar om våra klienter», förklarade han.

»Men i det här fallet är det ju en klient som begär, att ni skulle ge upplysningar om honom själf», påpekade jag.

Han harklade och brummade om igen.

»Jag vet naturligtvis, att det aldrig har förekommit förut», skyndade jag att komma honom i förväg, »men...»

»Jag ämnade just säga, att någonting dylikt aldrig har förekommit förut», förklarade han med stadig röst, »och jag tror inte, att vi kunna göra någonting för er.»

Innan jag gick min väg, hade jag emellertid fått endetektivs adress, som bodde i East End, och så begaf jag mig till amerikanska generalkonsuln. Nu fann jag ändtligen en man, af hvilken jag kunde göra mig förstådd. Inte ett tecken till harklande och brummande, inga höjda ögonbryn, ingen öppen misstro, ingen idiotisk förvåning. Inom en minut hade jag förklarat mig och min begäran hvilken han tog som en naturlig sak. Efter ännu en minuts förlopp hade han frågat efter min ålder, min längd och vikt, och noga betraktat mig. Och efter den tredje minuten skakade vi hand med hvarandra till afsked, och han sade: »All right, Jack! Jag skall komma ihåg er och hålla utkik.»

Jag drog en suck af lättnad. Sedan jag nu hade bränt mina skepp bakom mig, stod jag färdig att fördjupa mig i den mänskliga vildmark, om hvilken ingen tycktes veta någonting. Men jag råkade omedelbart ut för en ny svårighet under form af min droskkusk, en kolossalt dekorativ herre med gråa polissonger, som under flera timmars tid hade med orubbligt lugn kört mig hit och dit i »City».

»Kör till East End!» befallde jag då jag steg upp i vagnen.

»Hvart, sir?» frågade han med tydlig förvåning.

»Till East End. Kör!»

Vagnen rullade framåt några minuter utan vidare angifvet mål, men så stannade den. Täckelset drogs undan från taköppningen, och kusken stirrade ned på mig med förbryllad uppsyn.

»Ursäkta, men hvart var det ni ville?» frågade han.

»Till East End», upprepade jag. »Inte till någon särskild plats — kör mig omkring där hvar som helst.»

»Men adressen, sir?»»Hör ni inte?» dundrade jag. »Kör mig ned till East End, och det genast!»

Det syntes tydligt, att han ingenting begrep, men han drog hufvudet tillbaka och satte brummande hästen i gång.

Ingenstädes på Londons gator kan man undgå att få se den eländigaste fattigdom, emedan man fem minuters väg och snart sagdt hvilken punkt som helst träffar på någon usel gata ;men den trakt, där jag nu färdades fram, var ett enda oändligt fattigkvarter. På gatorna vimlade en helt olika befolkning, småväxt och med eländigt och öldränkt utsende. Vi åkte miltals framåt mellan tegel och smuts, och vid hvarenda tvärgata eller gränd hade man samma långsträckta utsikt öfver teget och uselhet. Här och där såg man en drucken man eller kvinna, och luften genljöd af käbbel och gräl. På ett salutorg såg jag stapplande gamla gubbar och gummor leta bland affall, som kastats i smutsen, efter rutten potatis, bönor och andra grönsaker, medan barnen skockade sig likt flugor omkring en hög ruttnande frukt, körde ned armarna ända till axeln i den jäsande massan, och drogo fram bitar, som endast voro delvis angripna, hvilka de genast förtärde.

Under hela färden mötte jag icke en enda hyrvagn, och det syntes, att den hvari jag åkte måste förefalla barnen som en uppenbarelse från en annan, bättre värld, emedan de sprungo långa stycken bredvid och efter den. Så långt jag kunde se syntes ingenting annat än husväggar af tegel, smutsig stenläggning och en skrikande och grälande folkström. För första gången i mitt lif kände jag mig gripen af fruktan för »den stora massan». Det var som då man känner fruktan för hafvet — och de eländiga hoparna, som strömmade fram gata efter gata,föreföllo som vågorna pa ett väldigt, stinkande haf, hvilka slogo emot mig och hotade att svalla igen öfver mig.

»Stepney, sir! Stepney station!» ropade min kusk ned till mig.

Jag såg mig omkring. Där låg verkligen en järnvägsstation, och han hade beslutsamt styrt kursen till denna, såsom varande den enda fläck, om hvilken han hade sig någonting bekant i hela denna vildmark.

»Än se'n?» sade jag.

Han mumlade någonting obegripligt och skakade på hufvudet med synnerligt olycklig uppsyn. »Jag är en främling här, sir», lyckades han slutligen få fram, »och om det inte var till Stepney station ni ville, så kan jag då sannerligen inte heller begripa hvart det var.»

»Jag skall säga er hvad jag vill», svarade jag. »Kör rakt fram och håll utkik efter en bod, där man säljer gamla kläder. Och så snart ni får sikte på en sådan bod, kör ni direkt till närmaste hörn, viker af där, håller in hästen och öppnar vagnsdörren, så att jag får stiga ur.»

Jag såg på honom, att han började bli orolig för sin betalning, men det dröjde icke länge förrän han vek om ett hörn och underrättade mig om, att jag endast behöfde gå ett litet stycke tillbaka för att finna en sådan bod som jag sökte.

»Men vill ni inte vara så god och betala mig först?» frågade han bedjande. »Det är sju och sex jag har att få.»

»Ja, för att jag sedan inte skulle få se en skymt af er vidare», sade jag skrattande.

»Bevare mig! Men det kan hända, att det blir jag som inte får se en skymt af er efteråt, om ni inte betalar mig nu», svarade han.Men en hop trasiga åskådare hade redan samlats omkring vagnen, och jag skrattade om igen och gick tillbaka till klädmånglarens bod.

Här bestod den förnämsta svårigheten i att förmå affärens innehafvare att begripa, att det verkligen var gamla kläder jag ville ha. Men efter flera fruktlösa försök att påtruga mig en omgång nya omöjliga sådana, började han ta fram några fång gamla, under det han med mystisk uppsyn gjorde åtskilliga dunkla utlåtelser. Detta gjorde han i den påtagliga afsikten att låta mig veta, att han hade »genomskådat min belägenhet», för att skrämma mig till att betala hvad som helst för det jag ville ha — af fruktan för att bli upptäckt. Han tog mig naturligtvis för att vara stadd i trångmål — kanske för en öfverklassförbrytare från andra sidan oceanen — i alla händelser för en person som var angelägen att undvika polisen.

Men jag disputerade med honom om den oförskämda skillnaden mellan hans varas pris och dess värde, tills jag hade fullkomligt tagit honom ur hans villfarelse och han begynte bedrifva en hårdnackad underhandling med en lika hårdnackad kund. Slutligen valde jag ett par grofva, duktigt slitna byxor, en nött kavaj, som hade en enda knapp i behåll, ett par grofva skor, som tydligen hade varit med där man skyfflade kol, ett tunt läderbälte och en mycket smutsig klädesmössa. Mina underkläder och strumpor voro nya och varma, men af en sort som hvarje amerikansk kringvandrande arbetare under vanliga förhållanden kan förskaffa sig.

»Jag må säga, att ni ä' en sluger en», sade klädmånglaren med hycklad beundran, då jag lämnade honom de tio shillings, om hvilka vi slutligen hade kommit öfverensför köpet. »Jag vill då våga, att ni har varit här åt trakten förr än nu. Edra byxor ä' då värda sina fem, det kan hvar och en se, och en dockarbetare skulle med glädje ha betalt två och sex för skorna, för att nu inte tala om kavajen och mössan och ny skjorta och allt det andra.»

»Huru mycket vill ni ge mig för det?» frågade jag hastigt. »Jag har betalt er tio shillings för alltsammans, och jag säljer det tillbaka till er just nu för åtta. Nå — topp?»

Men han grimaserade och skakade på hufvudet, och fastän jag hade gjort en god affär, hade jag en obehaglig förnimmelse af att han hade gjort en ännu bättre.

Jag fann droskkusken inbegripen i ett hemlighetsfullt samtal med en poliskonstapel, men sedan den sistnämnde hade betraktat mig med skarpa ögon och ägnat en påfallande uppmärksamhet åt byltet under min arm, gick han sin väg och lämnade kusken att göra myteri på egen hand. Och min körsven förklarade nu helt enkelt, att han icke skulle låta hästen gå ett enda steg, förrän jag hade betalt de sju shillings och sex pence, som jag var honom skyldig. Men sedan var han också villig att köra mig till världens ända och bad många gånger om ursäkt för sin enträgenhet under förklaring, att man emellanåt kunde råka ut för besynnerliga kunder i London.

Men han behöfde endast köra mig till Highbury Vale i den nordliga delen af London, där jag hade mitt bagage. Dagen därpå drog jag där af mina skor — icke utan saknad efter deras lätthet och bekvämlighet — äfvensom min mjuka gråa resdräkt och för öfrigt allt hvad jag hade på mig, och jag satte på mig saker som hade tillhört andra män, om hvilka jag icke hade den ringaste föreställning, men som helt säkert hade känt sig mycket olyckliga attnödgas skiljas från sina trasor för den ömkligt lilla betalning, som de kunde erhålla af en klädmånglare.

I ärmhålan innanför min skjorta sydde jag fast ett guldmynt — en nödfallssumma, ehuru anspråkslös till sitt belopp — och i skjortan placerade jag mig själf. Sedan satte jag mig för en stund och filosoferade öfver alla de feta och sköna år, som hade gjort min hud mjuk och bragt nerverna nära intill ytan — ty skjortan var grof och sträf som om den vore af tagel, och jag är alldeles öfvertygad om, att den strängaste asket icke kunde lida mer än jag nu gjorde under de närmaste tjugufyra timmarna.

Det öfriga af kostymen var lätt nog att få på sig, utom skorna, hvilkas pådragande utgjorde ett verkligt problem. De voro så hårda och styfva, som om de vore gjorda af trä, och det var först sedan jag hade grundligt bearbetat öfverlädret med mina knytnäfvar som jag lyckades få in fötterna i dem. Sedan jag därefter hade stoppat på mig några shillings, en knif, en näsduk, litet brunt papper och några blad tobak, klampade jag utför trapporna och sade farväl till mina allt ondt profeterande vänner på stället. Då jag gick ut genom porten, kunde »hjälphustrun», en hygglig medelålders kvinna, icke afhålla sig från att göra en grimas, som förvred hennes läppar och skilde dem åt, hvarefter hennes strupe på grund af ofrivillig sympati lät höra det underliga djuriska ljud, som vi bruka kalla »skratt».

Jag hade knappt hunnit ut på gatan förrän jag fick ett lifligt intryck af den olikhet i bemötande, som var ett resultat af mitt ombyte af kläder. Allt kryperi var som bortblåst hos dem af det lägre folket, med hvilka jag kom i beröring. Helt hastigt — så att säga i en blink — hade jag blifvit en af dem. Min nötta kavajsom nästan hade hål på armbågarna, var ett kännemärke och ett insegel på min klass, hvilken också var deras. Den gjorde mig till deras jämlike, och i stället för den krypande och alltför vördnadsfulla uppmärksamhet, man hittills hade visat mig, bemöttes jag nu med kamratlik förtrolighet. Männen i korderojkläder och smutsig halsduk kallade mig icke längre »sir» eller »guvernor». Nu fick jag i stället heta »kamrat» — ett vackert och hjärtligt tilltalsord, som har både klang och värme och munterhet, hvilket »guvernor» alls icke har. Denna titel påminner om herravälde och makt och hög myndighet — en tribut af den som står lågt till den som står högt, afgifven i förhoppning att den sistnämnde skall öppna sin börs och lätta på dess vikt — hvilket med andra ord vill säga, att den innebär en bön om allmosa.

Detta kommer mig att tänka på en förnöjelse, som jag erfor i mina trasor, och som eljest aldrig kommer en amerikan till del utomlands. Den som reser från Förenta staterna till Europa och icke är en Krösus, finner sig hastigt bragt till ett kroniskt tillstånd af själfmedveten snålhet på grund af de horder af lismande roffare, som trampa honom i hälarna från morgon till kväll och länsa hans plånbok på ett sätt, som bringar »ränta på ränta» på skam.

Då jag nu var klädd i trasor, undslapp jag pestplågan att ge drickspengar och ansågs för en jämlike af dem som voro klädda som jag. Ja, innan dagen var slut hade jag börjat ta revanche och sade tacksamt: »Jag tackar, sir!» till en herre, som släppte en penny i min ifrigt framsträckta hand, sedan jag hade hållit hans häst en stund.

Jag upptäckte emellertid, att äfven andra förändringar hade inträdt i och med mitt ombyte af dräkt. Då jagskulle gå öfver starkt trafikerade gator, fann jag, att jag nu om möjligt måste vara dubbelt uppmärksam i fråga om att undvika alla åkdon — och jag fick en stark förnimmelse af att mitt lif hade sjunkit i värde på samma gång som mina kläder. Då jag förut frågade någon polis om vägen till en plats, blef hans vanliga motfråga: »Omnibus eller hyrvagn, sir?» men nu blef det istället: »Gå eller åka?» Och vid järnvägsstationen sköt man ut en tredjeklassbiljett åt mig som en gifven sak.

Men för allt detta hade jag fått vederlag. För första gången skulle jag möta de lägre klasserna i England ansikte mot ansikte och lära känna dem för hvad de verkligen äro. Då gatstrykare och arbetare talade med mig i gathörn och på utskänkningsställen, talade de som den ena människan till den andra — de talade så som naturliga människor skulle tala, utan den minsta tanke på att vinna någonting af mig för hvad de sade eller för det sätt, på hvilket de talade.

Och då jag slutligen steg ned i East End, var jag glad att finna, att jag icke längre anfäktades af någon fruktan för »den stora massan». Jag hade själf blifvit en del af densamma. Det väldiga, stinkande hafvet hade slagit tillsammans sina vågor öfver mitt hufvud, eller jag hade sakta sänkt mig ned i dess djup — och det var ingenting fruktansvärdt däri, med undantag af den grofva skjortan.

*

ANDRA KAPITLET.

——

Johnny Upright.

Jag ämnar icke ge er Johnny Uprights adress. Vare nog sagdt, att han bor vid den mest respektabla gatan i East End — en gata, som skulle anses för mycket oansenlig i Amerika, men som utgör en verklig oas i östra Londons vildmark. Den är på alla håll omgifven af tätt sammanpackade snuskiga hålor och gator, vimlande af en ung, otuktad och snuskig generation; men dess egen stenläggning är jämförelsevis fri från sådana barn, som ej ha någon annan lekplats än gatan, hvarför där också förefaller rent af ödsligt, emedan så få människor komma och gå.

Hvarje hus vid denna gata, såväl som vid de öfriga, står vägg mot vägg med sina grannar. Till hvart och ett af dem hör blott en enda ingång från framsidan, och hvarje hus är ungefär aderton fot bredt samt har på baksidan ett stycke gård, omgärdad med tegelmur, där man, då det icke regnar, kan se den blågråa himmelen. Men vi måste komma ihåg, att det är East-End-lyx vi nu betrakta. Somliga af dem, som bo vid denna gata, äro tilloch med så välsituerade, att de hålla sig med »familjeslafvinna».

Och det gör äfven Johnny Upright, det vet jag mycket väl, emdan hon var den första bekantskap jag gjorde i denna säregna del af världen.

Nå, jag kom till Johnny Uprights hus och dess dörr öppnades af »slafvinnan». Nu är att märka, att hennes egen ställning i världen var ömkansvärd och föraktad, men hon såg på mig med en min af medömkan och förakt. Hon visade tydligt sin önskan, att vårt samtal skulle bli kort. Det var söndag, och Johnny Upright var inte hemma, och det var allt som var att säga om saken. Men jag stod kvar och diskuterade, huruvida det verkligen var allt som var att säga, tills mrs Johnny Upright kom till dörren och bannade flickan, för att hon inte hade stängt genast utan att fästa något afseende vid mig.

Nej, mr Johnny Upright var inte hemma, och för resten lät han aldrig tala vid sig på söndagarna. Det var mycket illa det, förklarade jag. Om jag sökte arbete? Nej — alldels tvärtom. Jag hade egentligen kommit för att tala med Johnny Upright om en sak, som kunde bli till fördel för honom.

Och nu fick ytan af tingen med ens ett förändradt utseende. Den efterfrågade var visserligen i kyrkan, men han

skulle komma hem om en timme eller så, och då ginge det säkert an att få träffa honom.

Ville jag vara god och stiga in? Nej, det frågade hon mig inte, fastän jag fiskade efter en sådan inbjudning genom att säga, att jag väl måste gå ned till hörnet och vänta på ett utskänkningsställe. Nå, jag gick ned till hörnet, men eftersom det var kyrkdags, var där stängdt.Det småregnade envist, och i brist på bättre satte jag mig på en dörrtrappa strax bredvid och väntade.

Och dit till dörrtrappan kom »slafvinnan», mycket ruskig och mycket förbryllad och sade, att hennes fru ville låta mig komma tillbaka och vänta i köket.

»Här kommer så mycket folk och frågar efter arbete», sade mrs Johnny Upright ursäktande, »så jag vill hoppas, att ni inte känner er misslynt öfver hvad jag sade.»

»Visst inte, visst inte», svarade jag på mitt mest storslagna manér, för att åtminstone en gång uppbära mina trasor med värdighet. »Jag försäkrar, att jag mycket väl förstår det. Jag förmodar, att ni bli alldeles utteråkade af folk som söka arbete?»

»Ja, det skall Gud veta», svarade hon med en vältalig och uttrycksfull blick. Hvarpå hon visade mig in — icke till köket, utan i matrummet, en ynnest, för hvilken jag utan tvifvel hade mina storslagna manér att tacka.

Matrummet låg i samma förstuga som köket, och dess tak höjde sig endast ungefär fyra fot öfver gatan, också var där så mörkt, ehuru det var vid middagstiden, att jag måste vänta en god stund innan mina ögon hunno vänja sig vid dunklet. En smutsgrå dager silade in genom ett fönster, hvars högsta rand gick i jämnhöjd med den upphöjda trottoaren, och i denna dager upptäckte jag så småningom, att jag verkligen var i stånd att läsa tidningstryck.

Och medan jag nu sitter där och inväntar Johnny Uprights hemkomst, vill jag berätta hvad mitt ärende var. Medan jag lefde tillsammans med folket i East End, åt och sof tillsammans med dem, ville jag ha en tillflykt, icke alltför långt aflägsen, dit jag emellanåt kunde bege mig för att förvissa sig om att ordentliga kläder ochrenlighet ännu existerade. På en sådan plats kunde jag äfven få min post, göra mina anteckningar och då och då i en annan dräkt göra en afstickare till civilisationen.

Men detta medförde en svårighet. En bostad, där jag kunde veta mina tillhörigheter i säkert förvar, förutsatte en värdinna, hvilken kunde fatta misstankar mot en gentleman, som förde ett dubbelt lif — då däremot en värdinna, som icke bråkade sin hjärna med sina hyresgästers lefnadssätt, skulle kunna hyra ut rum, där mina tillhörigheter icke vore i säkerhet . Mitt besök hos Johnny Upright hade till ändamål att få denna kvistiga fråga löst. En detektiv, som i mer än trettio år hade oafbrutet tjänstgjort i East End, och som vidt och bredt var bekant under det namn, hvilket en dömd brottsling från dockorna hade gifvit honom, måste ju vara den rätte mannen att söka upp en hederlig värdinna åt mig och förmå henne att sofva helt lugnt, oaktadt det besynnerliga kommande och gående, hvartill jag kunde komma att göra mig skyldig.

Hans bägge döttrar kommo före honom hem från kyrkan — och de voro ett par riktigt täcka flickor i sina söndagsdräkter, ägde den fina och spröda täckhet, som är karaktäristisk för helt unga flickor i London, men som endast är ett löfte för obestämd tid och oftast försvinner lika hastigt som färgerna på en aftonhimmel.

De betraktade mig med oförställd nyfikenhet, som om jag vore ett slags underligt djur, hvarefter de helt och hållet ignorerade mig under min återstående väntetid. Men så kom Johnny Upright hem, och jag kallades en trappa upp för att få tala med honom.

»Tala högt!» afbröt han mig genast. »Jag är förskräckligt förkyld och har därför svårt att höra.»O, I vördiga skuggor af Gamle Sleuth och Sherlock Holmes! Jag undrade genast hvar den medhjälpare kunde vara stationerad, som hade i uppdrag att anteckna hvarje meddelande jag nu skulle göra med höjd röst. Och ända till den dag i dag är — huru mycket jag än har sett af Johnny Upright och huru mycket jag har grubblat öfver saken — har jag aldrig varit i stånd att komma på det klara med om han verkligen var förkyld eller ej, och om han hade någon medhjälpare i rummet näst intill. Men en sak är jag fullkomligt säker på och det är, att fastän jag ärligt berättade alla fakta rörande mig och mitt företag, sade han ingenting alls därom förrän dagen därpå, då jag begaf mig till

honom i en städad kostym och åkande i hyrvagn. Då var hans hälsning hjärtlig nog, och jag blef bjuden att följa honom ned i matrummet för att dricka té med familjen.

»Vi ä' mycket anspråkslösa här», sade han, »alls inte begifna på frosseri, och ni måste ta oss för hvad vi ä' i vår enkelhet.»

De bägge flickorna rodnade och sågo helt förvirrade ut, då de hälsade på mig, och fadern gjorde icke saken lättare för dem.

»Hahaha!» skrattade han högljudt och slog sin flata hand mot bordet, så att fat och koppar skrällde. »Flickorna trodde i går, att ni hade kommit för att be om en bit bröd! Hahaha! Hohoho!»

Men detta förnekades af dem bägge med ovilja, med uppbragta blickar och brottsligt rodnande kinder, som om det skulle utgöra ett viktigt drag af verklig förfining att kunna se på en man i trasor, att han alls inte behöfde gå klädd i lump.

Och medan jag satt där och åt bröd och marmelad,utspann sig en ganska roande scen — döttrarna ansågo det för en förolämpning mot mig, att jag skulle ha blifvit tagen för att vara en tiggare, medan fadern däremot betraktade det för den största komplimang åt min skicklighet, att jag hade lyckats framkalla ett sådant misstag. Af hvilket allt jag njöt på samma gång som af brödet, marmeladen och téet, tills tiden var inne för Johnny Upright att skaffa mig bostad, hvilket han också gjorde knappt tolf hus därifrån, vid hans egen respektabla och välmående gata, i ett hus så likt hans eget som den ena ärtan liknar den andra.

*

TREDJE KAPITLET.

——

Min bostad och några andras.

Från det östra Londons ståndpunkt taget var det rum jag hyrde för sex shillings, eller en och en half dollar, en mycket god affär. Från amerikansk ståndpunkt taget var det däremot dåligt möbleradt, litet och otrefligt. Sedan jag hade ökat dess torftiga möblemang med ett vanligt skrifmaskinsbord, hade jag knappast utrymme att vända mig — i bästa fall lyckades jag utföra denna process genom ett slags slingrande rörelser, som fordrade stor fyndighet och sinnesnärvaro.

Sedan jag hade flyttat in, eller snarare flyttat dit mina tillhörigheter, satte jag på min lösdrifvarekostym och gick ut. Då jag nu var i farten med att skaffa mig tak öfver hufvudet, började jag också se mig om efter en bostad med den hypotesen till grund, att jag var en fattig ung man med hustru och stor familj.

Först och främst gjorde jag nu den upptäckten, att oupptagna hus voro få och lågo långt från hvarandra. Så långt till och med, att fastän jag vandrade miltal i oregelbunden kretsgång öfver en vidsträckt areal, befannjag mig fortfarande på den mellanliggande sträckan. Icke ett enda oupptaget hus kunde jag finna — ett afgörande bevis för att distriktet var öfverfullt.

Det var således klart, att jag som fattig ung man med familj icke kunde få hyra något hus alls i denna långt ifrån önskvärda trakt — och nu började jag se mig om efter rum, omöblerade rum, där jag skulle kunna härbergera hustru, barn och lösegendom. Icke heller sådana fanns det många, men jag fann likväl några, vanligen ett om sänder, ty ett enda rum tycks anses tillräckligt för en fattig mans familj att både koka, äta och sofva i. Då jag frågade efter lägenheter med två rum, betraktade man mig med ungefär samma min, antar jag, hvarmed en viss person såg på Oliver Twist, då han begärde mera mat.

Och det förhöll sig icke endast så, att ett rum ansågs tillräckligt för en fattig man och hans familj, utan jag fick också veta, att många familjer, som bebo ett enda rum, ha så mycket utrymme till öfverlopps, att de ta in en eller

två logerare dessutom. Då sådana rum kunna hyras för ett pris af tre till sex shillings i veckan, är det ju en rimlig slutledning, att en logerare med referenser kan erhålla plats på golfvet för ett pris af åtta pence till en shilling per vecka. Han kan troligen äfven få äta hos sitt värdfolk för några shillings dessutom. Detta underlät jag emellertid att fråga om — en klandervärd försumlighet å min sida, eftersom jag opererade på en basis af fingerad familj.

De hus, jag genomforskade, voro alla utan badkar, och jag fick den upplysningen, att det icke fanns något sådant i alla de tusentals hus, jag hade sett. Under förevarande omständigheter — med min hustru och barnen och ett par logerare, som delade det alltför storautrymmet i vårt enda rum — skulle del helt enkelt vara en outförbar sak att ta ett bad i ett tvättfat. Men till ersättning spar man tvål — så allt är ju godt, och himlen vakar ännu öfver oss.

Jag hyrde emellertid intet rum, utan jag vände tillbaka till det jag hade förut vid Johnny Uprights gata. Under sysslandet med min hustru och barnen och logerarna och alla de hålor, där jag hade stoppat in dem, hade emellertid min inre synvidd blifvit förkrympt, så att jag icke kunde riktigt uppfatta hela mitt eget rum på en gång. Det var så häpnadsväckande stort! Kunde det verkligen vara detta rum jag hade hyrt för sex shillings i veckan ? Omöjligt! Men då min värdinna i detsamma knackade på dörren, för att fråga hur jag hade det, skingrades alla mina tvifvel.

»Ja, vår gata är den allra sista», sade hon till svar på min framställda fråga, »Alla de andra gatorna voro som den här för åtta eller tio år sedan, och äfven där bodde endast mycket aktningsvärdt folk. Men 'de andra' ha trängt ut dem. De som bo vid denna gata äro de enda som finnas kvar. Det är verkligen upprörande, sir!»

Hvarefter hon förklarade för mig den fullproppningsprocess, som gör, att hyresbeloppet på ett område stiger medan dess moraliska ståndpunkt sjunker.

»Ser ni, sir, vi och våra gelikar ä' inte vana vid att tränga ihop så som de andra göra. Vi behöfva mera utrymme. De andra — utländingar och folk af de lägre klasserna — kunna bo fem eller sex familjer i ett hus, som vi behöfva för en enda. Och därför kunna de också betala mera i hyra för huset, än vi. Det är upprörande, sir! Och när man så tänker på, att hela den här trakten bara för några år sedan var så ordentlig den kunde vara.»Jag såg på henne. Här var nu en kvinna tillhörande den engelska arbetareklassens förnämsta grad och med många tecken till förfining, som långsamt uppslukades af den vämjeliga, stinkande människoström, hvilken de som makten hafva drifva österut från London. Bankbyggnader, fabriker, hotell och ämbetsverk måste uppföras, och fattigt folk i staden äro nomader — de draga österut, den ena svallvågen efter den andra, öfverfylla och degradera distrikt efter distrikt, drifva den bättre arbetsklassen framför sig som banbrytare utmed stadens kanter eller draga ned den till sig, om icke under den första generationen, så med all säkerhet under den andra eller tredje.

Det är endast en tidsfråga rörande månader, huru snart Johnny Uprights gata måste dela de öfrigas öde. Han inser det själf.

»Om ett par år har mitt hyreskontrakt gått till ända», säger han. »Min värd är af samma klass som vi. Han har inte satt upp hyrorna för ett enda af sina hus här, och därför ha vi kunnat bo kvar. Men en vacker dag kan han sälja huset eller också kan han dö, hvilket skulle vara af alldeles samma betydelse för oss i detta afseende. Huset köpes af en procentare, som genast bygger upp något slags verkstad på den lilla fläcken bakom, där vinrankan växer, och sedan hyr han ut huset här åt lika många familjer som det finns rum. Så är det gjordt — och Johnny Upright är jagad härifrån!» Och jag tyckte mig se Johnny Upright, hans goda hustru, och hans vackra döttrar, jämte den ruskiga slafvinnan, likt spökbilder jagas österut genom dimman, medan den väldiga staden lät höra sitt rytande bakom dem.

Men Johnny Upright är icke ensam om att bli förflyttad. Långt, långt borta vid stadens utkanter boanspråkslösa affärsmän, folk med små inkomster, men som veta att sköta sig, och kontorister med god aflöning. De bo i små »cottages» och fritt liggande villor med små blomsterträdgårdar, och de ha både andrum och rum att vända sig. Och de brösta sig och äro uppblåsta af stolthet, när de betrakta den afgrund, de ha undgått, och de tacka Gud för att de icke äro som andra människor. Men se! Där kommer Johnny Upright öfver dem med den väldiga staden i hälarna efter sig. Hyreskaserner växa upp som genom ett trollslag, trädgårdstomter bebyggas, villorna delas och

delas på nytt till bostäder för många — och Londons mörker sänker sig öfver det hela likt ett smutsigt bårtäcke.

*

FJÄRDE KAPITLET.

——

Min första bekantskap.

»Har ni rum att hyra ut?»

Jag framkastade denna fråga på måfå till en kraftigt byggd äldre kvinna, medan jag intog min måltid hos henne på ett snuskigt kafé nära dammen och icke långt ifrån Limehouse.

»Ja, det har jag», svarade hon helt kort. Mitt yttre hade möjligen icke den prägel af välstånd, som fordrades för att bli mottagen i hennes hus.

Jag sade ingenting mer, utan förtärde min stekta fläskskifva och mitt svaga té under tystnad.

Icke heller visade hon något vidare intresse för mig, förrän jag kom för att betala hvad jag var skyldig — fyra pence — och drog upp hela tio shillings ur min ficka. Detta medförde beräknadt resultat.

»Jo, sir — jag har trefliga rum, som ni bestämdt ska' tycka om», förklarade hon nu själfmant. »Nyss kommen från en resa, sir?»

»Hvad tar ni för ett rum?» frågade jag utan att tillfredsställa hennes nyfikenhet.Hon mönstrade mig från topp till tå med tydlig öfverraskning . »Jag hyr aldrig ut hela rum, inte ens till mina ständiga hyresgäster, och än mindre till de tillfälliga.»

»Då får jag väl se mig om på annat håll», svarade jag med vederbörlig nedslagenhet.

Men åsynen af mina tio shillings hade gjort henne djärf. »Jag kan låta er få en riktigt bra bädd tillsammans med ett par andra män», envisades hon. »Ett par hederliga och aktningsvärda män — och stadiga.»

»Men jag vill inte ligga tillsammans med två andra män», invände jag.

»Det behöfver ni inte heller. Det finns tre bäddar i rummet, och rummet är inte heller så fasligt litet.»

»Hvad kostar det?» frågade jag.

»En halfkronaEngelska mynt, motsvarande ungefär 2,50 i svenskt mynt. i veckan — två och sex — för längre tid. Jag är säker om att ni skall tycka om de bägge andra. Den ena arbetar i ett varumagasin, och han har nu bott hos mig i två år. Den andra har varit här i sex. Hela sex år, sir, och två månader dessutom, blir det nästa lördag. Han tjänstgör vid ett teatermaskineri», tillade hon. »En stadig och respektabel karl, som aldrig har försummat sitt arbete en enda kväll under hela den tid han har bott här. Och han tycker om det här huset. Han säger, att man aldrig kan få en bättre bostad. Han äter hos mig, och det gör mina andra hyresgäster också.»

»Jag förmodar, att han spar duktigt med pängar på det sättet», framkastade jag helt oskyldigt.

»Bevare oss, visst inte! Men han skulle aldrig kunna få det så bra på något annat håll för sina pängar.»

Mina tankar flögo till mitt eget land, till den vidsträckta Västern, som under sin himmel skulle ha utrymme ochobegränsad luft för tusen sådana städer som London. Och här var nu en man, en stadig och pålitlig man, som aldrig försummade sitt arbete för en enda kväll, ärlig och måttlig, delande rum med två andra, för hvilket han betalade två och en half dollar i månaden — och erfarenheten hade lärt honom, att detta var det bästa han kunde göra! Och här stod jag — på grund af de tio shillings, jag hade i fickan, färdig att gå in i hans rum i mina trasor och ta den tredje bädden i besittning. Människosjälen älskar alltid ensamhet, men den måste längta därefter i dubbelt mått emellanåt, då det finns tre sofplatser i ett rum och tillfälliga gäster med tio shillings i fickan bli

mottagna där.

»Hur länge har ni bott här?» frågade jag.

»Tretton år, sir. Ni skall få se, att ni tycker om rummet.»

Medan hon sade detta, gick hon med tunga och släpande steg omkring i det lilla köket, där hon lagade maten åt sina hyresgäster, som också »åto hos henne». Då jag först kom in, var hon ifrigt upptagen af arbete, och hon upphörde icke därmed under vårt samtal. Hon var utan tvifvel en arbetsam kvinna. »Uppe klockan half sex» — »i säng så sent som möjligt» — »arbetade tills hon kunde stupa af trötthet» — och detta i tretton år. Vinsten däraf var gråa hår, dåliga kläder, lutande axlar, vårdslös hållning och ett arbete i oändlighet i en ruskig och illaluktande lokal, som vette åt en gränd med tio fots bredd i närheten af en vattensamling, som allra minst sagdt var ful och vämjelig.

»Ni kommer kanske in igen för att se på rummet?» frågade hon förväntansfullt, då jag gick ut genom dörren.

Och då jag vände mig om och såg på henne, insågjag helt och fullt den djupa sanning, som ligger i den gamla visa satsen, att »dygden är sin egen belöning».

Jag gick tillbaka till henne. »Har ni någonsin tagit er någon ledighet?» frågade jag.

»Ledighet!»

»Ja, för att göra en utflykt åt landet på ett par dagar och andas frisk luft — en dag utan arbete, förstår ni, för att hvila er.»

»Bevare mig väl!» utbrast hon skrattande och afbröt för första gången sitt arbete. »En ledig dag — för en sådan som jag? Jo, det vore just att tänka på!... Akta edra fötter!» ropade hon häftigt efter mig, då jag stapplade öfver den murkna tröskeln.

***

I närheten af West India Dock råkade jag på en ung man, som stod och stirrade tröstlöst ned i det gyttjiga vattnet. Han hade mössan neddragen djupt öfver ögonen, och hela hans dräkt utvisade, att han var sjöman.

»Hallå, kamrat», ropade jag och svängde med armarna för att inleda bekantskapen, »kan ni visa mig vägen till Wapping?»

»Ni har, förstås, kommit öfver med en boskapsbåt?» sade han — var genast på det klara med min nationalitet.

Hvarpå vi genast voro inne i ett samtal, som utspann sig ända in på ett utskänkningsställe, där vi drucko ett par »blandare». Detta ledde till större förtrolighet oss emellan, och då jag tog fram en hel shilling i koppar — till synes allt hvad jag ägde — och lade af sex pencetill en sofplats och sex pence till mera »blandare», föreslog han, att vi skulle dricka upp alltsammans.

»Min kamrat kom i slagsmål i går kväll», sade han, »och byglarna tog’ en, så ni kan få sofva hos mig. Hvad säger ni om det?»

Jag sade »ja», och sedan vi hade pimplat öl för en hel shilling och sofvit natten öfver på en eländig bädd i ett eländigt krypin, kände jag honom ungefär för hvad han var. Och att han i visst afseende kunde gälla som representant för en stor massa af Londons lägre arbetare har bekräftats genom mina senare erfarenheter.

Han var född i London, och hans far hade varit eldare och drinkare, alldeles som han. Som barn hade han ständigt hållit till på gatorna och nere vid dockorna. Han hade aldrig lärt att läsa, och aldrig hade han heller känt något begär efter det — ansåg det endast för en onödig och öfverflödig färdighet, åtminstone för en man på hans plats i lifvet.

Han hade sin mor i lifvet och en hel massa bråkiga bröder och systrar, allesammans hoppackade i ett par rum och lifnärde sig med sämre och mindre regelbunden föda, än han vanligen kunde raka åt sig själf. Han gick egentligen icke hem oftare än då han hade särskildt svårt att skaffa sig mat. Han hade begynt med att snatta och tigga sig

fram på gatorna, så gjorde han ett par turer till sjöss som skeppspojke, därefter några till som kolhackare, hvarefter han som fullflugen eldare hade nått så högt han kunde komma i lifvet.

Och under allt detta hade han också hamrat ut en lefnadsfilosofi — en ful och motbjudande filosofi, men på del hela taget mycket logisk och förnuftig från hans synpunkt sedd. Då jag frågade honom, hvad han ansågför det bästa i lifvet, svarade han genast: »Supa!» Först en resa till sjöss — för man måste ju lefva och skaffa sig medel — och så fick man sin hyra och så söp man af alla krafter. Se'n fick man nöja sig med små fyllor emellanåt, låta bjuda sig af kamrater, som hade några slantar till öfvers, så som jag nu hade haft, och när inte det gick längre, gjorde man en ny sjöresa och började samma kretsgång om igen.

»Men kvinnor då?» framkastade jag, när han hade slutat prisa supandet som lifvets enda ändamål.

»Kvinnfolk!» Han satte sin bägare hårdt i bordet och började orera med stor ifver. »Nej, se det ä' då en sak, som min uppfostran har lärt mej att hålla mej ifrån. Det lönar sej inte, kamrat, det lönar sej inte. Hvarför skulle, en så'n karl som jag bry sej om kvinnfolk, kan ni säga mig det? Jag tänker bara på min mor, — och det kan vara nog — huru hon klådde på ungarna öfver lag och trätte på gubben far, när han kom hem, hvilket hände mycket sällan, det vill jag lofva. Och hvarför ? För mors skull! Hon gjorde honom inte lycklig, det var hela saken. Och det där andra lösa patrasket — hur bär dom sej åt mot en stackare, som har några shillings i fickan? Först laga de att han blir drucken, och det ordentligt, och se'n hjälpa de honom af med sina pängar så raskt som när man tömmer ett enda glas. Jag vet'et allt. För att jag har allt varit med, jag också, så jag vet hvilket som ä' hvilket. Och det ska' jag säga er, att där det ä' kvinnfolk med i spelet, där blir det bara bråk och oväsen — skrik och skrän, och trätor och slagsmål, och knifskärning och polis och magistrat — och så en månads hårdt arbete efteråt och ändå ingen hyra, när man kommer ut.»

»Men hustru och barn», envisades jag, »ett eget hemoch allt sådant där. Tänk bara, när ni kommer hem från en sjöresa och barnen klänga upp i ert knä, och er hustru kommer lycklig och glad emot er och ger er en kyss, medan hon dukar bordet, och så kysser ni alla de små öfver lag innan de gå till sängs, och det sjunger i tékitteln, och sedan sitter ni och berättar om allt hvad ni har sett och hört — och hon talar om sig och om de små tilldragelserna i hemmet medan ni har varit borta, och ...»

»Galenskaper!» utropade han och gaf mig en lekfull knuff på axeln med sin knutna hand. »Hvad pratar ni för slag? En hustru som kysser och barnungar som klänga och tékittel som sjunger — när man har fyra pund och tio imåna'n, då man ä' till sjöss, och ingenting alls när man ä' iland. Jag ska' ärligt säja er, hvad jag skulle ha för mina fyra pund och tio — en hustru, som trätte, ungar som skrek, kolboxen tom och tekitteln pantsatt, det ä' hvad jag skulle ha. Och det skulle ju göra en stackare sabla förnöjd öfver att vara hemma igen! En hustru! Hvad då för? För att göra en olycklig? Och ungar? Lyd mitt råd, kamrat, och skaffa er aldrig några så'na. Se på mej! Jag dricker mitt öl när jag vill, utan att någon hustru med en rad välsignade ungar skriker efter bröd. Jag är lycklig, jag, när jag sitter vid mitt öl tillsammans med en kamrat som ni och ett bra fartyg är i antågande, så jag får göra en ny sjöresa. Låt oss nu få ett mått öl till! Blandare ä' godt nog åt mej.»

Utan att gå vidare i den tjugutvåårige mannens utgjutelser, tänker jag, att jag har tydligt nog framställt hans lefnadsfilosofi och de ekonomiska orsaker, som lågo till grund för densamma. Något hemlif hade han aldrig haft. Ordet »hem» väckte hos honom ingenting annat än obehagliga minnen. Faderns och hans gelikars dåligaaflöning hade gifvit honom ett tillräckligt skäl att brännmärka hustru och barn som ett besvärligt påhäng och som orsaker till männens olycka. Omedveten hedonist, ytterligt omoralisk och materialistisk, sökte han största möjliga lycka för sig själf och fann den i dryckenskapen.

Drinkare vid unga år — ett förtida vrak — inom kort fysiskt urståndsatt att sköta en eldares syssla — rännstenen eller arbetshuset — och så slutet... Han insåg det alltsammans, lika klart som jag, men det ingaf honom ingen fasa. Allt ifrån det han föddes hade allt omkring honom samverkat för att härda honom, och han motsåg sin eländiga, oundvikliga framtid med ett lugn och en kallblodighet, som jag icke kunde rubba.

Och likväl var han ingen dålig människa. Han var icke ärftligt lastbar och brutal. Hans själsgåfvor voro normala

och hans fysik öfver medelmåttan. Han hade stora blåa ögon, skuggade af långa ögonfransar och med öppen blick, som utvisade skrattlystnad och en god portion humor. Pannan och dragen i allmänhet hade tillfredsställande linier, munnen och läpparna voro mjuka, ehuru de redan började få en sträf prägel. Hakan vittnade om svaghet, men ickc i någon synnerlig grad — jag har sett män innehafva höga platser i samhället, hvilka helt säkert voro svagare.

Hans hufvud var välformadt och uppbars så behagfullt af den vackraste hals, att jag icke alls blef förvånad öfver hans kropp, då han på kvällen klädde af sig för att gå till sängs. Jag har sett många män blotta sin kropp i gymnastiksalar och under annan sport — män af god härkomst och med omsorgsfull uppfostran — men jag har aldrig sett någon, som gjort det med mera fördel än denne tjugutvåårige drinkare. En ung gud, dömd till fysiskundergång inom fyra eller fem år, och till att gå bort utan efterkommande, som skulle ha fått ärfva den fysiska kraft, han kunde ha skänkt dem.

Det föreföll som ett helgerån att förspilla ett sådant lif, och likväl måste jag medge, att han handlade rätt genom att icke gifta sig på fyra pund och tio i London. Alldeles på samma sätt som det var lyckligare för teatermaskinisten att få debet och kredit att gå ihop genom att dela rum med två andra män, än det skulle ha varit för honom att packa ihop en kraftlös familj tillsammans med ett par logerare i ett billigare rum och icke få debet och kredit att gå ihop.

Och dag efter dag blef jag öfvertygad om, att det icke allenast är oklokt, utan rent af brottsligt af afgrundens folk att gifta sig. De äro de stenar, som byggmästaren har förkastat. Det finns ingen plats för dem i det sociala byggnadsverket — alla samhällets krafter drifva dem nedåt tills de förgås. På afgrundens botten blifva de svaga, slappa och förslöade. Om de alstra afföda, är dess lif så svagt, att det oftast slocknar af sig självt. Världsarbetet fortgår ofvanför dem, men de fråga icke efter att deltaga däri, och de förmå det icke heller. Dessutom behöfver världen dem alls icke i sin tjänst. Det finns öfverflöd af mycket skickligare arbetare än de, hvilka klänga sig fast vid branter där ofvanför och kämpa som vanvettiga för att icke glida längre ned.

Kort sagdt, Londons afgrund är ett ofarligt slaktarhus. År efter år och tioårsperiod efter tioårsperiod skickar Englands landsbygd dit en ström af starka och kraftiga människolif, som icke allenast icke reproduceras, utan dö ut med den tredje generationen. Kompetenta myndigheter förklara, att en londonarbetare, hvars för-äldrar och farföräldrar ha blifvit födda i London, är en så stor märkvärdighet, att han sällan står att finna.

Mr A. C. Pigon har sagt, att ålderstigna fattiga och afsigkomna utgöra 7 ½ procent af Londons befolkning. Hvilket vill säga detsamma som att under förra året och i går och i dag — ja, nu i detta ögonblick — hålla 450,000 af dessa varelser på att dö en ömklig död på bottnen af den sociala håla, som kallas »London». Och huru de dö skall jag påvisa genom ett utdrag ur dagens morgontidning.

»Vårdslösande af egen person.

I går höll doktor Wynn Westcott en undersökning vid Shoreditsch angående orsaken till att 77-åriga Elisabet Crews från East Street 32, Holborn, hade aflidit därstädes förliden onsdag. Alice Mathieson förklarade, att hon var värdinna i det hus, där den aflidna hade bott. Vittnet såg henne sista gången vid lif föregående måndag. Hon bodde alldeles ensam. Mr Francis Birch, fattigvårdssyssloman i Holborn-distriktet, intygade, att den aflidna hade bebott rummet i fråga under 35 års tid. Då vittnet tillkallades den 1 :sta dennes, fann han den gamla kvinnan i ett ohyggligt tillstånd, och såväl ambulansvagnen som kusken måste desinficieras efter förflyttningen. Doktor Chase Fennell intygade, att dödsorsaken var blodförgiftning genom liggsår, förorsakad genom hennes vårdslösande af sin egen person och genom den smutsiga omgifningen, och juryn afgaf sitt utlåtande i öfverensstämmelse med hans förklaring.»

Det mest häpnadsväckande vid detta dödsfall är det lugna välbehag, hvarmed det betraktas af vederbörande, som hade att afge sitt utlåtande. Att en sjuttiosjuårigkvinna skulle dö genom »vårdslösande af egen person» är väl den mest optimistiska syn på saken, man gärna kan tänka sig. Det var således den gamla kvinnans eget fel att hon dog, och sedan ansvaret hade blifvit vederbörligen placeradt, går samhället helt lugnt att sköta sina egna affärer.

Rörande de »afsigkomna» har mr Pigon sagt: »Antingen af brist på kroppslig styrka, eller på intelligens eller viljekraft, eller på alla dessa i förening, äro de dåliga eller ovilliga arbetare och i följd däraf ur stånd att försörja sig själfva . . . Det händer ofta att deras förstånd är så förslöadt, att de ej kunna skilja sin högra hand från den vänstra eller känna igen numret på huset där de bo; deras kroppar äro klena och utan all kraft, deras böjelser äro abnorma, och de veta knappast hvad familjelif vill säga.»

Fyrahundrafemtiotusen människor är en hel massa folk. Den tjugutvåårige eldaren var blott en bland de många, och han behöfde en god stund för att komma fram med det lilla han hade att säga. Jag skulle icke gärna vilja höra dem alla tala på en gång. Jag undrar, om Gud hör det?

*

FEMTE KAPITLET.

——

Vid randen

Mitt första intryck af det östra London var naturligtvis en uppfattning af platsen i allmänhet. Sedermera började detaljer dyka upp, och här och där i detta eländets kaos fann jag en och annan fläck, där ett visst mått af lycka härskade — ibland hela rader af hus vid små aflägsna gator, där ordentliga handtverkare bo och föra ett slags ogeneradt familjelif. På kvällarna kunde man där få se männen med pipan i munnen och barn i knäet, man såg pratande hustrur och hörde skratt och skämt. Dessa människors belåtenhet är uppenbarligen stor, och i förhållande till den uselhet, som omger dem, ha de det jämförelsevis bra.

Men det är i bästa fall en slö, djurisk lycka — den mättade magens belåtenhet. Det förhärskande hos dem är materialismen. De äro tunga och tröga, utan all fantasi. Afgrunden tycks utdunsta en förslöande atmosfär af försoffning, som omsveper och dödar. Religionen går dem förbi. Det osedda har hvarken skräck eller tjusning för dem. De fråga icke alls efter det de icke ha för ögat— och en mättad mage jämte aftonpipan och den regelbundet återkommande »blandaren» är allt hvad de begära eller ens drömma om att begära af lifvet.

Detta skulle ju icke vara så illa, om det vore alltsammans, men det är det icke. Den belåtna försoffning, hvari de äro försjunkna, är den mördande slapphet som föregår förstörelsen. Där finns intet framåtskridande, och för dem är detta detsamma som att halka tillbaka och falla ned i afgrunden. Det kan hända, att fallet icke fullbordas under deras egen tid, men det kommer i alla händelser att äga rum för deras barn och barnbarn. Människan får alltid mindre af lifvet än hon begär — och de begära så litet, att det mindre de få än detta lilla omöjligt kan hålla dem uppe.

Till och med i bästa fall är stadslifvet onaturligt för människan; och stadslifvet i London är så ytterligt onaturligt, att arbetsklassens män och kvinnor ej kunna uthärda det. Både själ och kropp utsugas genom undergräfvande inflytelser, som ständigt äro i verksamhet. Såväl den moraliska som den fysiska styrkan blir bruten, och den dugande arbetaren från landet blir under den första generationen en dålig arbetare. Under den andra generationen har han förlorat all drift och raskhet och företagsamhet, och är faktiskt fysiskt ur stånd att kunna utföra samma arbete som hans far. Och så är han ett godt stycke på väg till slaktarhuset på afgrundens botten.

Om icke annat, så är den luft han andas och hvilken han aldrig kan undfly, tillräcklig för att försvaga honom både kroppsligen och andligen, så att han blir ur stånd att täfla med de friska förmågor från landsbygden, som skynda till London för att fördärfva och fördärfvas.

Om man nu ser bort från alla de sjukdomsfrön,som fylla luften i East End, så låt oss endast fästa oss vid röken. Sir William Thiselton Dyer, direktör för Kew Gardens, har studerat rökens aflagrande på växtvärlden, och enligt hans beräkningar aflagras icke mindre än sex tons fast materia, bestående af sot och tjärhaltigt kolväte för hvarje vecka öfver hvarje fjärdedels kvadratmil i och omkring London. Detta är lika med 24 tons per vecka och

kvadratmil, eller 1248 tons per år på kvadratmilen. Från kransgesimsen nedanför dömen på St. Pauls katedral borttogs nyligen ett fast lager af kristalliserad svafvelsyrad kalk. Detta lager hade bildats genom den inverkan svafvelsyran i luften hade haft på den kolsyrade kalken i stenen. Och denna svafvelsyrade luft inandas beständigt af Londons arbetare under hvarenda dag och natt af deras lif.

Det är obestridligt att barnen växa upp till anfrätta individer, utan kraft och märg — ett viljelöst släkte med svaga knän och trång bröstkorg, som öfvermannas och dukar under för den hårda kampen för existensen mot de inströmmande horderna från landsbygden. Järnvägsarbetare, formän, omnibuskuskar, spannmåls- och timmerbärare — alla, hvilkas arbete fordrar fysisk styrka — komma mestadels från landsbygden; och vid stadens poliskår finns det ungefär 12,000, som äro födda på landet, mot 3,000 i London.

Man tvingas sålunda till den slutsatsen, att East Ends afgrund bokstafligen är ett väldigt mördande maskineri, och då jag vandrar genom de små aflägsna gatorna, där handtverkarna sitta utanför sina bostäder med fyllda magar, känner jag en större sorg öfver dem, än öfver de 450,000 förlorade och hopplösa uslingar, som hålla på att dö på afgrundens botten. De senare äro åtminstone näradöden, och detta är en tröst, medan de andra ännu måste genomgå de långsamma och förberedande lidanden, som sträcka sig genom två eller kanske till och med tre generationer.

Och likväl är deras lifskvalitet god. Där finns alla mänskliga möjligheter. Under lämpliga förhållanden skulle den kunna fortlefva under århundraden och stora män, hjältar och väldiga, skulle kunna få sitt ursprung ur densamma och göra världen bättre därigenom att de ha lefvat.

Jag talade med en kvinna, som representerade den typ, hvilken föreskrifver sig från de små afsides gatorna, men har spårat ur därifrån och befinner sig på den ödesdigra vägen till afgrundens botten. Hennes man var maskinuppsättare och medlem af maskinistföreningen. Men att han var en dålig maskinist bevisades af att det tycktes vara omöjligt för honom att få någon fast anställning. Han hade icke den energi och den företagsamhet, som fordras för att kunna få behålla en stadigvarande plats.

Detta par hade två döttrar, och hela familjen bodde i ett par hålor, som af artighet kallades »rum»; för denna bostad betalade de sju shillings i veckan. De hade ingen kokspis, utan lagade sin mat öfver en gaslåga i eldstaden. Eftersom de icke voro förmögna, var det omöjligt för dem att kunna få en obegränsad kvantitet gas, men man hade gjort en synnerligt klyftig inrättning för deras räkning. Då de släppte ned en penny i en ränna, strömmade gasen till, men då gas för en pennys värde var förbrukad, stängdes strömmen af som på en automat. »För en penny gas är slut innan man vet ordet af», förklarade hon, »och då är maten kanske knappast halfkokt en gång!»

Ett långsamt utsvältande hade varit deras lott i åratal. Månad in och månad ut hade de rest sig frånbordet utan att vara mätta. Och då man en gång har kommit in på det sluttande planet, är ständigt bristande näring en viktig faktor i fråga om att undergräfva lifskraften och påskynda färden utföre.

Och likväl var denna kvinna en styf arbeterska. Från klockan half fem på morgnarna tills det sista dagsljuset försvann om kvällarna sydde hon klädeskjolar, skodda och med två garneringar, för sju shillings dussinet. Märk väl — klädeskjolar, skodda och med två garneringar för sju shillingsKr. 6,20. dussinet! Således lika med 1 dollar och 75 cents per dussin eller 14 ½ cents per styck.

För att kunna få anställning måste man tillhöra föreningen, till hvilken han fick betala en shilling och sex pence i hvarje vecka. Och när strejken inträffade och han händelsevis hade arbete, hade han emellanåt varit tvungen att betala ända till sjutton shillings till föreningens understödsfond.

En af döttrarna, den äldsta, hade arbetat som lärling hos en sömmerska för en shilling och sex pence i veckan — lika med 37 ½ cents per vecka eller en bråkdel öfver 5 cents18 öre. per dag. Och likväl blef hon afskedad då den döda säsongen inföll, ehuru man, då hon började med så låg ersättning, lät henne förstå, att hon skulle få lära yrket och arbeta sig upp i graderna. Därefter hade hon under tre år haft anställning i ett cykelmagasin med en lön af fem shillings i veckan — hade två milEngelska. att gå till sitt arbete och två tillbaka, och fick böta, om hon

kom för sent.

Hvad mannen och hustrun beträffade, så var derasöde afgjordt. De hade förlorat allt fäste för både händer och fötter och voro på väg ned i afgrunden. Och döttrarna? Med ett dylikt lefnadssätt, försvagade genom kronisk brist på näring och utsugna såväl i fråga om psykisk och moralisk som fysisk kraft — hvilken utsikt fanns det för dem att kräla sig upp och ut ur afgrunden, mot hvilken de voro på väg redan vid sin födelse?

Medan jag skrifver detta, har luften under en hel timmes tid genljudit af det ohyggliga tjutet och skränet från ett vildt och ursinnigt slagsmål inne på gården, som låg bakom min. Då detta oväsen först började, trodde jag att det var hundar som skällde och morrade ursinnigt mot hvarandra, och det dröjde en god stund innan jag kunde fatta, att det var mänskliga varelser, och därtill kvinnor, som kunde åstadkomma ett så gräsligt väsen.

Druckna kvinnor i träta och slagsmål! Detta är icke behagligt att tänka sig; men det är bra mycket värre att höra. Så här ungefär ljöd det för mina öron:

Först ett oredigt babblande med gällaste röster af en hel mängd kvinnor på en gång; så ett afstillande, hvarunder man hörde ett barns gråt och en ung flickas ängsligt bedjande röst; sedan höjer en kvinna sin skarpa kraxande stämma. »Ni slog mej! Joho — ni slog mej!» Och så — börjar det ursinniga tumultet på nytt.

Fönstren på husens baksida vetta utåt stridsplatsen och äro fulla af förtjusta åskådare. Ljudet af slag jämte svordomar, som komma blodet att stelna i ens ådror, nå mitt öra. Men jag kan lyckligtvis icke se de stridande.

Ett nytt afstillande. »Låt bli ungen där!» Ett barn, som tydligen ej är mer än några år, gallskriker i förskräckelse. »Vill du tiga!» upprepas ihärdigt minst tjugugånger af en gäll röst. »Annars får du den här i skallen på dej!» Och »den här» kom tydligen i den lilles »skalle», att döma efter det ursinniga skrik, han uppstämde.

Afstillande; någon af de kämpande har antagligen blifvit tillfälligt försatt ur stridbart skick och måste hämta krafter. Barnets skrik blir åter hörbart, men det ljuder mattare, den lille börjar bli trött.

Röster börja löpa skalan uppåt ungefär så:

»Ja?»

»Ja!»

»Ja?»

»Ja!»

»Ja?»

»Ja!»

»Ja?»

»Ja!»

Nu tycks man ha saken klar å ömse sidor — och slagsmålet börjar på nytt. En af de kämpande vinner någon öfvervägande fördel och begagnar sig af den på ett sätt, som kommer den andra att skrika: »Mord!» Men ordet dör bort i ett gurglande ljud, utan tvifvel kväfdt genom ett grepp om strupen.

Så höras nya röster — ett anfall från sidan — greppet om strupen släppes plötsligt efter och den befriades skrik ljuder en half oktav högre än förut — ohyggligt oväsen — allmänt slagsmål.

Afstillande; en ny röst, en ung flickas. »Jag ska’ hjälpa mor min, jag!» Därefter en dialog, som upprepas ungefär fem gånger. »Jag gör hvad jag vill, jag, din skamlösa slinka!» — »Det skulle jag just vilja se, dinskojerska!» Och så brakar det löst igen — mödrar, döttrar, alla huller om buller — och jag hör min värdinna ropa in sin unga dotter från baktrappan, medan jag undrar, hvilken verkan allt detta skall ha haft på den unga flickans moral.

*

SJÄTTE KAPITLET.

——

Fryingpangränden och en glimt af Inferno.

Vi gingo tre stycken nedåt Mile End Road, och en af oss var en hjälte. Han var en smärt nittonårig yngling, så spenslig och bräcklig, att han — liksom Fra Lippo Lippi — skulle ha kunnat kastas omkull af en vindstöt. Han var eldröd socialist, och i sin unga entusiasm var han mogen för att bli martyr. Som talare på platformer och i talarestolar hade han tagit verksam och farlig del i de många både inom och utom hus hållna möten för boerna, hvilka ha stört det glada Englands lugn sedan flera år tillbaka. Åtskilliga saker hade han berättat för mig under vägen — om folkskockningar i parker och förföljelser ända upp i spårvagnar — om uppklättrande på platformer för att kämpa för en förlorad sak, sedan den ene meningsfränden och talaren efter den andre hade blifvit neddragen af den uppretade pöbeln och grymt misshandlad — om en formlig belägring af en kyrka, dit han och tre andra hade tagit sin tillflykt, och där de måste hålla mobben ifrån sig under ett regn af kastvapen och ett krossande af måladt glas, tills en polisstyrka kom dem tillhjälp, — om plötsliga häftiga strider i trappor, på läktare och balkonger — om krossade fönster, instörtade trappgångar, ramponerade föreläsningssalar och brutna nackar och ben... Och sedan såg han på mig med en saknadens suck och sade: »Hvad jag afundas er, ni stora, starka karlar! Jag är ju en så liten stackare — jag duger inte mycket till, när det är fråga om att slåss.»

Och medan jag nu gick där med dessa bägge, som endast räckte mig till axeln, tänkte jag på min egen hembygd och på de styfva karlar, som jag där i min tur hade afundats. Och när jag såg på den spenslige ynglingen med lejonhjärtat, tänkte jag, att det just var män af hans typ, som hade rest barrikader och visat världen, att de förstodo att dö med heder.

Men nu upplät min andre följeslagare sin mun — han var en tjugutvå års man, som framsläpade en osäker tillvaro i en verkstad med svältlöner.

»Jag ä’ en duktig karl, jag», förklarade han. »Inte som de andra på verksta’n det ä’ jag inte. Dom tycker att jag ä’ en riktig baddare. Vet ni, jag väger tio stones140 skålp. eller 7 pund. .»

Jag skämdes för att säga honom, att jag vägde hundra pounds, eller öfver tolf stones, så jag åtnöjde mig med att noga betrakta honom. Stackars lilla vanställda människa ! Hans hud hade en osund färg, kroppen var otillbörligt krökt och förvriden, bröstet insjunket och skuldrorna nedtyngda genom långa timmars ihållande arbete, hufvudet hängde tungt ned mot bröstet — och han var en duktig karl.

»Huru lång är ni?»

»Fem fot och två», svarade han med stolthet, »och kamraterna på verksta’n...»

»Låt mig se den verkstaden!» sade jag.

Där skulle vara tomt just då, men jag ville i alla fall se den. Vi passerade Leman street, togo sedan af åt vänster inåt Spitalfields och fortsatte in i Fryingpangränden. En massa barnungar hoppade omkring på den smutsiga stenläggningen, förskräckligt lika halfvuxna grodor på bottnen af en uttorkad damm. I en smal dörröppning — så smal, att vi nödgades klifva öfver henne — satt en kvinna med ett dibarn vid sitt bröst, hvars oförställda nakenhet förtog all nimbus af moderskapets helgd. I den mörka och smala förstugan bakom henne kryssade vi fram mellan ett helt vimmel af unga lif och kommo till en ännu smalare och snuskigare trappgång. Vi gingo uppför tre särskilda sträckor; hvarje afsats mellan dem hade två till tre fots areal och var öfverfull med smuts och afskräde.

Det fanns sju rum i detta ohyggliga s. k. hus. Sex af dessa rum hyste ett antal af mer än tjugu personer af bägge könen och alla åldrar, hvilka där lagade sin mat, åto, sofvo och arbetade. Rummens storlek var ungefär åtta eller möjligen nio fot i kvadrat. I det sjunde rummet gingo vi in. Det var där den tjuguåttaårige och hans fyra kamrater arbetade för svältlön. Verkstaden var sju fot bred och åtta fot lång, och bordet, vid hvilket arbetet utfördes,

upptog största delen af utrymmet. På detta bord fanns fem läster, och männen hade knappast rum att stå vid sitt arbete, emedan det öfriga utrymmet var starkt upptaget af massor af papp, läder, buntar af öfverläder till skodon och ett blandadt förlag af småmaterialier, som begagnas då sulorna fästas vid öfverlädret.

I rummet bredvid bodde en kvinna och sex barn. I ett annat eländigt kyffe bodde en änka med sin endason; han var sexton år och låg döende i lungsot. Man sade mig, att modern bjöd ut karameller till salu på gatorna, och att det mer än ofta icke lyckades henne att förskaffa sonen de tre mått mjölk om dagen, som han begärde. Den svage och dödssjuke ynglingen kunde icke heller få smaka kött oftare än en gång i veckan — och arten och kvaliteten af det kött, han fick, kan ingen gärna föreställa sig, som aldrig sett svinmat användas till människoföda.

»Han hostar ibland alldeles förskräckligt», förklarade min vän från skomakareverkstaden. »Vi hör honom hit in, när vi arbetar, och det ä' riktigt rysligt ska' jag säga er, riktigt rysligt.»

Och hvad nu hans hosta och moderns karameller beträffade, så fann jag däri en ny fara, som hotade de fattiga barnen i denna fientliga omgifning.

Min vän från skomakareverkstaden — där arbetades ständigt »per styck» — måste, då arbete fanns att tillgå, arbeta tillsammans med fyra andra i sitt sju fot breda och åtta fot långa rum. Under vintern brann lampan därinne nästan hela dagen, och röken från densamma ökade den redan förut öfverlastade luftens tyngd — denna luft, som oupphörligt andades in och andades in på nytt.

Under goda tider, då det fanns öfverflöd på arbete, berättade han, kunde han förtjäna ända till »trettio i veckan». — Trettio shillings! Sju och en half dollar.

»Men det ä' bara de bästa af oss som kan göra det», förklarade han. »Och då arbeta vi tolf, tretton och fjorton timmar om dagen, så raskt vi nå'nsin kan. Ni skulle bara se oss! Ni kunde aldrig följa vårt arbete med edra ögon — stiftena flyga ut ur munnen som från en maskin. Se på min mun!»Jag gjorde som han sade. Hans tänder voro afnötta genom den ständiga gnidningen mot metallstiften; för öfrigt voro de kolsvarta och frätta.

»Jag borstar mina tänder», tillade han, »annars skulle de vara värre än så.»

Sedan han hade upplyst mig om att arbetarna själfva måste hålla sig med verktyg, stift, »småmaterialer», papp, hyra, ljus, och jag vet icke allt, blef det klart för mig, att hans »trettio» var en förminskande kvantitet.

»Nå, huru länge räcker då den bråda tiden, då ni kan förtjäna så mycket?» frågade jag.

»Fyra månader», blef svaret. Men under den öfriga delen af året, berättade han, var förtjänsten vanligen »en tio eller högst tjugu», hvilket motsvarar från två och en half dollar till och med fem. Den innevarande veckan var halfliden, och han hade förtjänt »fyra» eller en dollar. Och likväl lät man mig förstå, alt detta slags styckarbete var ett af de bästa.

Jag såg ut genom fönstret, hvarifrån man skulle ha haft utsikt öfver den tillstötande byggningarnas bakgårdar. Men där fanns inga sådana, emedan de voro bebyggda med envåningshybblen, kreatursskjul, där folk bodde. Taken på dessa hybblen voro täckta med lager af sopor och smuts, på somliga håll ända till ett par fot tjockt — en tribut från fönstren på baksidan i andra och tredje våningarna. Jag kunde urskilja fisk- och köttben, förkastade grönsaker, pestsmittade trasor, gamla skodon, krossade lerkärl och allt upptänkligt afskräde, som kan förekomma i ett snuskigt näste.

»Det ä' väl sista året som går nu», sade skoarbetaren nedslaget, »för de hålla på att skaffa maskiner för att kunna vara af med oss.» Och så gingo vi utför trappanoch kryssade oss fram mellan vimlet af unga värdelösa lif, klefvo öfver kvinnan med den oförsynt blottade barmen.

Därefter besökte vi de bostäder, som Londons stad har låtit uppföra på tomterna, där de fattigkvarter voro belägna, hvarest Morrisons »Child of the Jago» hade sin bostad. Byggnaderna hyste numera flera hyresgäster än förr, men där var likväl mycket sundare. Dessa bostäder innehades emellertid af bättre klassens arbetare och handlverkare. Fattigkvarterens innevånare hade helt enkelt flyttat bort för att trängas i andra slumkvarter eller

bilda nya.

»Och nu», sade skoarbetaren — den duktige karlen, som arbetade så fort, att man icke skulle kunna följa det med ögonen — »nu skall jag visa er en af Londons lungor. Här ha vi Spitalfieldsparken». Han uttalade ordet »parken» med ett visst förakt.

Skuggan från Kristuskyrkan faller öfver Spitalfieldsparken, och i skuggan från Kristuskyrkan såg jag denna eftermiddag vid tretiden en syn, som jag aldrig mera vill se. Det finns inga blommor i denna park, som för öfrigt är mindre än min egen rosengård därhemma. Där växer ingenting annat än gräs, och platsen är i likhet med alla Londons »parker» omgärdad med ett skarpspetsadt järnstaket, för att hemlösa män och kvinnor icke skola kunna komma in och sofva där under nätterna.

Då vi gingo in på den gröna platsen, kom en gammal kvinna mellan femtio och sextio och gick förbi oss, vandrande med envis ihärdighet, ehuru med vacklande steg, och släpande på ett par tjocka bylten i säckväf, som hängde tvärs öfver hennes axel, det ena fram och det andra bak på hennes rygg. Hon var en landstrykerska, enhemlös varelse, som var för frihetsälskande att släpa sin vacklande kropp inom arbetshusets dörr. Liksom snigeln bar hon sitt hem med sig. I de bägge säckväfsbyltena hade hon allt hvad hon ägde, sina kläder, sitt linne och alla sina tillhörigheter.

Vi gingo uppför den smala, grusade gången. På bänkarna, som stodo på ömse sidor om densamma, hade en massa eländiga varelser tagit plats, hvilka skulle ha inspirerat Doré till ännu mera diaboliskt fantastiska bilder, än han någonsin utfört. Det var en sammangyttrad massa af trasor och smuts, af alla slags ohyggliga hudåkommor, öppna sår, blånader, slöhet, oanständighet, vanskaplighet och djuriska ansikten. Det blåste kallt och rått, och där hade de nu krupit ihop i sina trasor, mestadels sofvande eller åtminstone försökande att få sofva. Där låg först ett dussintal kvinnor af olika åldrar, från tjugu till sjuttio år. Därnäst ett barn, som möjligen kunde vara nio månader, sofvande utsträckt på den hårda bänken, utan både hufvudkudde och täcke, och utan den ringaste tillsyn. Sedan ett halft dussin män, som sofvo i sittande ställning, eller lutade sig mot hvarandra under sömnen. På ett annat ställe en familjegrupp —- ett barn, som sof i sin sofvande moders armar, medan den äkta mannen (eller den manlige kamraten) var sysselsatt med att klumpigt laga en trasig sko. På en annan bänk satt en kvinna och skar bort de hängande slarfvorna på sina trasor med en knif, och en annan sydde ihop refvor med nål och tråd. Närmast därintill satt en man, som höll en sofvande kvinna i famnen. Längre bort låg en man med kläderna styfva af smuts och sof med hufvudet i knäet hos en kvinna, som ej kunde vara mer än några och tjugu år och äfven var försänkt i sömn.Hvad som mest förvånade mig var det allmänna sofvandet. Hvarför i all världen sofva nio af tio bland dem, eller försökte de sofva? Men det var icke förrän efteråt jag lärde mig förstå detta. Det är en lag, stiftad af dem som makten hafva, att de hemlösa ej få sofva nattetid. På stenläggningen invid portiken till Kristuskyrkgn, där stenpelarna äro resta mot höjden i en ståtlig rad, lågo massor af män sofvande eller dåsande, alla för djupt försjunkna i dvala för att resa på sig eller visa någon nyfikenhet vid vårt närmande.

»En af Londons lungor, säger ni», sade jag. »Nej — kalla det istället en varböld, ett stort, ruttnande sår.»

»Å, hvarför har ni fört mig hit?» utbrast den fanatiske unge socialisten, och hans vackra ansikte förvreds af själskval och äckel.

»De där kvinnorna skulle sälja sig för två eller tre pence», sade vår ledsagare, »ja, till och med för en kaka gammalt bröd.»

Han sade detta med ett muntert leende.

Men hvad han vidare kunde ha sagt, det vet jag icke, ty vår unge upprörde kamrat utbrast häftigt:

»Låt oss för himlens skull komma härifrån!»

*

SJUNDE KAPITLET.

En man, som har gjort sig förtjänt af Viktoriakorset.

Jag har funnit, att det icke är någon lätt sak att få tillfälligt härberge på arbetshuset. Två försök har jag redan gjort, och jag skall göra det tredje. Första gången gick jag ut klockan sju på kvällen med fyra shillings i fickan. Därmed gjorde jag mig skyldig till två misstag. För det första måste den som eftersträfvar tillfälligt kvarter på arbetshuset vara alldeles utblottad, och då han underkastas en ytterligt noggrann visitation, får han naturligtvis ej ha pängar — fyra pence skulle vara nog för att beröfva honom alla utsikter att få stanna kvar, och mycket mera då fyra shillings. Mitt andra misstag bestod däri, att jag gick dit för sent. Klockan sju på kvällen är det för sent på dagen för en alldeles utblottad att få tillträde till fattigmans bädd.

Till upplysning för fint uppfostradt och oskuldsfullt folk vill jag nu först förklara, hvad ett tillfälligt härberge är. Det är en byggnad, där en hemlös, sänglös och medellös man, om han har tur med sig, kan fåtillfälligt hvila sina trötta ben öfver natten och sedan arbeta som en hel karl dagen därpå till gengäld för det kvarter, han fått.

Mitt andra försök att tränga mig in i det tillfälliga härberget började under mera lofvande utsikter. Jag startade midt på eftermiddagen, åtföljd af den fanatiske unge socialisten och af en annan vän, och allt hvad jag hade i fickan var tre pence. De lotsade mig till Whitechapels arbetshus, som jag från början betraktade från ett välvilligt hörn. Klockan var några minuter öfver fem på eftermiddagen, men redan då var där bildad en lång och melankolisk kö, som sträckte sig rundt byggnadens hörn sedan så långt man kunde se.

Det var en ytterst bedröflig syn att se alla dessa män och kvinnor väntande under det kyliga skymmande slutet af dagen för att få en fattigmansbädd under natten, och jag tillstår, att mitt mod var nära att svika. I likhet med gossar utanför tanddoktorns dörr, upptäckte jag plötsligt en massa skäl för att jag borde vara på helt annat håll. Mitt ansikte måste ha förrådt någonting af den strid, som pågick inom mig, ty den ene af mina ledsagare sade: »Var inte rädd — det kan nog gå.»

Naturligtvis kunde det gå, men jag fann genast, att till och med de tre pence, jag bar på mig, voro en alltför stor rikedom i sådant sällskap — och för att all stötande åtskillnad skulle utplånas gjorde jag mig af med mina kopparslantar. Sedan sade jag adjö till mina vänner, och med hårdt klappande hjärta lommade jag af nedåt gatan och intog min plats i slutet af kön. Beklagansvärd såg den ut, denna kö af fattigt folk, som stapplade på den branta sluttningen mot döden — men huru beklagansvärdden verkligen var, därom hade jag icke den ringaste föreställning.

Närmast mig stod en kortväxt, bredaxlad man. Frisk och rask, fastän till hög ålder kommen, med kraftiga drag och den tjocka, läderaktiga hud, som man får genom att i åratal vara utsatt för solhetta och väder och vind — ingen annan än en sjöman kunde ha ett sådant ansikte och sådana ögon.

Huru rätt jag hade i mitt antagande, skall ni snart få höra.

»Jag står inte ut med'et mycket längre, det gör jag inte», klagade han för mannen på hans andra sida. »Jag tar väl och slår sönder ett fönster — ett af de där stora — så får jag komma in på en fjortan dar. Då får jag åtminstone sofplats, det behöfver jag inte vara rädd för, och bättre föda med, än ni får här. Men jag skulle allt sakna min tobaksbuss . . .» tillade han betänksamt och bekymradt.

»Jag har nu varit ute i två nätter», fortsatte han, »våt inpå bara kroppen natten före den förra, och jag kan inte stå ut med'et mycket längre. Jag börjar bli gammal, ska' jag säga, och en vacker morgon få de ta upp mej död.»

Så vände han sig så häftigt om mot mig och utbrast: »Laga att ni slipper bli gammal, pojke! Dö medan ni är ung, för annars går det med er som med mej — lita på det. Nu är jag mina sju och åttio år, och jag har tjänat mitt land som det anstår en man. Tre ränder för godt uppförande och Viktoriakorset — och här ser ni, hvad jag har för det! Jag önskar att jag vore död — jag önskar bara att jag vore död. Slutet kan aldrig komma för snart för mej, det ska' jag säga er.»

Hans ögon fuktades, men innan den andre hanntrösta honom, började han gnola på en munter sjömansvisa, som om det icke funnes någon hjärtesorg alls till här i världen.

Sedan vi hade uppmuntrat honom därtill, berättade han sin historia för oss, medan han stod där och väntade i kö utanför arbetshuset, efter att ha tillbringat två nätter ute på gatorna. Och denna historia lydde sålunda:

Som gosse hade han skrifvit in sig vid engelska flottan, och under mer än två tjog år hade han troget och ärligt tjänat sitt land. Namn, data, befälhafvare, hamnar, skepp, kommenderingar och strider flödade från hans läppar som en ihållande ström, men det är mig omöjligt att komma ihåg dem alla, och det är icke brukligt att göra anteckningar utanför fattighusets dörr. Han hade varit med om »det första kriget i Kina», som han kallade det; han hade haft tjänst hos Ostindiska kompaniet och varit tio år i Indien; kom sedan tillbaka till Indien igen med den engelska flottan vid upproret; hade varit med i Burmeserkriget och på Krim — och förutom allt detta hade han med heder kämpat och arbetat för Englands flagga öfver nästan hela den öfriga världen.

Men så inträffade någonting. En ringa ting, om det hela kunde spåras tillbaka till dess ursprungliga orsaker. Kanske hade löjtnantens frukost icke varit i hans smak; eller kanske han hade varit länge uppe kvällen förut; eller också kunde det vara hans skulder, som tryckte honom, eller hade chefen talat barskt till honom. Saken var emellertid den, att löjtnanten just den dagen var vid retligt lynne. Och så skulle nu vår sjöman tillsammans med andra sätta upp riggen i fören.

Nu är att märka, att vår sjöman hade tjänat mer än fyrtio år vid flottan, hade tre ränder för godtuppförande och Viktoriakorset för utmärkt tjänstgöring i strid, så han kunde ju icke vara någon så särdeles dålig sjöman. Men löjtnanten var retlig, oeh löjtnanten slungade åt honom ett skällsord — ett ord, som icke var vackert. Det skymfade egentligen hans mor. När jag var pojke i tiden, så skulle våra hederslagar ha bjudit oss att slåss som små djäflar, om någon hade skymfat våra mödrar på det sättet — och i min trakt af världen ha många män ljutit döden för att de ha kallat andra vid ett sådant namn.

Nå, löjtnanten gjorde det emellertid. Och det hände sig så, att vår sjöman just då hade en handspak eller ett järnspett i händerna. Han gaf löjtnanten ett lätt slag öfver hjässan och knuffade honom öfverbord.

Och nu vill jag fortsätta med hans egna ord. »Jag insåg, hvad jag hade gjort. Jag kände till reglementena, och jag sa' till mig själf: 'Så, nu är det ute med dej, min gosse. Lägg iväg!' Och jag hoppade i efter honom, för det var min mening, att vi skulle drunkna bägge två. Och jag hade nog gjort`et också, om inte slupen från flaggskeppet just då hade kommit långsides med oss. Vi kom upp till ytan, jag hållande honom fast med ena handen och mättande ett slag mot honom med den andra. Det var det som afgjorde saken. Om jag inte hade slagit honom då, så kunde jag ha föreburit, att sedan jag hade sett hvad jag hade gjort, så hade jag hoppat i för att rädda honom.»

Och så blef det krigsrätt, eller hvad sådant nu kallas till sjös. Han läste upp sin dom ord för ord, som om han hade lärt in den och repeterat den i bitterhet många gånger om. Och här följer den — det straff som ådömdes en man, som förbrutit sig af hederskänsla, då han felade mot den disciplin och respekt han var skyldigförmän, som ej alltid voro gentlemän. Att degraderas till simpel matros; att mista alla belöningspängar, som hade tillkommit honom; att förlora all rättighet till pension; att mista Viktoriakorset; att afskedas från tjänsten vid flottan med godt betyg (emedan detta var hans första förbrytelse); att få femtio prygel och hållas till straffarbete i två år.

»Jag önskar, att jag hade drunknat den dagen, jag önskar till Gud att jag hade gjort det», sade han. Och nu rörde kön sig framåt, och vi vände om hörnet.

Slutligen kom ingången i sikte, där trashankar släpptes in flockvis. Och här fick jag nu höra någonting förvånande. Det var nu onsdag, men ingen af de som släpptes in skulle få komma ut igen förrän fredags morgon. Vidare: — lyssnen noga, I som begagnen tobak! — vi skulle icke få medföra tobak. Den skulle vi lämna ifrån oss vid inträdet. Ibland fick man den tillbaka när man gick, berättades det, men ibland kastades den bort.

Den gamle sjömannen och krigaren lärde mig ett knep. Han öppnade sin pung och tömde tobaken (ett ömkligt litet förråd) i ett stycke papper. Sedan han hade svept in den ordentligt och plattat till paketet, stoppade han in det

i sin ena strumpa innanför skon. Strax därefter vandrade också min tobak in i papper och ned i min strumpa, ty att vara utan tobak i fyrtio timmar är en hård pröfning, hvilket alla tobaksförbrukare kunna uppfatta.

Oupphörligt skred kön framåt, och vi nalkades porten långsamt men säkert. Vi råkade så att stanna på ett järngaller, och då den gamle sjömannen fick se en man där nedanför, ropade han till honom:

»Hur många tas emot?»»Tjugufyra», blef svaret.

Vi sågo ängsligt framåt och räknade. Vi hade trettiofyra framför oss. Missräkning och nedslagenhet lästes i de ansikten, som voro mig närmast. Det är ingen angenäm sak att hungrig och utan pängar motse en sömnlös natt på gatorna. Men vi hoppades trots allt, ända tills portvakten — då vi hade tio framför oss — visade oss bort.

»Fullt!» var det enda han sade — och så slog han igen dörren med en skräll.

Trots sina åttiosju år rusade den gamle sjömannen i väg med blixtlik hastighet, för att så fort som möjligt kunna pröfva lyckan på annat håll. Jag stod kvar och öfverlade med ett par andra, som tycktes besitta genomgående kännedom om de tillfälliga härbergena, hvart vi skulle gå. De bestämde sig för »Poplar», som låg tre mil därifrån, och vi begåfvo oss af.

Då vi veko om hörnet, sade den ene: »Jag borde väl ha kommit in här idag — jag kom klockan ett, strax efter se’n kön började bildas.. . Men de ha sina favoriter, som de släppa in kväll efter kväll.»

*

ÅTTONDE KAPITLET.

——

Åkaren och grofsnickaren.

Åkaren med hans regelbundna drag, hans helskägg och rakade öfverläpp skulle jag i Förenta staterna ha tagit för hvad som helst från och med en arbetsförman till och med en förmögen farmare. Och grofsnickaren — ja, honom skulle jag ha tagit för hvad han var. Han såg så ut — mager och senig, med skarpa genomträngande ögon, och händer, som hade krökts efter handtagen på verktygen under fyrtiosju års arbete i yrket. Den största svårigheten för dem bägge var att de voro gamla, och att deras barn hade dött i stället för att växa upp och ta vård om dem. Så hade åldern tagit på dem, och de hade trängts ut från industriens hvirfvel af yngre och kraftigare förmågor, som hade tagit deras platser.

Dessa bägge män, som hade afvisats från Whitechapels arbetshus, voro nu i sällskap med mig på väg till Poplars. Icke för att det fanns stora utsikter att lyckas komma in där, förklarade de, men vi hade ej annat råd än att försöka. Det fanns ingenting annat än Poplar eller gatorna för natten. Och bägge voro ifriga att få en sofplats inomhus, ty det var »nära på slut med dem», som deuttryckte sig. Åkaren, som var femtioåtta år, hade tillbragt de tre senaste nätterna utan tak öfver hufvudet och utan sömn, och snickaren, som var sextiofem år, hade varit ute i fem nätter.

Men ack, ni goda, känsliga människor, fulla af kött och blod, som ha hvita bäddar och luftiga sofrum väntande på er för hvarje kväll, huru skall jag kunna ge er ett begrepp om hvad det vill säga att lida så som ni skulle lida, om ni vore nödsakade att tillbringa en hel plågsam natt på Londons gator? Tro mig — ni skulle tycka, att tusen århundraden hade kommit och gått innan gryningen började visa sig i öster — ni skulle skaka af köld, tills ni vore färdiga att skrika högt af smärta öfver edra värkande muskler — och ni skulle förundra er öfver, att ni kunde uthärda så mycket och likväl vara vid lif. Om ni satte er på en bänk och edra trötta ögon fölle ihop, kunde ni lita på, att ni väcktes af en polis, som barskt befallde er att »gå vidare». Ni kan få sätta er på bänken — och bänkarna äro få och det är långt mellan dem — men om ni somnar där, då måste ni gå vidare, släpa er trötta lekamen genom de ändlösa gatorna. Och skulle ni med förtviflans slughet uppsöka någon afsides gränd eller mörk

genomgång och lägga er där, så kommer den allestädes närvarande polisen och kör bort er som förut. Det är hans åliggande att köra bort er. Det är en lag, stiftad af dem som makten hafva, att ni skall köras bort.

Men när så den nya dagen kom och den nattliga maran vore öfver, skulle ni bege er hem för att förfriska er, och så länge ni lefde skulle ni sedan berätta historien om ert äfventyr för kretsen af beundrande vänner. Den skulle växa till en väldig historia. Er lilla åltatimmarsnatt skulle bli en odyssé och ni själf en Homerus.Icke så med dessa hemlösa, som voro på väg till Poplar med mig — och det finns trettiofemtusen sådana, män och kvinnor, ute i London denna natt. Bäst att ni icke kommer ihåg detta, då ni går till sängs; om ni är så känslig som ni borde vara, skulle det kunna hända, att ni icke kunde sofva så godt som vanligt. Men hvad det vill säga för gamla människor på sextio, sjuttio och åttio år, svältfödda och utan både kött och blod, att se morgonen gry utan något hopp om förfriskande och stappla fram sin dag under ett feberaktigt sökande efter brödkanter, under det att den obarmhärtiga natten återigen nalkas — och att fortfara på detta sätt i fem nätter och dagar — ack, ni goda, känsliga människor, fulla af kött och blod, huru skulle ni någonsin förstå detta?

Jag gick uppåt Mile End Road mellan åkaren och snickaren. Mile End Road är en bred gata, som skär midt igenom det östra London, och där voro säkert tiotusentals människor i rörelse. Jag nämner detta för att ni skall till fullo uppfatta, hvad jag nu ämnar beskrifva. Vi vandrade, som sagdt, framåt, och då de bägge andra blefvo bittra till sinnes och svuro öfver England, svor också jag — svor som en amerikansk kringstrykare skulle göra, om han kommit till ett främmande förskräckligt land. Och jag försökte leda dem till den tron, hvilket också lyckades, att jag var en »sjöfarare», som hade förstört mina pängar på ett vildt lefnadssätt, förlorat mina kläder — ingalunda ovanligt för sjömän i land — och var på tillfällig »dekadans», medan jag såg mig om efter ny hyra. Detta förklarade också min okunnighet angående Englands seder och bruk i allmänhet och tillfälliga härbergen i synnerhet, jämte min nyfikenhet rörande dessa inrättningar.Åkaren hade svårt att hålla jämna steg med oss — han talade om, att han icke hade ätit en enda bit den dagen — men den magre och hungrige snickaren med sin gråa trasiga öfverrock dystert flaxande för vinden, sträckte i väg med långa outtröttliga steg, som starkt påminde om prärievargen eller coyoten. Bägge höllo ögonen envist häftade på stenläggningen, medan de pratande vandrade framåt, och allt emellanåt lutade den ene eller den andre sig ned och tog upp någonting, men utan att hejda sig i farten. Jag trodde, att det var cigarr- eller cigarrettstumpar de samlade, och jag fäste mig icke därvid. Men så upptäckte jag hvad det var.

Från den smutsiga spottdränkta trottoaren plockade de upp apelsinskal, äppelskal och drufkärnor och åto upp dem. Plommonkärnor knäckte de med tänderna för att komma åt deras innehåll. De togo upp brödbitar så små som ärtor och kärnhus så svarta och smutsiga, att man aldrig kunde tro att det var sådana — och dessa föremål togo de bägge männen i munnen, tuggade och sväljde dem. Och detta tilldrog sig mellan sex och sju den 20 augusti 1902, midt i det största, rikaste och mäktigaste kejsardöme, som någonsin har funnits till.

De bägge männen talade under vägen. De voro icke dumma, de voro endast gamla. Och med sina gommar stinkande efter affallet från gatan talade de naturligtvis om blodig revolution. De talade som anarkister, som fanatiker och galningar skulle tala. Och hvem kan klandra dem? Trots att jag under dagen hade ätit tre ordentliga mål, och fastän jag hade en snygg sofplats att begagnaom jag så ville — trots min sociala filosofi och min evolutionära tro på alltings långsamt skeende utveckling och förvandling — trots allt detta, säger jag, kände jag mig manad att tala som de, eller att åtminstone hålla munnen. Stackars dårar! Det är icke män sådana som de, som framkalla revolutioner. Och sedan de ha blifvit stoft och aska, hvilket icke kan dröja länge, skola andra efter dem tala om blodig revolution, medan de plocka upp affall från den spottdränkta trottoaren på Mile End Road under sin vandring till Poplars arbetshus.

Eftersom jag var utländing och ung, gåfvo de bägge männen mig både upplysningar och råd. Deras råd var för öfrigt kortfattadt och rakt på sak — jag skulle bara laga att jag kom ur landet. »Så fort det kan låta sig göra», försäkrade jag, »och se'n skulle jag vilja elda på åt edra maktägande, så att ni knappt kunde se mina spår för rök.» De kände sig tilltalade af mitt kraftuttryck, fastän de icke förstodo dess egentliga innebörd, och de nickade med gillande uppsyn.

»Man blir vanligen förbrytare mot sin vilja», förklarade snickaren. »Här går jag nu — en gammal man. De yngre ta min plats, mina kläder bli allt sämre, och det blir med hvarje dag svårare för mig att få arbete. Jag går till ett tillfälligt härberge för att få en sofplats. Måste vara på platsen klockan två eller tre på eftermiddagen, annars kommer jag inte in. Ni såg hur det gick i dag. Hur kan jag då ha tillfälle att se mig om efter arbete? Antag, att jag kommer in på härberget. Där hålla de mig kvar hela dagen i morgon och släppa inte ut mig förrän morgonen därpå. Än se'n? Lagen säger, att jag kan få komma in i ett annat härberge den kvällen, på mindre än tio mils afstånd. Får således lof att skynda mig för att vara däri tid den dagen. Nä, hvad har jag då för tillfälle att se mig om efter arbete? Och om jag inte går? Om jag hör efter arbete i stället? Kvällen kommer öfver en med ens, och jag har ingenstans att ligga. Ingen sömn under hela natten och ingenting att äta — i hurudan kondition kan jag då vara på morgonen för att se mig om efter arbete? Jag går förstås till någon park för att få sofva i stället», — jag tyckte mig se Kristuskyrkan och Spitalfield för mina ögon igen -— »och jag måste skaffa mig någonting att äta. Ja, så är det! Gammal och afsigkommen, och ingen möjlighet att komma sig upp igen.»

»Här har funnits en tullport i forna dar», sade åkaren. »Jag har många gånger betalt tull här, då jag var i tjänst»

»Jag har haft tre pennybullar att äta på två dar», berättade snickaren efter ett långt uppehåll i samtalet. »Två stycken åt jag upp i går, och den tredje i dag», tillade han efter en ny lång paus.

»Jag har inte haft någonting alls att äta i dag», sade åkaren. »Och jag är alldeles förbi. Det värker alldeles förskräckligt i mina ben.»

»Den bullen man får på 'spejken' är så hård, att man inte kan få den i sig utan att blöta den i ett helt mått vatten», sade snickaren i det han vände sig till mig. Och då jag frågade honom hvad »spejken» var, svarade han: »Härberget! Det är pöbelspråk, förstår ni.»

Men hvad som förvånade mig var att ett sådant ord som »pöbelspråk» kunde finnas bland hans ordförråd — ett förråd, som jag innan vi skildes, ingalunda fann vara dåligt.

Jag frågade dem, hvad jag hade att vänta, om vi lyckades komma in på Poplar, och de gåfvo mig rik-liga upplysningar. Sedan jag först hade fått ett kallt bad strax efter inträdet, skulle jag få sex uns bröd och »tre kvarts skilly» till kvällsmat. »Tre kvarts» betydde tre fjärdedels pint eller halfstop och »skilly» är ett slag välling kokad af hafremjöl och vatten.

»Och till det får man väl mjölk och socker, förmodar jag, och silfversked?» frågade jag.

»Var inte rädd för det! Salt får ni, men på många håll får ingen sked alls. Häll i er vällingen — så går det till.»

»I Hackney får man god skilly», sade åkaren.

»Utmärkt», lofordade snickaren, och de utbytte vältaliga blickar.

»I St. George smakar den bara mjöl och vatten», sade åkaren.

Snickaren nickade. Han hade pröfvat på den öfverallt.

»Nå, än se'n?» frågade jag.

Jo, sedan skulle jag genast bli skickad till sängs. »Och så blir ni väckt klockan half sex på morgonen, och då går ni upp och tar en 'dusch', om det finns någon tvål. Se'n får ni frukost, likadan som kvällsvarden, tre kvarts skilly och sex uns bröd.»

»Men kakan väger inte alltid sex uns», rättade åkaren.

»Nej, det gör den inte — och ofta är den så sur, att man knappt kan äta den. I början kunde jag hvarken få i mig skillyn eller brödet, men nu kan jag äta både min egen portion och en annans.»

»Jag skulle kunna äta upp maten för tre andra», sade åkaren. »Jag har inte fått en bit på hela denna dag.»

»Än se'n?»

»Sedan skall ni gå till ert arbete — antingen reparni fyra skålpund dref, eller också får ni sopa och skura, eller också krossa tio eller elfva centner sten. Jag behöfver inte krossa sten, för jag är öfver sextio år, ser ni. Men ni får nog göra det. Ni är ung och stark.»

»Det jag inte tycker om är att bli instängd i en håla och repa dref», brummade åkaren. »Det är alldeles som att sitta i fängelse.»

»Men om ni nu, efter att ha sofvit där under natten, skulle vägra att repa dref, eller krossa sten, eller göra något arbete alls?» sade jag.

»Det skulle ni minsann inte göra om igen, för de skulle allt sätta fötter under er», svarade snickaren. »Det vill jag inte råda er att försöka, min gosse. — Nå, sedan kommer middagen», fortsatte han. »Åtta uns bröd, halftannat uns ost och kallt vatten. Se'n slutar ni ert beting och får kvällsmat, lika som förut, tre kvart skilly och sex uns bröd. Så i säng klockan sex, och nästa morgon är ni fri igen, förutsatt att ni har slutat ert tillmätta arbete.»

Vi hade nu för länge sedan lämnat Mile End Road, och sedan vi hade passerat ett dystert kaos af smala och krokiga gator, kommo vi till Poplars arbetshus. På en låg stenmur bredde vi ut våra näsdukar, och hvar och en knöt in all sin världsliga egendom, förutom »tobakssmulan», som gömdes innanför strumpan. Och just som den sista skymten af ljus bleknade bort från den smutsgråa himmelen, medan det blåste skarpt och kallt, stannade vi utanför arbetshusets dörr med våra små ömkliga knyten i händerna — en grupp af hjälplösa stackare.

Tre unga arbeterskor gingo förbi, och en af dem gaf mig ett medlidsamt ögonkast. Jag följde henne med ögonen då hon gick, och hon såg sig om på mig medsamma medlidsamma blick. Mina gamla följeslagare tycktes hon icke märka alls. Milde Gud — hon kände medlidande med mig, som var ung och kraftig och stark, men hon hade intet medlidande för de bägge gamla, som stodo bredvid mig! Hon var en ung kvinna och jag en ung man — och det var antagligen detta som dikterade hennes känslor och på samma gång förringade värdet af hennes medlidande. Medömkan för gamla är en altruistisk känsla, och för öfrigt är platsen utanför arbetshusets dörr så vanlig för gamla. Hon visade således intet medlidande för dem, utan endast för mig, som minst eller rättare icke alls förtjänade det. I London tycks gråa hår icke gå i grafven med heder.

På ena sidan om dörren fanns ett handtag till en klocksträng, på den andra en knapp att trycka på.

»Ring på klocksträngen», sade åkaren till mig.

Jag tog ett grepp i handtaget och ringde på ordentligt, som hos andra människor.

»Oj, oj!» utropade mina bägge följeslagare förskräckta. »Inte så hårdt!»

Jag släppte handtaget, och de sågo på mig med förebrående uppsyn, som om jag hade satt deras förhoppning om sängplats och tre kvarts skilly på spel. Ingen kom. Det var lyckligtvis orätt klocka, och jag kände mig bättre till mods.

»Tryck på knappen», sade jag till snickaren.

»Nej, nej — vänta lite!» inföll åkaren hastigt.

Af hvilket allt jag kom till den slutsatsen, att portvakten i ett arbetshus, som vanligen har en lön af sju till nio pund om året, är en mycket kinkig och viktig person, som aldrig kan bemötas för höfligt af — fattighjon.

Och vi väntade — tio gånger så länge som vanliganständighet fordrar — innan åkaren försiktigt närmade sitt pekfinger till knappen och berörde den så svagt och så hastigt som möjligt. Jag har sett män vänta på afgörande öfver lif och död — men ångestfull spänning talade mindre tydligt ur deras anletsdrag än ur de bägges, som här afvaktade portvaktens ankomst.

Han kom. Han såg knappast på oss. »Fullt!» sade han och stängde sin dörr.

»En natt till som förut», jämrade snickaren. Åkaren såg gråblek och glåmig ut i dunklet.

Urskiljningslös välgörenhet är lastbar, påstå de professionella filantroperna. Nåväl — jag beslöt mig för att vara

lastbar.

»Kom! Tag er knif och kom hit», sade jag till åkaren och drog honom med mig in i en mörk gränd.

Han stirrade på mig helt förskrämd och försökte att göra sig lös. Möjligen misstänkte han mig för att vara en ny Jack-the-Ripper med särskild passion för gamla manliga fattighjon. Eller också trodde han, att jag ville förleda honom att begå något förtvifladt brott. I alla händelser var han rädd.

Man påminner sig kanske, att jag från början hade sylt in ett guldmynt i ärmhålet innanför min skjorta. Det skulle vara min nödhjälpsfond, och jag kände mig nu för första gången manad att använda den.

Icke förrän jag hade utfört de mest vridande och vrängande rörelser och visat åkaren det runda insydda myntet, lyckades jag få hans hjälp. Och till och med då darrade hans hand så, att jag var rädd att han skulle sprätta upp mig i stället för stygnen, och jag var tvungen att ta knifven och fortsätta själf. Så kom guldmynteti dagen — en hel förmögenhet i deras hungriga ögon — och så begäfvo vi oss i väg till närmaste kafé.

Nu måste jag naturligtvis förklara för dem, att jag endast var en forskare på det sociala området, som ville ta reda på huru den andra hälften af mänskligheten hade det. Och de blefvo genast tysta — slutna som musslor i sitt skal. Jag var icke deras gelike — mitt språk var förändradt, min ton var en annan, jag var med ett ord en öfverklassare, och det kände de.

»Hvad vill ni ha?» frågade jag, då kyparen kom för att få order.

»Två skifvor och en kopp té», sade åkaren ödmjukt.

»Två skifvor och en kopp té», sade snickaren lika ödmjukt.

Låt oss nu stanna några ögonblick inför denna situation. Här sutto två män, som jag hade bjudit in på ett kafé. De hade sett mitt guldmynt och de kunde förstå att jag inte var någon tiggare. Den ene af dem hade ätit en liten bulle under dagen, den andre hade icke ätit någonting alls. Och de begärde »två skifvor och en kopp té!» Denna beställning skulle kosta två pence per man. Med »två skifvor» menade de två skifvor bröd med smör.

Där hade jag nu samma ytterliga ödmjukhet, som de hade visat gent emot fattighusets portvakt. Men den ville jag ej veta af. Så småningom ökade jag på beställningen — ägg, stekt fläsk, mera ägg, mera fläsk, mera té, mera smörgåsar och så vidare — och de försäkrade hela tiden med sväfvande röster, att de ej behöfde någonting mer, men slukade alltsammans med korphunger så snart det sattes fram.

»Den första kopp té jag har druckit på fjorton dar», sade åkaren.»Ett utomordentligt té det här», sade snickaren.

De drucko väl var sin half kanna, och jag försäkrar, att det var bara slask. Det hade mindre likhet med ordentligt té, än lageröl har med champagne. Ja, det var så godt som bara vatten, hade ingen likhet med té.

Det var egendomligt att ge akt på den verkan, som födan utöfvade på dem. I början voro de melankoliska och talade om åtskilliga gånger, då de hade funderat på självmord. Det var knappt en vecka sedan åkaren hade stått på en bro och stirrat ned i vattnet och funderat på den saken. Vatten var en dålig utväg, förklarade nu snickaren med hetta. Där skulle man bara sprattla och sträfva för att komma upp igen, det visste han. Då var en kula bra mycket »behändigare», men hur i all världen skulle man komma öfver en revolver. Det var knuten.

När det heta téet hadc värmt upp dem, blefvo de gladare och talade mera om sig själfva. Åkaren hade begraft både hustru och barn, utom en enda son, som växte upp och hjälpte honom med hans lilla affär. Men så kom olyckan. Sonen dog vid trettioett års ålder i kopporna. Knappt var den sorgliga händelsen öfver, förrän fadern fick en febersjukdom och kom på sjukhus, där han låg i tre månader. Sedan var det slut med honom. Han kom ut som en svag och kraftlös stackare, han hade icke längre en kraftig son till hjälp, hans lilla affär hade gått öfverända, och han ägde icke en farthing. Olyckan hade kommit och allt var förbi. Ingen möjlighet för en gammal man all kunna börja på nytt. Alla hans vänner voro fattiga och ur stånd att hjälpa. Han hade försökt att få arbete, när läktarna uppfördes för den första kröningsparaden. »Och jag vardt ordentligt sjuk af att höra deras: ’Nej! Nej! Nej !’ Det ringde för mina öron om nätterna,när jag försökte sofva — ständigt bara: ’Nej! Nej! Nej!’

Inte längre tillbaka än i förra veckan hade han anmält sig efter en annons från Hackney, men så snart han uppgaf sin ålder fick han till svar: 'Å, ni är för gammal, mycket för gammal'.»

Snickarens far hade varit soldat och tjänat i tjugutvå år. Två af sönerna hade äfven gått in i armén — den ena dog i Indien strax efter upproret som sergeant vid Sjunde husarregementet, den andre hade gått förlorad i Egypten efter att ha tjänat nio år under Roberts i Orienten. Snickaren hade icke gått in i armén, och därför fanns han ännu kvar på vår planet.

»Men vill ni låna mig er hand», sade han, i det han slet upp sin trasiga skjorta, »så skall ni få öfvertyga er om, att jag är mogen för anatomisalen, sir. Jag tärs bort, sir, tärs bokstafligen bort af brist på föda. Känn på mina refben, så får ni se, att jag har rätt.»

Jag stack in min hand under hans skjorta och kände efter. Huden var spänd som ett pergament öfver benen, och det kändes som om jag hadc fört handen öfver ett tvättbräde.

»Jag har ändå haft sju lyckliga år», sade han. »En god hustru och tre små rara töser. Men döden tog dem alla. Skarlakansfeber ryckte bort barnen inom fjorton dar.»

»Efter det här kalaset, sir», sade åkaren och visade på bordet, tydligen önskande att föra samtalet in på gladare saker, »skulle jag rakt inte kunna äta en arbetshusfrukost i morgon bittida.»

»Inte jag heller», förklarade snickaren. Och nu började de diskutera magens njutningar och talade om allade fina rätter, som deras respektive hustrur hade lagat åt dem i forna dagar.

»Men jag har sedan en gång gått fastande i tre hela dygn», sade åkaren.

»Och jag i fem», förklarade den andre med fördystrad uppsyn vid detta minne. »Fem hela dygn med ingenting annat än några apelsinskal i magen — det är mer än en människa kan stå ut med, sir, och jag var också nära döden. Ibland, när jag har vandrat omkring på gatorna om nätterna, har jag varit så desperat, att jag har föresatt mig att våga vinna, våga tappa ... Ni förstår nog, hvad jag menar, sir — att jag skulle begå något stort rån. Men när så morgonen kom, gick jag där för kraftlös af hunger och köld för att ens kunna skada en liten råtta.»

Och sedan deras stackars kroppar hade värmts upp af födan, började de också brösta sig och skryta och tala politik. Jag kan endast försäkra, att de talade politik lika väl som medelklassens män i genomsnitt, och bra mycket bättre än en del medelklassare, som jag har hört. Hvad som väckte min förvåning var den säkra kunskap de hade om vår värld, om dess geografi och olika folk, och om nutidens historia. Som jag redan förut har sagt — de voro inga dumhufvud dessa bägge män. Hela felet var att de voro gamla, och att deras barn hade svikit sin plikt att växa upp och ge dem en plats vid sin härd.

Jag vill bifoga ännu en liten tilldragelse från den stund, då jag tog afsked af dem vid hörnet, sedan de med stor belåtenhet hade stoppat på sig ett par shillings och myste af förnöjelse öfver att vara säkra på att kunna få sofva i säng den natten. Jag hade tändt en cigarrett och stod i begrepp att slänga bort den brinnande stickan, då åkaren sträckte ut handen efter den. Jag räcktehonom min ask, men han sade: »Det gör detsamma, vill inte fördärfva i onödan, sir.» Och medan han tände cigarretten, som jag hade gifvit honom, skyndade snickaren att fylla sin pipa för att kunna tända den med samma sticka.

»Det är orätt att låta någonting förfaras», sade han.

»Det är det», instämde jag och jag tänkte på de tvättbrädsliknande refbenen, som jag hade berört med min hand.

*

NIONDE KAPITLET.

——

I härberget.

Först och främst måste jog nu be min kropp om förlåtelse för den vidrighet, hvarigenom jag har släpat den, och därnäst ber jag min mage förlåta den vidrighet, jag har stoppat i den. Ty jag har varit i »spejken», jag har sofvit i spejken, och ätit i spejken — men jag har också rymt från spejken.

Efter mina två misslyckade försök att komma in i Whitechapels tillfälliga härberge, begaf jag mig ut i god tid och intog min plats i den bedröfliga kön före klockan tre på eftermiddagen. Där släpptes ingen in förrän klockan sex, men huru tidigt jag än infunnit mig, var jag likväl numro tjugu, och det påstods, att endast tjugutvå skulle bli intagna. Klockan fyra hade vårt antal ökats till trettiofyra — det sista tiotalet hållande envist fast vid den bräckliga förhoppningen att bli insläppta genom något slags mirakel. Många flera kommo dit, sågo sig för och gingo sin väg, öfvertygade om den bittra sanningen, att där skulle bli »fullt» utan dem.

I början gick samtalet trögt mellan de väntande. Men så upptäckte de bägge männen, som jag hade på hvar sinsida om mig, att de hade samtidigt legat på sjukhuset för smittkoppspatienter, fastän där var så öfverfullt — sexhundra patienter vårdades där på samma gång — att detta hade hindrat dem från att bli bekanta. Men nu togo de skadan igen och diskuterade och jämförde de vedervärdigaste symptomerna af sin sjukdom på det mest kallblodiga och realistiska sätt. Jag fick sålunda veta, att dödligheten i medeltal var ett fall på sex, att den ena af dem hade legat där i tre månader och den andra tre och en half, och att de hade varit alldeles »uppruttna af'et». Hvarvid det kändes, som om det stack och kröp i hela min kropp, och jag frågade, huru länge de hade varit ute. Den ena hade varit ute i fjorton dagar, den andre i tre veckor. Deras ansikten voro förskräckligt fulla med ärr, ehuru de å ömse sidor försäkrade hvarandra, att det icke var så, och därtill visade de mig inuti händer och under naglarna »smittkoppsfrön», som ännu arbetade sig ut. Ja, den ene klämde till och med ut ett sådant för min speciella uppbyggelse — och det hoppade rakt upp i luften från hans kött. . . Jag försökte att krypa ihop så godt jag kunde i mina kläder och var medveten om en varm och stilla önskan, att fröet ej måtte ha hoppat på mig.

Hvad mina grannar beträffade, fann jag att kopporna i bägge fallen voro orsak till att de nu befunno sig »på luffen», hvilket vill säga att de voro kringstrykare. Bägge hade haft arbete då de smittades af sjukdomen, och bägge hade kommit nedbrutna ut från sjukhuset med den dystra utsikten framför sig att nödgas gå omkring och söka efter arbete. Ännu hade ingendera lyckats i sina bemödanden, och nu hade de kommit till spejken för att »hvila upp» efter tre dygns kringdrifvande på gatorna.Det tycks, som om det icke allenast vore den som blir gammal, som straffas för sin ofrivilliga otur, utan det går på samma sätt med dem, som drabbas af sjukdom eller olyckshändelse. Senare på kvällen talade jag med en annan man — »Ginger» kallade vi honom — som stod främst i kön — ett säkert bevis för att han väntat där sedan klockan ett. Året förut hade han varit i tjänst hos en fiskhandlare, och så skulle han en dag bära bort en låda fisk, som var för tung för honom. Följden var att »någonting brast», och så låg lådan på marken och han låg bredvid.

På det första sjukhuset, dit han genast fördes, sade man att det var en bristning, drog ur svullnaden, gaf honom vaselin att smörja med, behöll honom i fyra timmar och skickade honom sedan därifrån. Men han hade icke varit mer än två eller tre timmar ute på gatorna, förrän han återigen låg på rygg. Den gången kom han till ett annat sjukhus och blef hoplappad. Men det märkliga i saken var att hans principal gjorde ingenting, absolut ingenting för den som hade blifvit skadad i hans tjänst — han vägrade till och med att »emellanåt ge honom något lättare arbete», då han kom ut. Och nu är Ginger naturligtvis en bruten man. Det enda sätt, på hvilket han kunde förtjäna sitt uppehälle, var tungt arbete. Och nu är han oförmögen till tungt arbete, och hädanefter, ända till sin död, är han uteslutande hänvisad till spejken, fattigutspisningen och gatorna för att få föda och skydd. Olyckan hände — det är alltsammans. Han böjde sin rygg under en för tung börda fisk, och så voro alla hans möjligheter till lycka här i lifvet förstörda.

Många af dem, som stodo i kön, hade varit i Förenta staterna, och de önskade, att de hade stannat där— svuro till och med öfver sin dumhet att ha rest därifrån. England hade blifvit ett fängelse för dem, och de hade intet hopp att någonsin bli fria igen. Det var omöjligt för dem att kunna ge sig af. De kunde hvarken skrapa ihop pängar till öfverfarten eller få tillfälle att betala den med arbete. Landet var för fullt af stackars uslingar, som sökte den utvägen.

Jag var nu naturligtvis återigen »sjöfararen, som hade blifvit af med både kläder och pängar», och alla beklagade mig och gåfvo mig mycket sunda råd. I sammanfattning lydde de ungefär så: Jag skulle hålla mig ifrån allt hvad spejkar hette. Där hade jag ingenting att vinna. Ge mig af till kusten och anstränga mig till det yttersta för att slutligen komma ombord på ett fartyg. Skaffa mig arbete, om möjligt, och skrapa ihop ett pund eller så, hvarmed jag kunde muta någon steward eller understyrman att ge mig tillfälle att arbeta för öfverfarten. De afundades mig min ungdom och styrka, emedan dessa förmåner förr eller senare skulle förhjälpa mig ur landet. Det var förmåner, som de icke längre ägde. Ålder och slit och släp hade brutit dem, och för dem »var leken slut».

Där fanns emellertid en, som ännu var ung, och jag är öfvertygad om, att han till sist skall lyckas i sin sträfvan. Han hade som helt ung gifvit sig af till Förenta staterna, och under fjorton års vistelse där hade han aldrig varit utan arbete längre än i tolf timmar. Han hade sparat ihop sin förtjänst, blifvit rätt förmögen och vände om till sitt hemland. Nu stod han i kön utanför spejken.

De sista två åren, berättade hon för mig, hade han arbetat som kock. Hans arbetstid hade varit från sjupå morgonen till half elfva på kvällen, och på lördagarna till half ett på natten — således nittiofem timmar i veckan, för hvilket arbete han hade haft tjugu shillings, eller fem dollars, i lön.

»Men det ihärdiga arbetet och den långa arbetstiden höll på att ta lifvet af mig», sade han, »och jag fick lof att slänga det jobbet. Jag hade litet pängar sparade, men de hade gått åt till mitt uppehälle, medan jag har sett mig om efter en annan plats.»

Detta skulle bli hans första natt i spejken, och han hade gått dit bara för att hvila sig. Så snart han kom ut, skulle han ge sig iväg till Bristol — en vandring på hundratals mil — och där trodde han, att han skulle lyckas komma ombord på något fartyg till Förenta staterna.

Men männen i kön voro icke alla af hans kaliber. Somliga voro stackars eländiga uslingar utan reda och uppfattning, men man kunde likväl hos dem få se drag af mänskligt sinnelag. Jag kommer ihåg, att en åkare, som tydligen var på väg hem efter slutadt dagsarbete, höll in sin kärra midt framför oss, för att hans hoppfulle lille son, som hade sprungit och mött honom, skulle kunna klänga sig upp. Men kärran var hög och den hoppfulle var liten, och han misslyckades gång på gång i sina försök. Hvarpå en af de ruskigaste stackrarna gick ut ur kön och lyfte upp honom. Förtjänsten i denna handling och det glädjande i den ligger däruti, att det var en kärlekstjänst, som icke gjordes för betalning. Åkaren var fattig, och den andre visste det; och den andre stod i kön vid spejken, och åkaren visste det; och så hade strykaren utfört den lilla handlingen och åkaren hade tackat honom, alldeles som ni och jag skulle ha betett oss.Ännu ett vackert drag såg jag där af en humleplockare och hans »gumma». Han hade stått i kön ungefär en halftimme, då hans gamla följeslagerska kom till honom. Hon var snyggt klädd för den klass hon tillhörde, hade en sliten mössa på sitt gråa hår och ett bylte inhöljdt i säckväf i famnen. Medan hon talade vid sin man, lutade han sig framåt, tog en slinga af hennes hår, som hade blåst fram öfver ansiktet på henne, snodde den varsamt mellan fingrarna och lade den på dess plats bakom örat. Af denna enkla handling kan man draga många slutsatser. Han var helt visst tillräckligt fästad vid henne för att önska, att hon skulle vara proper och städad. Han var stolt öfver henne, där de stodo i kön utanför spejken, och han önskade, att hon skulle ta sig bra ut inför de andra olyckliga, som stodo där. Men sist och bäst — under allt detta låg en stark tillgifvenhet. Ty mannen är icke böjd för att bruka sin hjärna angående snygghet och prydlighet hos en kvinna, som han icke frågar efter, lika litet som han skulle bry sig om att vara stolt öfver henne.

Och jag öfverraskade mig med att undra, hvarför detta gamla par, som efter hvad jag kunde höra af deras tal måste vara duktiga arbetare, behöfde uppsöka ett fattighärberge. Humleplockaren hade ju stolthet, han var stolt öfver sin gumma och stolt öfver sig själf. Då jag frågade honom, hvad han trodde att en nybegynnare som jag skulle kunna förtjäna på humleplockning, mätte han mig med ögonen och sade, att »det berodde på». Det fanns massor af folk, som voro för långsamma vid plockningen och inte kommo någon vart. För att det skulle »gå», måste man ha tankarna med sig och vara flink i sina fingrar, alldeles vådligt flink i sina fingrar. För honom och hans gumma gick det ju mycket bra,för de hjälptes åt öfver samma lär och somnade inte vid sitt arbete. Men så hade de ju också hållit på i åratal.

»Jag hade en kamrat, som var med om’et i fjor», sade någon i kön. »Det va första gängen han gjord’et, men han kom igen med två pund och tio i fickan, fastän han bara hade varit borta en månad.»

»Ser man på!» sade humleplockaren med den allra största beundran. »Det var mig en flinker en. Han var då som enkom skapad till det arbetet.»

Två pund och tio — tolf och en half dollar — för en månads arbete, hvilket man är »som enkom skapad till.» Och därtill sofva utan filtar och lefva Gud vet hur! Det finns ögonblick, då jag känner mig tacksam för att jag icke har blifvit »som enkom skapad» till någonting, icke ens till humleplockning.

Rörande lämplig utrustning för att ge sig af till humleplockningen, fick jag några gedigna råd, till hvilka ni böra lägga märke, ni goda och känsliga människor, för den händelse, att ni någonsin skulle befinna er strandsatta i London.

»Om ni inte har bleckburkar och någonting att koka i, så kan ni aldrig få annat än bröd och ost.

Och det duger inte! Man får lof att ha varmt té och grönsaker och en bit kött då och då, om man ska' kunna arbeta så det ger något. Det går inte på bara kallmat. Jag ska’ säga er, hvad ni ska’ göra. Skynda er ut på morgnarna och titta i soplårarna. Där finns rikligt med konservlådor och burkar, som man kan koka i. Bra saker, somliga riktigt utmärkt bra. Jag och min gumma ha fått våra på det sättet.» Han pekade på det bylte hon höll, och hon nickade med stolthet, seende på mig med ett godlynt leende, som förrådde medvetandet om fram-gång och välstånd. »Den här öfverrocken är så god som en filt», fortfor mannen, i det han höll fram skörtet, så att jag skulle få känna på tygets tjocklek »Och hvem vet — jag kan snart komma öfver en filt.»

Och gumman nickade och smålog om igen, denna gång med fullkomlig visshet, att han skulle komma öfver en filt innan kort.

»Jag kallar humleplockningen för ett nöje», tillade han med förtjusning. »Ett nätt sätt att samla sig två tre pund och ha sitt gifna för vintern. Det enda jag inte tycker om» — nu blef tonen en smula nedstämd — »är att "trampa i väg’ dit ned.»

Det var tydligt att åren började ta på del energiska paret, och ehuru de med glädje utförde det snabba arbetet med fingrarna, började den långa vandringen till arbetsplatsen kännas mödosam för dem. Jag såg på deras gråa hår och tänkte mig tio är framåt i tiden, och jag undrade, huru det då skulle vara för dem.

Jag såg ett annat gammalt par sälla sig till kön, bägge öfver sina femtio. Kvinnan släpptes in, därför att hon var kvinna, men han hade kommit för sent och skildes från sin följeslagerska, skickades att vandra på gatorna hela natten.

Gatan, där vi stodo, var knappt tjugu fot bred mellan husväggarna. Trottoarerna hade en bredd af tre fot. Det var en bebodd gata. Åtminstone förde arbetare och deras familjer något slags tillvaro i husen pä andra sidan. Och för hvarenda dag från klockan ett till sex på eftermiddagen var en kö af trashankar den egentliga utsikt, de hade från sina ingångar och fönster. En arbetare satt i sin dörr alldeles midt emot oss, för att hvila och hämta litet luft efter dagens möda. Hans hustru kom för attprata med honom. Dörröppningen var för trång för två, och hon måste stiga upp igen. Deras barn kraflade omkring dem. Och här stod kön på mindre än tjugu fots afstånd — intet privatlif för arbetaren, ingen afskildhet för den fattige. Alldeles invid våra fötter lekte barnen från grannskapet. För dem var vår därvaro ingenting ovanligt. Vi gjorde intet intrång. Det var lika naturligt, att vi funnos där, som att husväggarna och dörrhvalfven funnos i deras omgifning. Kön utanför spejken hade funnits där då de föddes, och de hade sett den under hela den tid, de hade funnits till.

Klockan sex öppnades härbergets port, och vi släpptes in tre om sender. Namn, ålder, sysselsättning, födelseort, grad af fattigdom jämte föregående nattens uppehållsort antecknades med största snabbhet af föreståndaren; och då jag därefter vände mig om, öfverraskades jag af att en man stack någonting i min hand som kändes som tegel, under det att han skrek mig i örat: »Har ni knifvar, tändstickor eller tobak?» — »Nej, sir», ljög jag liksom alla de öfriga, som släpptes in. Då jag gick utför trappan till källarvåningen, betraktade jag tegelstycket, som jag höll i

handen, och såg, att det med våldförande af språket skulle kallas »bröd». Att döma af dess tyngd och hårda beskaffenhet måste det ha varit ojäst.

Det var mycket dunkelt nere i källaren, och innan jag visste ordet af, hade en annan man stuckit en liten skål i min andra hand. Så stapplade jag framåt till ett ännu mörkare rum, där det fanns bänkar och bord och män.

Där luktade afskyvärdt illa, och den dystra dagern jämte sorlet af röster inifrån dunklet gjorde, att platsen föreföll som ett slags förgård till ett inferno.

De flesta af männen hade ondt i sina fötter, ochinnan de började sin måltid, drogo de af sig skorna och togo bort de smutsiga trasor, som hade varit lindade om fötterna. Detta ökade osundheten i rummet och beröfvade mig all möjlighet till aptit.

Jag fann, att jag egentligen hade begått ett misstag. Jag hade ätit en grundlig middag fem timmar förut, och för att kunna göra rättvisa åt den kost, jag nu hade framför mig, borde jag i stället ha fastat ett par dagar. Skålen innehöll »tre kvarts skilly», en blandning af majsmjöl och hett vatten. De andra doppade sitt bröd i högar af salt, som ströddes ut på de smutsiga borden. Jag försökte att göra på samma sätt, men brödet tycktes sätta sig fast i min mun, och jag kom ihåg snickarens ord: »Ni behöfver ett helt mått vatten för att kunna få i er det brödet.»

Jag gick bort till ett mörkt hörn, dit jag hade sett andra gå, och där fann jag vatten. Sedan vände jag tillbaka för att göra mig bekant med skillyn. Den var klimpig, okryddad och smakade rå och besk. Denna beska smak, som envist stannade kvar i munnen efteråt, var synnerligen motbjudande. Jag kämpade manligen, men jag dukade under för mina kväljningar, och fem eller sex munnar skilly och bröd var allt hvad jag förmådde förtära. Den, som salt bredvid mig, åt upp sin egen portion och min på köpet, skrapade skålarna och tittade begärligt efter mer.

»Jag träffa' på en, som bestod mig en bra middag», förklarade jag.

»Och jag har inte ätit en bit se'n i går morse», svarade han.

»Hur går det med tobaken?» frågade jag. »Bråkar dom med en för den?»»Nej, vars», svarade han. »Ingen fara för det. Här ä' dom fasligt beskedliga. Men ni skulle bara se på andra håll. Visitera en ända in på bara kroppen.»

Sedan skålarna hade blifvit renskrapade, började samtalet bli lifligare. »Den här föreståndarn skrifver ständigt i tidningarna om oss», upplyste den som satt på andra sidan om mig.

»Hvad säger han då?» frågade jag.

»Å, han säger, att vi ä' ena kräk och skojare och skurkar, som inte vill arbeta. Berättar en hop gamla knep, som jag nu har hört i tjugu års tid, men aldrig har sett någon utföra. Det sista jag läste var om en som hade gått ut från spejken med en brödkant i fickan. Och när han så fick se en fin gammal herre komma på gatan, släppte han brödkanten i afloppstrumman och bad att få låna den gamle herrns käpp att fiska upp den med. Och då gaf den gamle herrn honom en slant.

Ett stormande bifall hälsade denna skepparhistoria. Strax därefter hördes en annan stämma orera med förargad ton någonstädes i det djupare dunklet.

»Tala om, att dom har godt om mat på landsbygden — jo, det skulle jag vilja se! Jag har nyss kommit hit från Dover, och sabla lite föda har jag sett till. Dom ville inte ge mig en dryck vatten en gång, än mindre någon mat.»

»Det finns trampare, som aldrig gå utom Kent», sade en annan röst, »och dom lefver flott alltjämt.»

»Jag har ju gått igenom Kent», sade den första rösten ännu mer förargad, »och Gud fördöme mig, om jag såg till nå'n mat. Och jag har för resten alltid märkt, att dom som pratar om huru mycket dom kan få så där, kan äta upp både sin portion skilly och min med, när dom kommer till spejken.»»Det Finns också karlar i London», sade en som satt midt emot mig vid bordet, »som får så mycket mat dom vill ha, utan att nå`nsin tänka på att ge sig af utåt landsbygden. Stannar i London året om. Och inte behöfver dom heller se sej om efter sofplats förrän nio eller tio på kvällen.»

Detta påstående bekräftas i korus af de öfriga.

»Men dom ä‘ sabla knepiga karlar, dom», sade en beundrande röst.

»Visst sjutton ä’ dom det», sade en annan. »Men det ä’ inte så’na som ni och jag, som kan komma ut med det. Så’nt där får lof att vara medfödt, ser ni. Dom där har öppnat vagnsdörrar och sålt tidningar ända se’n dom föddes, och det har deras fäder och mödrar gjort före dem. Dom ä’ tränade till`et, ser ni, men så na som ni och jag skulle svälta ihjäl på den kommersen.»

Äfven detta bekräftades genom ett allmänt instämmande, och likaså påståendet att det fanns luffare, som lefde året om på spejken och aldrig fick en enda hit annan föda än skilly och bröd.

»Jag fick en gång en halfkrona på spejken i Strafford», sade en ny stämma. Allmän ögonblicklig tystnad, alla ville lyssna till denna underbara historia. »Vi va’ tre stycken, som skulle krossa sten. Vinter var det och sabla kallt. Dom bägge andra sa’, att dom ville vara fördömda, om dom gjorde det dom skulle, och dom gjorde det inte heller; men jag höll ifrigt på med mitt, för jag ville bli varm, förstår ni. Och så kom vaktmästarna, och dom andra fick krypa in på fjorton dar, och när vaktmästarna fick se, hvad jag hade gjort, så gaf dom mej hvarsin slant, och jag fick gå »

De flesta af dessa män — ja, egentligen alla —tyckailla om spejken och komma icke dit oftare än de äro tvungna.: Sedan de ha »hvilat upp», stå de åter ut med två eller tre dagar och nätter på gatorna, hvarefter de åter nödgas söka hvila. Naturligtvis måste dessa ihållande vedermödor snart fördärfva deras fysik, och de inse detta, ehuru endast på ett svagt och otydligt sätt, därför att det är någonting så ytterst vanligt, att de icke fästa sig synnerligt vid det.

»Att vara på luffen», kalla de kringstrykandet här, hvilket motsvarar »gå på vägarna» i Förenta staterna. Allmänna åsikten är, att härberge eller sofplats är den svåraste frågan att lösa för dessa landsvägsriddare, till och med svårare än näringsfrågan. Orsaken därtill ligger hufvudsakligast i det omilda klimatet och de stränga lagarna. De själfva skjuta skulden för sin hemlöshet på invandrare från utlandet, i synnerhet polska och ryska judar, som ta deras platser till lägre aflöning och befordra svältlönsystemet.

Klockan sju kallades vi till bad, och så till sängs. Vi togo af oss kläderna, svepte in alltsammans i rockarna och knäppte bältena om dem, hvorefter vi lade dem i en hög på golfvet — ett utmärkt sätt att sprida ohyra. Sedan gingo vi två och två in i badrummet. Där fanns två ordinära badkar, och så mycket vet jag, att två män hade före mig och min kamrat badat i samma vatten, och där byttes icke heller om åt dem, som kommo efter oss. Detta vet jag med absolut visshet, men jag är nästan lika säker om att alla tjugutvå tvättade sig i samma vatten.

Jag gjorde alltsammans så lätt som möjligt — låtsade endast plaska öfver mig något af denna dubiösa vätska, och torkade hastigt af den med en handduk, som var våtefter att ha gnidits mot andra mäns kroppar. Mitt jämnmod blef just icke återställdt af att i detsamma få se en stackars uslings rygg full af blodiga märken efter bett af ohyra och efter hans egna naglar.

Man lämnade mig en skjorta — och jag kunde icke låta bli att undra, huru många som hade användt den förut. Med ett par filtar under armen traskade jag nu af till sofsalen. Det var ett långt och smalt rum, genom hvilket ett par långa järnräcken löpte. Mellan dessa räcken voro icke hängmattor, utan stycken af säckväf spända, sex fot långa och knappt två fot breda. Detta var sofplatserna, och de voro åtskilda genom sex tums mellanrum, samt befunno sig på ungefär åtta tums höjd öfver golfvet. Den värsta svårigheten med dem var, att de sutto något högre vid hufvudet än vid fotterna, hvilket hade till följd, att kroppen oupphörligt sjönk nedåt. Och då de voro fastade vid gemensamma järnstänger, så behöfdes det endast, att en af oss rörde på sig aldrig så litet, för att allesammans skulle komma i gungning. Så snart jag hade slumrat till, kunde jag vara säker på att någon försökte återtaga sitt ursprungliga läge, från hvilket han hade sjunkit ned, och så blef jag återigen väckt.

Många timmar förgingo innan jag kunde somna. Klockan var ju endast sju på kvällen, då vi gingo till hvila, och barnen fortforo att leka och skrika ute på gatan nästan till midnatt. Luften i rummet var afskyvärd och kväljande, och med min uppjagade fantasi tyckte jag, att det kröp och krälade öfver hela min kropp, så att jag var nära att bli

galen. Det allmänna pustandet, brummandet och snarkandet lät som ett frustande af något hafsvidunder, och flera gånger väcktes vi af gälla skrik och tjut från en eller annan, som reds af maran. Mot morgo-nen väcktes jag af att en sork, eller någonting i den vägen, sprang öfver mitt bröst. Vid den häftiga öfvergången från sömn till vakenhet, och innan jag hann bli herre öfver mig själf, uppgaf jag ett skrik, som kunde väcka de döda. I alla händelser väckte jag därmed de lefvande, och de svuro grundligt öfver min brist på folkvett.

Men morgonen kom, och med den en frukost af bröd och skilly klockan sex, hvilken jag gaf bort. Därefter tillsades vi att gå till våra respektive arbeten. Somliga ålades att sopa och göra rent, andra att repa dref, och åtta af oss fördes öfver gatan till Whitechapels sjukhus, där vi skulle tjänstgöra som renhållningshjon. På detta sätt skulle vi betala för skillyn och sofplatsen, och nog vet jag åtminstone, att jag gaf full ersättning många gånger om för hvad jag hade fått.

Ehuru vi hade ett högst motbjudande arbete att utföra, ansågs vår lott som den bästa, och mina kamrater ansågo det för en lycka att ha fått det på sin del.

»Rör inte vid det, kamrat, sköterskan säger, att det kan vara farligt», varnade min arbetskamrat, då jag höll upp säcken, hvari han skulle tömma en hink sopor och afskräde.

Hinkens innehåll förskref sig från sjuksalarna och jag svarade, att jag hvarken ämnade röra vid det, eller låta det röra vid mig. Men icke desto mindre måste jag bära både den säcken och andra säckar utför fem trappafsatser och tömma dem i en behållare, där ruttenheten skyndsamt bestänktes med starka desinfektionsmedel.

Det ligger måhända en viss barmhärtighet i allt detta. Männen från spejken, från utspisningsstället och gatan äro endast en börda för jorden. De äro icke till nytta eller glädje för någon annan, och icke heller för sigsjälfva. De skräpa blott med sin tillvaro, och det är bättre att de äro ur vägen. Brutna af vedermödor, dåligt födda och ändå sämre närda, äro de alltid de första som smittas af sjukdomar, och de äro också de som fortast duka under och dö.

De känna själfva med sig, att samhällets bemödanden gå ut på att göra sig af med dem. Vi höllo på att stänka ut desinfektionsmedel vid likboden, då en likvagn stannade därutanför och fem lik packades in i densamma. Och nu började mina arbetskamrater tala om »hvilt pulver» och »svart mixtur», och jag upptäckte, att de alla hade den öfvertygelsen, att om en fattig man eller kvinna var till för mycket besvär på sjukhuset eller hade någon elakartad sjukdom, så »hjälpte man dem i väg». Det vill säga, att de obotliga och de besvärliga fingo en dosis »svart mixtur», eller »hvitt pulver» och skickades på detta sätt öfver gränsen. Det gör alldeles detsamma, om det verkligen förhåller sig så eller ej. Hufvudsumman är, att de ha den känslan att det är så, och att de ha skapat särskilda uttryck för sin öfvertygelse — »svart mixtur» — »hvitt pulver» — »hjälpa i väg».

Klockan åtta gingo vi ned i ett källarrum under sjukhuset, där man bar till oss té och öfverlefvorna från köket. Dessa voro uppstaplade på ett väldigt fat, i en obeskriflig röra — brödbitar, klunsar af flott och fett fläsk, den brända ylterskorpan af rostadt kött, ben — med ett ord allt, som hade lämnats på tallrikarna af patienterna, hvilka ledo af alla slags sjukdomar. Och i denna röra stucko mina arbetskamrater sina händer, gräfde och krafsade, vände upp, undersökte, förkastade och rafsade åt sig. Det var icke vackert att se. Svin kunde icke ha burit sig värre åt. Men de stackars uslingarna vorohungriga, och de glufsade begärligt i sig svinmaten. Då de icke kunde få i sig mera, svepte de in återstoden i sina näsdukor och stoppade dem innanför skjortan.

»Tänk, en gång när jag var här förut — hvad tror ni jag fann därute, om inte en hel hop med refbensspjäll», sade Ginger till mig. Med »därute» menade han platsen, där ruttenheten öfverstänktes med starkt desinfektionsmedel. »Och det var prima vara, skall ni se, alldeles fullt med kött på benen, och jag tog upp det och var i en blink ute genom porten och nedför gatan, och såg mig om efter någon, som jag kunde ge det åt. Kunde inte få syn på en enda själ, och jag sprang rundt som om jag hade varit rent galen, och vaktmästaren sprang efter, för han trodde, att jag ville slinka i väg. Men just som han hann upp mig, fick jag tag i en gammal gumma och stoppade mitt fynd i hennes förkläde.»

O välgörenhet, o filantropi — stig ned till spejken och tag lärdom af Ginger! På afgrundens botten utöfvade han en så rent altruistisk handling, som någonsin har blifvit utförd utanför afgrunden. Det var vackert gjordt af

Ginger, och om den gamla gumman fick någon smitta med »benen, som voro alldeles fulla med kött», var det ändå vackert, fastän inte så vackert. Men det mest i ögonen fallande af denna tilldragelse tycker jag är stackars Ginger, »rent galen» af ängslan för att så mycken föda skulle förspillas. Det är föreskrifvet vid de tillfälliga härbergena, att den som blir mottagen där måste stanna öfver två nätter och en dag. Men jag hade sett tillräckligt, jag hade ärligt betalt min skilly och min sofplats, och jag beredde mig nu att rymma från alltsammans.

»Kom, låt oss kila i väg», sade jag till en af minakamrater och pekade på den öppna porten, hvarigenom likvagnen hade kommit.

»Och krypa in för fjorton dar?»

»Nej, men slippa härifrån.»

»Å — jag har gått hit för att få hvila», sade han lugnt. »Och en natt till kan inte skada.»

Och då allesammans tänkte som han, så var jag tvungen att ge mig af ensam.

»Men då kan ni inte heller komma hit mer», varnade de.

»Var lugna för det», utbrast jag med en hänförelse, som de omöjligt kunde förstå; och så smög jag ut genom porten och skyndade nedåt gatan.

Jag rusade raka vägen till min bostad och bytte om kläder, och inom kortare tid än en timme efter min flykt svettades jag i ett turkiskt bad ut alla de sjukdomsfrön och andra saker, som hade trängt igenom min ytterhud, önskande af allt hjärta, att jag skulle kunna uthärda en temperatur af trehundratjugu grader i stället för tvåhundratjugu.

*

TIONDE KAPITLET.

——

Natten om på gatorna.

»Bära fanan» kalla de det att vandra natten om genom gatorna, och med fanan hissad i figurlig mening, begaf jag mig ut för att få se hvad jag kunde af en sådan natt. Män och kvinnor vandra kring gatorna natten om öfverallt i denna stora stad, men jag valde att uppehålla mig i West End, tog Leicester square till utgångspunkt och ströfvade omkring från strandgalan vid Themsen till Hyde Park.

Det regnade duktigt, då teatrarna öppnade sina portar, och de eleganta herrar och damer, som strömmade ut från dessa nöjespalats, hade svårt att få vagnar. Gatorna voro fyllda af ett kaos af åkdon men de flesta voro redan upptagna. Och här fick jag nu se de förtviflade ansträngningar, som gjordes af trasiga män och gossar att skaffa sig skydd för natten genom att anskaffa vagnar åt herrar och damer, som voro utan sådana. Jag använder med afsikt ordet »förtviflade», ty dessa hemlösa stackare riskerade att bli genomblöta för att få en slant till sängplats, och jag såg, att de flesta af dem togo risken utanframgång. Och att gå ute en stormig natt i genomvåta kläder, och dessutom vara illa närd och icke ha smakat kött på en vecka eller en månad, är väl bland de största vedermödor man kan uthärda. Välfödd och välklädd har jag vandrat hela dagar, då termometern har varit nere till sjuttiofyra grader under noll — i Klondyke — och detta var visserligen ett lidande, men likväl ingenting i jämförelse med att »bära fanan» natten igenom, illa född, illa klädd och genomvåt in på bara kroppen.

Det blef mycket stilla och ödsligt på gatorna sedan teaterpubliken hade begifvit sig hem. Där syntes endast de allestädes närvarande polismännen, som lyste inåt portgångar och gränder med sina blindlyktor, jämte de män, kvinnor och pojkar, som sökte lä för stormen och regnet invid husväggarna. Piccadilly var emellertid icke så ödsligt. Där promenerade välklädda ensamma kvinnor, och där rådde mera lif och rörelse än på andra håll, innan

de alla hade funnit följeslagare. Men klockan tre på morgonen hade de sista af dem försvunnit, och sedan blef det ödsligt äfven där.

Vid halftvåtiden upphörde det ihållande störtregnet, och sedan kom blott en skur då och då. De hemlösa lämnade nu de skyddande platserna invid husväggarna och började ströfva af och an och öfverallt, för att begynna sin kretsgång och hålla sig varma.

En gammal kvinna mellan femtio och sextio år, en fullkomlig ruin af en människa, hade jag förut på natten sett stående i Piccadilly, icke långt från Leicester square. Hon tycktes ha hvarken förstånd eller styrka nog att söka skydd mot regnet eller fortfara att gå, utan stod fånigt stilla, så snart hon kunde få, och funderade antagligen öfver forna dagar, då hon ännu var ung och hennes blodhade någon värme. Men hon fick icke ofta stå stilla. Hon drefs framåt af hvarenda polis, som kom i hennes väg, och det behöfdes i medeltal sex knuffar för att skicka henne ur den enes händer och i den andres. Vid tretiden hade hon kommit så långt som till St. James Street, och när klockorna slogo fyra, såg jag henne djupt sofvande invid järnstaketet till Green Park. Det var under en af de häftiga skurarna, och hon måste ha blifvit totalt genomdränkt.

Vid ett-tiden sade jag till mig själf: antag nu, att du är en fattig man utan en slant i fickan, och att du i morgon skall söka arbete. Då måste du ju försöka att få sofva en stund, för att kunna ha krafter till att söka arbete först och utföra det sedan, ifall du får något.

Hvarpå jag satte mig på stentrappan till en byggning. Fem minuter senare kom en polis och betraktade mig Mina ögon voro vidöppna, och när han såg det, grymtade han endast och gick sin väg. Tio minuter därefter hade mitt hufvud sjunkit ned emot mina knän, jag sof — och nu röt samma polis ett barskt: »Hör upp, ni! Gå er väg!»

Jag gick. Och liksom den gamla kvinnan blef också jag oupphörligt bortmotad. Så snart jag somnade var polisen till hands för att köra bort mig. En stund efteråt, sedan jag hade uppgifvit dessa försök, kom jag i sällskap med en ung man från London, som hade varit ute i kolonierna och önskade, att han vore där igen, och så fick jag se en öppen passage, som gick under en byggnad och sedan förlorade sig i mörkret. En låg järngrind afstängde tillträdet till densamma.

»Kom!» sade jag. »Låt oss klättra öfver där, så få vi sofva.»

»Hvad tänker ni på?» svarade han och ryggade till-baka. »För att sedan bli inburad för tre månader! Nej, så fördöme mig, om jag det gör!»

Litet senare passerade jag Hyde Park tillsammans med en fjorton eller femton års gosse, glåmig, hålögd och eländig.

»Låt oss stiga öfver inhägnaden», föreslog jag, »och krypa in i ett af buskagerna för att sofva. Där skulle byglarna inte kunna upptäcka oss.»

»Var säker på, att vi skulle bli fast», förklarade han. »Där går vakt, och vi skulle få krypa in för sex månader.»

Tiderna förändras, gunås! Då jag var barn, läste jag ofta om hemlösa gossar, som sofvo på dörrtrappor. Men detta hade redan blifvit en tradition. Som intressant situation kommer det utan tvifvel att finnas kvar i litteraturen under de närmaste hundra åren, men som faktisk verklighet har det upphört att existera. Dörrtrappor finnas till och gossar likaså, men de olyckliga förbindelserna dem emellan finnas icke längre. Dörrtrapporna stå tomma, oeh gossarna måste hålla sig vakna och »bära fanan».

»Jag var nere under hvalfbågarna»,, mumlade en annan yngling. Med »hvalfbågarna» menade han strandhvalfven vid broarna öfver Themsen. »Jag var därnere, medan det regnade som värst, och då kom en af byglarna och körde bort mig. Men jag kom igen, och det gjorde han också. 'Hvad har ni här att göra?' sa' han. Och jag gick förstås, men jag sa': Tror ni kanske, att jag tänker stjäla bron — hva'?»

Bland dem, som »bära fanan», är Green Park beryktad för att öppna sina portar tidigare på morgonen än de andra parkerna, och en kvart öfver fyra gick jag och många andra in i Green Park. Det regnade nu återigen, men de

voro uttröttade efter nattens vandring, och delade sig på bänkarna och somnade med ens. Många af männen sträckte ut sig till sin fulla längd i det drypande våta gräset och sofvo den uttröttades sömn, medan regnet ihärdigt strömmade ned öfver dem.

Och nu vill jag kritisera dem, som makten hafva. De äro de maktägande, och därför kunna de föreskrifva hvad de behaga — jag djärfs därför endast kritisera det löjliga i deras förordningar. Hela natten igenom tvinga de människor utan tak öfver hufvudet att vandra af och an. De drifva ut dem från portgångar och passager, och utestänga dem från parkerna. Meningen med detta är tydligen att beröfva dem sömnen. Nåväl — de maktägande ha naturligtvis makt att beröfva dem sömnen, eller hvad som helst för öfrigt, men hvarför i all världen öppnas då portarna till parkerna klockan fem på morgonen, så att de hemlösa få gå dit in och sofva? Om det är meningen att beröfva dem sömnen, hvarför låter man dem sofva efter klockan fem? Och om det icke är meningen att beröfva dem deras sömn, hvarför låter man dem icke sofva tidigare på natten?

I sammanhang härmed vill jag omtala, att jag passerade Green Park samma dag klockan ett middagen och såg då tjogtals trasiga uslingar ligga sofvande i gräset. Det var söndag, solen stack fram då och då, och välklädda familjer från West End voro ute i tusental för att hämta luft. Det var ingen behaglig syn för dem, dessa ruskiga, ohyfsade, sofvande individer — och jag vet bestämdt, att de ruskiga individerna själfva skulle bra mycket hellre ha sofvit föregående natt.

Och så, ni goda och känsliga människor — om ni någonsin komma till London och få se dessa varelser ligga sofvande i gräset och på bänkarna, så tro icke,att de äro lata och hellre sofva än arbeta. Kom ihåg, att de som makten hafva ha tvingat dem att vandra omkring natten igenom, och att de icke ha någon annan plats att sofva på om dagen.

*

ELFTE KAPITLET.

——

Utspisningsstället.

Efter att ha »burit fanan» hela natten, lade jag mig likväl icke att sofva i Green Park, då morgonen grydde. Jag var visserligen totalt genomvåt, och jag hade icke sofvit på tjugufyra timmar, men då jag fortfarande uppträdde som en medellös man, den där såg sig om efter arbete, måste jag nu först försöka att få frukost och sedan arbete.

Under natten hade jag hört talas om ett ställe på Surreysidan om Themsen, där Frälsningsarmén hvarje söndag skänkte frukost åt de otvättade. (Och jag vill bara säga, att de som »bära fanan» hela natten äro otvättade på morgnarna — och om det icke regnar, ha de just icke mycken utsikt att kunna få tvätta sig heller. Nå, detta var just hvad som behöfdes, tänkte jag — frukost på morgonen, och sedan hela dagen för sig att söka arbete.

Det var en tröttsam vandring. Jag släpade mina trötta ben nedåt St. James Street, genom Pall Mall, förbi Trafalgar square till stranden. Så gick jag öfver Waterloobrontill Surreysidan, sneddade öfver Blackfriars road, kom ut i närheten af Surreyteatern och anlände till Frälsningsarméns baracker före klockan sju. Detta var utspisningsstället eller »the peg», hvilket är gatspråksbenämningen på en plats, där man kan få ett mål mat för intet.

Det var nu en samlad hop stackars uslingar, som hade tillbragt natten ute i regnet. Hvilket ytterligt elände! Och så många de voro! Gamla män, unga män, alla slags män — och dessutom pojkar, alla slags pojkar. Somliga af dem stodo och sofvo, ett tiotal hade lagt sig på stentrappan utanför i de mest obekväma ställningar, alla i djup sömn. Deras hud lyste röd genom hålen och remnorna på de trasor, som utgjorde deras beklädnad. Och både uppåt och nedåt gatan, och på tvärgatan så långt som ett kvarter åt alla håll, sutto två eller tre stackare på hvarje hustrappa, alla sofvande och med hufvudet lutadt mot knäna. Och man måste komma ihåg, att det nu ändå icke

var svåra tider i England. Allt gick ungefär som det brukar; det var hvarken särskildt svåra eller särskildt goda tider.

Och så kom polisen. »Hän med er, era fördömda svin! Så! Så! Hän med er bara!» Och han dref dem verkligen bort som svin från trapporna och skingrade dem åt alla håll. Men då han fick se de tio på stentrappan, blef han häpen. »Upprörande!» utbrast han. »Verkligen upprörande! Och på en söndagsmorgon till! Just en vacker syn ! Så ! Så ! Hän med er, eran sabla ohyra !»

Naturligtvis var det en upprörande syn. Det tyckte jag också. Och jag skulle icke ha velat, att min egen dotters ögon skulle ha besmittats af en sådan syn, eller att hon hade kommit den närmare än på en half milsafstånd, men — ja, där stå vi nu, och »men» är det enda som kan sägas.

Polisen gick, och vi samlades ånyo, likt flugor kring en honungskruka. Ty det var ju någonting underbart som väntade oss — en frukost! Vi kunde omöjligt ha samlats med mera ifver och ihärdighet, om där hade skänkts bort bankanvisningar på millioner. Somliga hade redan satt sig att sofva igen, då polisen kom tillbaka och skingrade oss, men så snart kusten åter var klar, vände vi tillbaka.

Klockan half åtta öppnades en liten dörr, och en frälsningssoldat stack ut hufvudet. »Inte är det något förnuft i att spärra vägen på det här sättet», sade han. »De som ha biljetter få komma in nu, och de som ä' utan få komma klockan nio.

Å, den frukosten! Klockan nio — således halfannan timmes längre väntan. De, som hade biljetter, afundades storligen. De fingo nu komma in, tvätta sig och sitta och hvila till frukosten, medan vi väntade på samma frukost ute på gatan. Biljetterna hade blifvit utdelade kvällen förut på gatorna och utmed strandvägen, och att man hade fått en sådan berodde alls icke på någon förtjänst eller värdighet, utan på tur.

Klockan half nio insläpptes flera som hade biljetter, och klockan nio öppnades den lilla porten för oss. Vi trängde oss igenom och befunno oss på en gård, där vi stodo så tätt packade som sardiner. Vid mer än ett tillfälle har jag som vandrare i Nordamerika fått arbeta för min frukost, men aldrig så hårdt som för denna Under mer än två timmar hade jag väntat utanför, och mer än en timme fick jag vänta på denna tätt packade gård. Jag hade icke haft någonting att äta på hela nat-ten, och jag kände mig matt och svag, hvarjämte lukten från smutsiga kläder och otvättade kroppar, ångande af inspärrad animal hetta och tätt packade omkring mig, var nära att förorsaka mig uppkastningar. Vi stodo så tätt packade, att många drogo fördel däraf för att sofva där de stodo.

Om Frälsningsarmén i allmänhet vet jag ingenting, och den kritik, jag här kommer att framställa, gäller uteslutande den afdelning af densamma, som har sin verksamhet förlagd till Blackfriars road i närheten af Surreyteatern. För det första är det lika grymt som onödigt att tvinga människor, som ha varit uppe hela natten, att stå i timtal länge. Vi voro kraftlösa, uthungrade och utmattade efter nattens vedermödor och brist på sömn, och likväl måste vi stå och stå och stå, utan all rim och reson.

Det var godt om sjömän i denna samling. Det föreföll, som om hvar fjärde man vore på utkik efter fartyg, och minst ett dussin voro amerikaner. På min fråga, hvarför de befunne sig »strandsatta», fick jag samma svar af alla, och med den kännedom jag har om lifvet till sjöss, anser jag historien fullt trovärdig. Engelska fartyg göra upp kontrakt med sin besättning för resan, det vill säga hela färden fram och åter, och en sådan resa kan emellanåt dra ut i hela tre år. Besättningen kan icke bli fri från kontraktet och få afsked från tjänsten, förrän man kommer tillbaka till afseglingsorten, det vill säga till England. Deras aflöning är liten, födan dålig, och behandlingen ännu sämre. Mycket ofta tvingas de nästan af sina kaptener att rymma i Nya världen eller i kolonierna, lämnande en god del af sin aflöning innestående — en tydlig vinst, antingen för kaptenen eller för fartygetsägare, kanske också för bägge dessa parter. Men vare sig det nu sker af denna anledning, eller ej, så är det ett faktum, att ett stort antal af dem rymmer sin väg. För hemfärden måste fartyget sedan engagera hvad för folk man kan komma öfver på den främmande kusten. Den nyanställda besättningen tillförsäkras högre aflöning än som förekommer på andra håll, men med öfverenskommelse, att de afmönstras vid ankomsten till England. Skälet därtill är tydligt och klart. Det skulle vara dålig affärspolitik att engagera dem för längre tid, emedan sjömännens aflöning är låg i

England, och det i England alltid finns öfverflöd af sjömän, som vilja ta hyra. Detta var en fullgiltig förklaring för de amerikanska sjömännens befintlighet i Frälsningsarméns baracker. För att slippa drifva omkring vid stranden på någon främmande ort, hade de gått till England — och blifvit strandsatta på den mest främmande af alla orter.

Det fanns ett drygt tjogtal amerikaner där i hopen; de som icke voro sjömän voro kongl. landsvägsriddare — män, hvilka äro »jämlikar med vinden, som drar fram öfver all världen». Alla dessa voro vid godt humör och mötte sitt öde med det mod, som är så karaktäristiskt för dem och aldrig tycks svika, allt under det att de smädade det främmande landet med en massa dystra bildlika uttryck, som voro rent af uppfriskande att höra efter en månads lyssnande till det fantasilösa, enformiga svärjandet i London. I London har man en ed, bara en enda — det anstötligaste i hela deras språk — som begagnas vid alla möjliga tillfällen. Helt olika är det lifliga och omväxlingsrika svärjandet ute i Västern, som snarare är hädiskt, än anstötligt. Och om folk nu egentligen skall svära alls, så tror jag, att jag föredrar hädelse framföranstötlighet. Det ligger däri en djärfhet, en äfventyrslystnad och ett trots, som är bättre än bara smuts.

Där fanns en dylik amerikansk kongl. landsvägsriddare, som jag fann särskildt roande. Då jag först fick se honom, satt han och sof på en trappa, med hufvudet lutadt mot knäna, och med en hatt på sig, som afgjordt var hemma på andra sidan om Atlanten. Då polisen körde bort honom, reste han sig långsamt och betänksamt, såg på polisen, gäspade och sträckte sig och såg på polisen om igen, som om han ville säga, att han egentligen inte visste huru han ville göra, men sedan vandrade han obesväradt nedåt trottoaren. Hattens hemland var jag säker på från begynnelsen, och nu var jag äfven säker på ägarens.

Inne på gården fann jag mig ha fått honom till granne, och vi språkade. Han hade färdats genom Spanien, Italien, Schweiz och Frankrike, och hade utfört det nästan omöjliga stordådet att slå sig fram trehundra mil på en fransk järnväg utan att bli tagen vid ändpunkten. Hvar höll jag till? frågade han. Och huru bar jag mig åt för att få sofva? Kände jag till kretsgången än? Han redde sig nog, fastän landet var »otäckt» och,städerna »bosch». Ståtligt — var det inte? Kunde inte begära en bit bröd utan att bli »knipen». Men han tänkte inte lämna landet ännu. Buffalo Bills sällskap skulle snart komma öfver och då skulle väl en man, som kunde köra åtta hästar, vara viss om att få anställning. De här ynkryggarna hade ju inget begrepp om att köra mer än ett spann. Skulle inte jag också ha lust att hänga i och vänta på Buffalo Bill? Han var säker på, att jag skulle kunna hugga mig in på något sätt.

Och när allt kommer omkring, så är blodet tjockare än vattnet. Vi voro landsmän och främlingar i ett fräni-mande land. Jag hade känt mig varm om hjärtat vid första åsynen af hans buckliga gamla hatt, och han var så ifrigt intresserad af min välfärd, som om vi vore köttsliga bröder. Vi utbytte alla möjliga slags nyttiga upplysningar angående landet och dess innevånares seder, jämte sätten att erhålla föda, tak öfver hufvudet och annat, och vi skildes åt med verklig bedröfvelse öfver att nödgas säga hvarandra farväl.

En sak, som särskildt föll mig i ögonen, var omgifningens korta växt. Jag är endast af medellängd, men jag var halfva hufvudet längre än nio bland tio. Alla de infödda voro små, och så voro äfven de utländska sjömännen. Det fanns endast fem eller sex i hela hopen, som kunde kallas långa, och dessa voro skandinaver eller amerikanare. Den längste af dem alla var emellertid ett undantag från regeln. Han var engelsman, ehuru icke från London. »Ni skulle passa vid lifgardet», sade jag till honom. »Träffadt, kamrat», blef hans svar. »Jag har tjänt där ett raptus, och det ser ut, som om jag skulle få lof att ge mig dit igen inom kort.»

En timme stodo vi stilla, sammanpackade på gården. Men sedan började det bli en smula oro i lägret. Man knuffades så smått och försökte skjuta hvarandra framåt, och det hördes ett matt sorl af röster. Men där förekom ingenting ohyfsadt eller våldsamt; det var endast en naturlig rastlöshet hos trötta och hungriga människor. I detta kritiska ögonblick kom adjutanten. Jag tyckte icke om honom. Hans ögon uttryckte ingalunda godhet. Det fanns hos honom ingenting af den ödmjuke gallilén, men så mycket mer af höfvidsmannen, som sade: »Ty jag är ock en människa med välde, och hafver krigsknektar under mig; och jag säger till den ene: Gack, och han går; och till den andre: Kom, och han kommer; och till mina tjänare: Gör detta, och han gör så.»Ja, just på det sättet såg han ut, och de, som stodo honom närmast, darrade. Så höjde han sin röst.

»Låt bli det där! Eller också skall jag låta er vända om och marschera ut, och ni få vara utan frukost.»

Jag kan omöjligt med ord beskrifva det olidliga sätt, på hvilket han sade detta. Det föreföll, som om han frossade i medvetandet af att vara en man med välde, som kunde säga till ett halft tusental trashankar: »Ni få mat eller få gå er väg hungriga, alldeles som det behagar mig.»

Bli nekade frukost efter att ha stått där i timtal. Det var en fasansfull hotelse — den förundrande, ömkansvärda tystnad, som inträdde, var bästa beviset på dess ryslighet. Och det var dessutom en feg hotelse. Vi kunde icke slå igen, därför att vi höllo på att dö af hunger — och det är så världens sed, att den som ger en annan löda, han är denne andres öfverherre. Men höfvidsmannen — jag menar adjutanten — var ännu icke nöjd. Under den stora dödstystnaden höjde han sin röst på nytt och upprepade sin hotelse i omständigare ordalag.

Slutligen fingo vi tillåtelse att komma in i gästabudssalen, och där funno vi våra kamrater med biljetterna, rentvättade, men lika fastande som förut. Noga räknadt, måste vi ha varit nära sjuhundra personer, som satte oss ned — men icke för att få kött och bröd, utan för att åhöra föredrag, för att sjunga och bedja. Hvilket allt öfvertygade mig om, att Tantali kval gå igen på mångahanda sätt här i världen. Adjutanten gjorde bön, men jag hörde icke på, emedan jag var alltför upptagen af den massföreställning af elände, som jag hade framför mig. Men föredraget gick ungefär i den stilen: »Ni få hållagästabud i paradiset. Sak samma huru ni svälta och lida här, i paradiset få ni hålla gästabud, det vill säga, om ni följa våra anvisningar.» Och så vidare — och så vidare. Det var ju ett slugt sätt att göra propaganda, tyckte jag, men det var fullkomligt gagnlöst af två skäl. För det första voro de, till hvilka talet ställdes, materialistiska och utan all fantasi, utan någon uppfattning af andevärldens existens, och alltför vana vid ett helvete på jorden, för att hysa någon fruktan för ett helvete efter detta. Och för det andra — trötta och utmattade efter nattens sömnlöshet och vedermödor, pinade af sin timslånga väntan till fots och nästan vanmäktiga af hunger, var det icke efter frälsning de försmäktade, utan efter föda. »Själafångarna» (såsom de fattiga uslingarna kalla alla religiösa propagandister) borde studera den fysiologiska grundvalen till psykologien litet mera, om de önska göra sina bemödanden mera framgångsrika.

I sinom tid, omkring klockan elfva, kom frukosten. Den kom icke på tallrikar, utan i papperspaket. Jag fick icke så mycket jag behöfde, och jag är säker på, att ingen af de närvarande fick så mycket han behöfde, eller ens hälften af hvad han behöfde. Jag gaf mitt bröd åt landsvägsriddaren, som väntade på Buffalo Bill, och han tycktes vara lika hungrig, då han slutade äta, som då han begynte. Frukosten bestod af två skifvor bröd, ettt litet stycke bröd med russin i, som kallades för »kaka», en genomskinlig skifva ost och en mugg kolsyradt vatten.

En stor del af de närvarande hade väntat på detta sedan klockan fem, och vi öfriga hade väntat minst fyra timmar. Därtill hade vi körts ihop i hjordar som svin, packats som sardiner och blifvit åthutade som hundar,hvarefter man hade predikat för oss, sjungit för oss och bedt för oss. Och det var ändå icke allt.

Frukosten var knappast öfver och den expedierades nästan lika fort som man berättar det; förrän alla de trötta hufvudena började nicka och sänka sig, och inom fem minuter hade halfva antalet af oss fallit i sömn. Det förmärktes inga tecken till att vi skulle bli afskedade, men däremot såg jag omisskänneliga tecken till att man förberedde ett bönemöte. Jag såg på en liten klocka, som hängde pä väggen. Den fattades tjugufem minuter i tolf. Åhå, tänkte jag, tiden flyger i väg, och nu måste jag gå och höra mig om efter arbete.

»Nu vill jag gå», sade jag till ett par män i min närhet, som ännu voro vakna.

»Får lof att stanna öfver gudstjänsten», blef svaret.

»Har ni lust att stanna ?» frågade jag.

De skakade på hufvudet.

»Nå, så låt oss gå fram och säga dem, att vi vill gå», fortsatte jag. »Kom!»

Men de stackars människorna blefvo alldeles förfärade. Så jag lämnade dem åt deras öde och gick fram till närmaste medlem af Frälsningsarmén.

»Jag vill gå nu», sade jag. »Jag kom hit för att få mat, så att jag skulle kunna bli i stånd att se mig om efter arbete. Jag trodde aldrig, att det skulle dra så långt om att få frukost. Men jag tror, att jag möjligen kan få arbete i Stepney, och ju förr jag ger mig af, desto större utsikt har jag att få det.»

Han var verkligen en god människa, men han blef tydligen häpen öfver min begäran.

»Vi ska' hålla gudstjänst nu», sade han, »och då är det bäst att ni stannar kvar.»»Men det kommer att fördärfva mina utsikter att få arbete», framhöll jag ifrigt, »och att få arbete är det viktigaste för mig just nu.»

Han var bara en simpel soldat, så att han visade mig till adjutanten, och för adjutanten upprepade jag nu skälen, hvarför jag ville gå, hvarefter jag höfligt begärde, att han skulle låta mig gå.

»Men det går inte för sig», förklarade han med dygdesam ovilja gent emot en sådan otacksamhet. »Ett sådant infall!» fräste han. »Ett sådant infall!»

»Vill ni därmed säga, att jag inte kan komma härifrån?» frågade jag. »Att ni vill behålla mig här mot min vilja ?»

»Ja visst!» fräste han.

Jag vet nu icke, hvad som kunde ha händt, ty jag höll verkligen på att bli ond. Men »församlingen» hade »fått nys» om situationen, och nu drog han mig med sig till ett hörn af rummet, och därifrån in i ett annat rum. Där frågade han mig återigen om orsaken, hvarför jag ville gå.

»Jag vill gå, därför att jag skall höra efter arbete i Stepney, svarade jag, »och med hvarje timme som går minskas mina utsikter att få arbete. Klockan fattas nu tjugufem minuter i tolf. Då jag kom hit in, kunde jag aldrig tro, att det skulle ta så lång tid att få frukost.»

»Jaså, ni har affärer att sköta — hvad?» utbrast han hånfullt. »Ni är således affärsman — hvad? Men hvad kom ni då hit för?»

»Jag har vandrat omkring hela natten, och jag behöfde mat för att få krafter att söka arbete. Därför kom jag hit.»

»Jo, det var fint gjordt af er», sade han på samma hånfulla sätt. »En man med affärer skulle inte kommahit. Nu har ni tagit någon fattig stackares frukost här i dag — det är just hvad ni har gjort.»

Hvilket var en lögn, emedan vi hade kommit in hvarenda en.

Nu frågar jag — var det kristligt eller ens hederligt handladt af honom, att sedan jag hade tydligt förklarat, att jag var hemlös och hungrig och ville se mig om efter arbete, kalla detta arbete för »affär», och mig för »affärsman», och komma med det påståendet, att en sådan affärsman inte behöfde begära en barmhärtighetsfrukost, samt att genom att taga denna barmhärtighetsfrukost hade stulit den från någon hungrig stackare, som icke var affärsman?

Jag behärskade min harm, men jag upprepade återigen min förklaring och visade honom tydligt och klart, huru orättvis han var, och huru han hade förvändt det hela. Då jag icke visade någon benägenhet att ge med mig (jag är öfvertygad om att mina ögon började blixtra), förde han mig till baksidan af byggningen, där det stod ett tält på en öppen gård. I samma hånfulla ton som förut upplyste han ett par af frälsningssoldaterna, som stodo där, att »här var en som hade affärer att sköta och ville gå före gudstjänsten».

Naturligtvis visade de den största häpnad och sågo obeskrifligt förfärade ut, då han gick in i tältet efter majoren. Fortfarande på samma hånfulla sätt och med ständig tonvikt på ordet »affär» framställde han sin sak inför sin förman. Majoren var en man af helt annat slag. Jag tyckte om honom från första ögonblicket, och jag pläderade min sak inför honom så som jag hade gjort förut.

»Visste ni inte, att ni skulle stanna öfver gudstjänsten?» frågade han.»Nej, visst inte», svarade jag. »ty i annat fall skulle jag ha gått min väg utan frukost. Ni har inga anslag utanför, som ge upplysning därom, och lika litet sade man mig det, då jag kom in.»

Han funderade ett par ögonblick.

»Ni kan gå», sade han.

Klockan var tolf, då jag kom ut på gatan, och jag tyckte nästan, att jag kom från ett fängelse. Dagen var halfliden, och det var långt till Stepney. För öfrigt var det ju söndag, och hvarför skulle till och med en utsvulten man söka arbete på söndagen? Vidare ansåg jag, att jag hade haft ett styft nattarbete med att vandra omkring på gatorna, och ett styft dagsarbete med att förtjäna min frukost, så att jag frigjorde mig från hypotesen, att jag var en svältande ung man, som sökte anställning — och jag ropade an en omnibus och steg upp i den.

Sedan jag hade blifvit rakad och tagit ett bad, klädde jag af mig helt och hållet, gick till sängs mellan rena hvita lakan och somnade. Klockan var sex på kvällen, då jag slöt mina ögon. När jag vaknade igen följande morgon, slog klockan nio. Jag hade sofvit i femton timmar i sträck. Och medan jag låg där och dåsade, vände mina tankar tillbaka till de sjuhundra olyckliga, som hade stannat därborta öfver gudstjänsten. De hade minsann ej blifvit rakade eller fått något bad, ej heller hade de fått kläda af sig och gå till sängs mellan rena lakan för att sofva femton timmar i sträck. Sedan gudstjänsten var öfver, måste de ut på gatorna igen för att försöka komma öfver en bit bröd före kvällen — och så kom den långa sömnlösa natten på gatorna under grubblandet öfver problemet, huru de skulle kunna få en brödbit på morgonen.

*

TOLFTE KAPITLET.

——

Kröningsdagen.

Lefve konung Edward! Man har krönt en kung här i dag, och här har varit mycken fröjd och stora narraktigheter, och jag är både förbryllad och bedröfvad. Aldrig har jag sett någonting jämförligt med denna ståt, utom våra cirkusar där hemma och Alhambras baletter. Men jag har icke heller sett någonting så hopplöst och så sorgligt.

För att kunna ha haft någon glädje af kröningståget, skulle jag ha kommit direkt från Amerika till Hotell Cecil och begifvit mig direkt från Hotell Cecil till en femguinéplats bland hyfsadt folk. Mitt misstag bestod däruti, att jag kom direkt från de ohyfsade i East End. Det var icke många, som kommo från detta kvarter. East Ends befolkning i dess helhet stannade kvar där den var hemma och berusade sig. Socialister, demokrater och republikaner begåfvo sig utåt landsbygden för att hämta frisk luft, fullkomligt oberörda af förhållandet, att fyra hundra millioner människor togo en ny krönt och smord härskare. Sextusen femhundra biskopar, präster, statsmän, furstar och krigare åskådade kröningen och smörjandet, och vi andra beskådade ståten, då den drog förbi.

Jag såg den från Trafalgar square, »den härligaste plats i Europa» och midt i hjärtat af staden. Vi voro där i många tusental, alla hejdade och hållna i schack af en ståtlig arméstyrka. Hela den sträcka, där tåget drog fram, var infattad af en dubbel mur af soldater. Nedanför Nelsonkolonnen var en trefaldig krets af flottister placerad. Åt östra sidan, vid ingången till torget, stod den kongl. marinens artilleri. Triangeln Pall Mall, Cockspur Street och George den tredjes staty var på ömse sidor bevakad af lancierer och husarer. Åt västra sidan lyste flottisternas rödrockar, och från Union Club till mynningen af Whitehall glittrade en solid kurva af Första Lifgardet — jättelika män på jättestora gångare, med stålharnesk, stålhjälmar och stålmunderingar — ett kolossalt stridsvapen till hands för dem som makten hafva. Vidare voro långa led af hufvudstadens polisstyrka utdragna åt alla håll bland massorna, medan reserven höll sig bakom — långa välfödda karlar, med vapen att handtera och muskelkraft att svänga dem med, om så skulle behöfvas.

Och såsom det var vid Trafalgar square, så var det utmed hela den väg, som kröningståget skulle passera — truppstyrkor, öfverväldigande truppstyrkor, myriader väpnade män, präktiga karlar, utvaldt folk, hvars enda åliggande i lifvet är blind lydnad. Och för att dessa män skola vara väl födda, väl klädda, väl beväpnade och ha fartyg, som med hast kunna föra dem till världens ände, måste Londons East End — och för öfrigt hela Englands East End — släpa och fördärfvas och dö.

Det finns ett kinesiskt ordspråk, som säger, att om en man lefver i lättja, så måste en annan dö af hunger, ochMontesquieu har sagt: »Att många människor äro upptagna af att förfärdiga kläder åt en individ, är orsaken till att många människor äro utan kläder.» Så blir det ena en förklaring på det andra. Vi kunna icke förstå det utsvultne och förkrympte släparbetare i East End (som med sin familj bor i ett enda kyffe, där han hyr ut golfplatser åt andra utsvultna oeh förkrympta släparbetare) förrän vi få syn på de ståtliga lifgardisterna i West End och komma till insikt af att den ene måste föda och kläda och tjäna den andre.

Och medan så folket i Westminster Abbey tog sig en konung, tänkte jag, där jag stod inklämd mellan lifgardet och poliskåren på Trafalgar square, på den tiden, då Israels folk först tog sig en kung. Ni veta alla, huru det gick till. De äldsta kommo till profeten Samuel och sade: »Sätt nu en konung öfver oss, den oss döma må, såsom alla andra folk hafva.»

Och Herren sade till Samuel: »Så hör nu folkets röst, men du skall kungöra dem konungens rätt, den öfver dem råda skall.»

Och Samuel sade alla Herrens ord till folket, som af honom konung begärt hade, och han sade:

»Detta skall vara konungens rätt, den öfver eder råda skall: Edra söner skall han taga, och sätta dem ibland sina vagnar och ibland sina ryttare, och de skola trafva framför hans vagn.

Och han skall sätta dem åt sig till höfvidsmän öfver tusende, och till höfvidsmän öfver femtio; och till att plöja hans åker, och till att meja hans skörd; och till att göra hans krigsredskap och hans vagnredskap.

Och edra döttrar skall han taga sig till salvoberederskor, och till kokerskor, och till bagerskor.Edra bästa åkrar och vingardar och oljegardar skall han laga och gifva sina tjänare.

Och han skall taga tionde at edra sädesgrödor och edra vingårdar och gifva åt sina ämbetsmän och tjänare.

Och edra tjänare och tjänarinnor, och edra lagraste ynglingar, och edra åsnor skall han taga att uträtta hans arbete.

At edra hjordar skall han taga tionde; och i måsten vara hans trälar.

När I då ropen på den tiden öfver eder konung, som I eder utvalt hafven, så skall Herren på den tiden icke höra eder.»

Hvilket allt hände på denna aflägsna tid, och sedan kom en dag, då allt folket sade till Samuel: »Bed för dina tjänare till Herren din Gud, att vi icke dö; ty till alla våra synder hafva vi ännu lagt det onda, att vi begärde oss en konung.» Och efter Saul, David och Salomo kom Rehabeam, som gaf folket ett hårdt svar och sade: »Min fader hafver gjort edert ok svårt, men jag vill göra edert ok ännu tyngre.; min fader hafver tuktat eder med gissel, men jag skall tukta eder med skorpioner.»

Och i denna vår tid upplaga femhundra ärftliga pärskap en femtedel af England — och dessa femhundra pärer jämte ämbets- och tjänstemän hos kungen samt desom makten hafva förslösa årligen på lyx 1,850,000,000 dollars eller 370,000,000 pund hvilket utgör trettiotvå procent af den totalsumma, som produceras af landets alla släparbetare.

I Westminster Abbev blef kungen, som var iförd en underbart guldglittrande klädnad, under musik och fanfarer och omgifven af en lysande massa förnämliga herrar, lorder och härskare, förlänad insignierna till sinsuveränitet. Sporrarna fästes vid hans hälar af öfverstekammarherren och svärdet i purpurslida öfverlämnades till honom af ärkebiskopen af Canterbury med dessa ord

»Mottag detta konungsliga svärd, som nu har hämtats från Herrens altare och öfverlämnas till er af Guds ringa tjänares händer!»

Sedan konungen hade blifvit omgjordad med svärdet, lyssnade han till ärkebiskopens förmaning:

»Med detta svärd skall ni skipa rättvisa, hejda orättfärdigheten, beskydda Guds heliga kyrka, hjälpa och försvara änkor och faderlösa, återupprätta det förfallna, vidmakthålla det återupprättade, straffa och reformera det orätta

och bekräfta det som är i god ordning!»

Men hör! Nu skalla hurraropen nedåt Whitehall. Massorna draga sig åt sidorna, de dubbla murarna af soldater komma bättre till synes, och där nalkas kungens »watermen» i fantastiska röda medeltidsdräkter, deras uppträdande påminner om en cirkusparad. Därefter kommer en kunglig vagn med damer och herrar tillhörande hofhållningen, med pudrade betjänter och kuskar i lysande livréer. Och sedan följa flere vagnar med lorder och kammarherrar, viscounlcr och kammarfruar —alla med lakejer. Så kommer militären — en kunglig eskort. Bronshyade och väderbitna generaler, som från världens ände ha begifvil sig till London, officerare vid frivilliga trupper, vid milisen och vid reguliära armén. Där ser man Spens och Plumer, Broadwood och Cooper, som understödde Ookiep, Malthias från Dargai, Dixon från Vlakfontein; general Gaselee och amiral Seymour från Kina; Kitchener frän Khartum; lord Roberts från Indien och för öfrigt hela världen — alla Englands stridsmän, dess mästare i att sprida död och fördärf! En heltannan ras än de, som befolka verkstäderna och fattigkvarteren — ja, människor af en totalt olika ras.

Men här komma de nu i all sin ståt och visshet om makt, och de komma oupphörligt, dessa män af stål. dessa krigsherrar, som kläda världen i harnesk. De komma huller om buller, pärer och andra, prinsar och maharajahs, kungens stallmästare och hans lifgarde. Här komma krigare från kolonierna, smidiga och oförvägna; här kommer alla slags folk — krigare från Canada, från Australien och Nya Zeeland; från Bermuda, Borneo, Fiji och Guldkusten; från Rhodesia, Kapkolonin, Natal, Sierra Leone och Gambia, Nigeria och Uganda; från Ceylon, Cyprus, Hongkong. Jamaika och Wei-Hai-Wei; från Lagos, Malta, St. Lucia, Singapore, Trinidad. Och här följa de underkufvade männen från Indien, svartmuskiga ryttare och handterare af svärdet, barbariskt grymma, prunkande i purpur och skarlakansrödt — Sikhs, Rajputs, Burmeser, provins efter provins och kast efter kast.

Så kommer lifgardet till häst, man ser en glimt af vackra krämfärgade hästar och gyllne rustningar — och i nästa sekund ljuder en orkan af hurrarop och handklappningar. »Kungen! Kungen! Gud bevare kungen !» Alla människor hade blifvit som galna. Och det smittar, också jag blef yr i hufvudet och får lust att skrika: »Kungen! Gud bevare kungen!» Trashankar rundt omkring mig kasta med tårar i ögonen sina hufvudbonader i luften och skrika med vild hänförelse: »Gud välsigne dem! Gud välsigne dem! Gud välsigne dem!» Se — där är han, i den underbara gyllne karossen, med den stora kronan gnistrande på sin hjässa, och den hvitklädda kvinnan bredvid honom är också prydd med krona.

Och jag hejdar mig med hast och försöker öfvertygamig, att allt detta är verkligt och förnuftsenligt, och icke en glimt ur sagornas värld. Men det lyckas mig icke, och det är bättre så. Jag föredrar vida att tro, att all denna pomp och ståt och fåfänga och spöklika dårskap förskrifver sig från sagolandet, än jag vill tro att det är ett skådespel framställdt af klokt och förnuftigt folk, som ha gjort sig till mästare öfver materien och löst världsbyggnadens gåtor.

Prinsar och prinsessor, härtigar, härtiginnor och allt slags krönt folk i den kungliga kortegen blixtra förbi oss — så kommer flera militärer och lakejer och underkufvade folk, och så är kröningståget slut. Jag drifver med massan bort från torget och in i ett kaos af smala gator, där utskänkningsställena brusa af druckenhet — män, kvinnor och barn samlade till ett kolossalt drickande. Och från alla håll höres sången:

»På kröningsda'n, på kröningsda'n

vi jubla och ropa hip, hip, hurra!

För alla ä’ vi glada och dricka whisky, vin

och sherry,

på kröningsda’n, ja, på kröningsda’n.»

Regnet strömmar ned. Uppåt gatan komma afdelningar af hjälptrupperna, svarta afrikaner och gula asiater i turban och fez, samt kulis bärande gevär och ammunition, och alla dessa gingo barfota framåt i hastigt tempo, så att där hördes ett oafbrutet slisk, slisk, slisk från den våta, smutsiga stenläggningen. Nu blefvo

utskänkningsställena tomma som genom ett trollslag, och de svarthyade undersåtarna hälsades med hurrarop af sina brittiska bröder, hvilka sedan offörtöfvadt återvände till sitt drickande.

»Nå, hvad tycker ni om kröningståget, kamrat?» frå-gade jag en gammal man, som satt på en bänk i Green Park.

»Hvad jag tyckte om’et'.' Ett sabla godt tillfälle att få sofva, sa’ jag till mej själf — med alla byglarna upptagna på annat hall, — så jag smet om hörnet där i sällskap med femtio andra. Men jag kunde inte sofva ändå, för jag låg där hungrig och tänkte på, hur jag hade arbetat i hela mitt lif och nu inte har en plats att hvila milt hufvud på. Och jag låg och hörde all den där musiken och hurrandet oech kanondundret, tills jag nära på blef anarkist, och önskade, att jag kunde ge öfverstekammarherrn ett skott.»

Hvarför han nu egentligen ville skjuta honom, det kunde jag inte förstå, och det kunde inte han heller, men det var i alla fall så han hade känt det, förklarade han — och så resonnerade vi icke mera om den saken.

Då mörkret nalkades, flammade staden upp till ett enda ljushaf med stänk af grönt, af bärnstensfärg och rubinrödt, som fängslade ögat pä alla håll. »E. R.» i kolossala bokstäfver, bildade af slipad kristall med flammande gaslågor bakom, lyste öfverallt. Folkströmmen på gatorna ökades med hundratal och tusental, och ehuru polisen visade rätt mycken stränghet, såg man druckenhet och själfsvåld florera. De trötta arbetarna tycktes ha blifvit nästan vanvettiga af vederkvickelse och munterhet, och de strömmande dansande genom gatorna, män och kvinnor, unga och gamla, hand i hand och i långa rader, sjungande: »Galen är jag kanske, men jag älskar dig», »Dolly Gray» och »Kaprifolieblomman och biet».

Jag satt på en bänk vid Themsens strand och såg utöfver det ljusglittrande vattnet. Det led mot midnatt och framför mig såg jag en hel ström af den bättre sortens festfirare, som undveko de mera bullersamma gatornaoch återvände hem. På bänken bredvid mig sutto två trasiga individer, en man och en kvinna, nickande och slumrande. Kvinnan satt med armarna hårdt korslagda öfver bröstet, och hennes kropp var i beständig rörelse — än lutade hon framåt, tills det såg ut som om hon skulle förlora balansen och falla framstupa pa stenläggningen; än sviktade hon åt vänster, tills hennes liufvud stödde sig mot mannens axel; än böjde hon sig åt höger och sträckte och spände sina muskler, tills smärtan väckte henne och hon satte sig alldeles upprätt. Hvarefter lutandet och böjandet började om igen och gick sin gifna gång, tills hon väcktes på nytt af att det gjorde ondt i hennes leder.

Oupphörligt hejdade sig förbigående pojkar och ynglingar tillräckligt länge för att gå bakom bänken och uppge plötsliga afgrundstjut. Vid dessa ohyggliga skrik flögo både mannen och kvinnan häftigt upp ur sin sömn, och vid åsynen af deras förskrämda miner brast den förbiströmmande hopen i gapskratt.

Och detta var det mest i ögonen fallande — denna allmänna hjärtlöshet, som man såg öfveralit. Det är en så ytterst alldaglig sak, dessa hemlösa på bänkarna — de fattiga uslingarna, som man saklöst kan drifva gäck med. Femtiotusen människor måste ha passerat bänken medan jag satt där, men icke en enda af dem kände ens vid ett så festligt tillfälle som kungens kröning sitt hjärta tillräckligt rördt, för att komma och säga till kvinnan: »Här har ni sex pence, gå och skaffa er sofplats för natten.» Kvinnorna, i synnerhet de unga, gjorde i stället kvicka anmärkningar rörande hennes nickande, hvilka ofelbart framkallade deras följeslagares skratt.

Det var verkligen grymt. Jag tillstår, att jag började bli ursinnig på den glada hopen, som strömmade för-bi, och att jag med en viss tillfredsställelse tänkte på Londons statistik, som utvisar, att hvar fjärde individ därstädes är bestämd att dö på allmänna barmhärtighetsinrättningar, antingen på arbetshus, på fattigsjukhus eller dårhus.

Jag talade med mannen. Han var femtiofyra år, en utsliten dockarbetare. Han kunde numera ej få annat än tillfälligt arbete, då det var godt om sådant; de yngre och starkare föredrogos, då tiderna voro sämre. Nu hade han uppehållit sig en hel vecka på bänkarna nere vid hamnen; men det såg bättre ut för kommande vecka, och det vore kanske en möjlighet, att han kunde få några dagars arbete, så att han kunde hyra en bädd i något »fattigmanshotell». Han hade lefvat hela sitt lif i London, utom de fem år han tjänstgjorde i Indien från 1878.

Naturligtvis ville han ha mat, och det ville äfven hans följeslagerska. Sådana dagar, som denna, voro ovanligt svåra för sådana som de, fastän byglarna voro så upptagna på annat håll, att fattigt folk kunde ha mera tillfälle att

sofva. Jag väckte flickan, eller rättare sagdt kvinnan, ty hon var »åtta och tjugu, sir», och så begåfvo vi oss i väg till ett kafé.

»Ett så’nt arbete de ha haft med att sätta upp alla ljusen», sade mannen, då han fick se någon särskildt praktfullt illuminerad byggnad. Detta var grundtonen i hela hans varelse. I hela sitt lif hade han arbetat, och hela det objektiva universum, såväl som sin egen själ, kunde han endast betrakta ur arbetssynpunkt. »Kröningar ä’ bra», tillade han, »för vid så’na tillfällen får folk arbete.»

»Men er mage är tom», sade jag.

»Ja», svarade han. »Jag försökte nog, men det fanns ingenting åt mig. Jag är för gammal, ser ni. Hvad arbetar ni på? Sjöfarare, eller hur? Det ser jag på era kläder»»Jag vet, hvad ni är», sade flickan. »Ni är italienare.»

»Nej, det ä’ han inte», förklarade mannen ifrigt. »Han ä’ yankee, det ä’ hvad han ä'. Jag vet det.»

»Bevare oss, se på dem!» utbrast flickan, då vi kommo ut på strandvägen, där en sjungande och raglande kröningsfirande folkmassa skrek med full hals:

»På kröningsdan, på kröningsda'n vi jubla och ropa, hip, hip, hurra! För alla ä’ vi glada och dricka whisky, vin och sherry, på kröningsda`n, ja, på kröningsda’n.»

»Å, så smutsig jag ä’, se’n jag har drifvit omkring», sade den unga kvinnan, då hon satte sig inne på kaféet och gned sömnen och dammet ur sina ögon. »Och så mycket jag har sett i dag, och så nöjsamt det va’, fastän det annars har vari’ dystert. Och härtiginnorna och alla de fina damerna hade så granna hvita kläder. Hvad de va’ vackra — å, hvad de va’ vackra !»

»Jag ä’ irländska», upplyste hon sedan till svar på min fråga. »Mitt namn ä’ Eyethorne»

»Hvad?» frågade jag.

»Eyethorne, sir; Eyethorne.»

»Stafva upp det för mig.»

»H-a-y-t-h-o-r-n-e, Eyethorne.»

»Aha !» sade jag, »ni har irländska föräldrar, men är född i London.»

»Ja, sir, jag är född i London.»

Hon hade lefvat lycklig i sitt hem, tills hennes far blef dödad genom en olyckshändelse, och sedan dess var hon utkastad i världen. En af hennes bröder var soldat, och den andre, som icke hade stadigvarande sysselsätt-ning och måste underhålla hustru och alla barn på tjugu shilling i veckan, kunde icke göra någonting för henne. En enda gång i sitt lif hade hon varit borta från London, på ett ställe i Essex, där hon biträdde vid fruktploekningen under tre veckor. »Och jag va’ så brun som ett bär, när jag kom igen. Det tror ni kanske inte, men det va’ jag i alla fall.»

Det sista arbetet hon hade haft var på ett kafé — från sju på morgnarna till elfva pä kvällarna — och där hade hon fem shillings i veckan, förutom maten. Men så blef hon sjuk, och sedan hon kom ut från sjukhuset hade det varit omöjligt för henne att få arbete. Hon dugde icke heller till så mycket, och de bägge sista nätterna hade hon tillbringat på gatorna.

De förtärde bägge en riklig kvantitet föda, och först sedan jag hade tredubblat deras ursprungliga beställning, visade de tecken till mättnad.

En gång sträckte hon sig tvärs öfver bordet och kände på tygel i min rock och min skjorta, förundrande sig öfver amerikanarnas goda kläder. Mina trasor goda kläder! Hennes ord kommo mig att rodna, men då jag närmare betraktade mina klädesplagg och jämförde dem med hans och hennes, började jag känna mig helt välklädd och respektabel.

»Men hvad tänker ni ta er till med tiden?» frågade jag. »Ni blir äldre dag för dag.»

»Arbetshuset», svarade han.

»Nej, så Gud fördöme mig, om jag nå nå`nsin kommer dit», förklarade hon. »Det finns inga förhoppningar för mig, det vet jag nog, men då vill jag hellre dö på gatan. Arbetshuset — nej, jag tackar! Visste inte!» tillade hon fnysande af harm.»Men när ni ha vandrat natten om på gatorna», sade jag, »hvad kan ni då göra pä morgnarna för att få någonting att äta?»

»Försöka skaffa sig en penny, om man inte har någon», förklarade mannen. »Och se`n går man till ett kafé och får en mugg té.»

»Men jag kan inte inse, att detta är någon föda», invände jag.

De smålogo bägge betydelsefullt.

»Man dricker sitt té helt långsamt», sade han, för att det ska' räcka så länge som möjligt. Och så har man ögonen med sig ifall någon af de andra gästerna lämnar en bit.»

»Det ä' för märkvärdigt, så mycket somligt folk lämnar», inföll kvinnan.

»Knuten är», sade mannen välbetänkt, då jag började få knepet klart för mig, »huru man ska' kunna få tag i pennyn.»

Då vi reste oss för att gå, samlade miss Haythorne ihop brödkanterna från närmaste bord och stoppade in dem någonstädes bland sina trasor.

»Kan inte låta dem förspillas, ser ni», sade hon. Och hennes följeslagare nickade, i det också han rafsade åt sig ett par brödkanter.

Klockan tre på morgonen vandrade jag uppåt strandgatan. Det var en galanatt för de hemlösa, emedan polisen var på annat håll, och hvarenda bänk var till trängsel fylld med sofvande. Där fanns minst lika många kvinnliga som manliga individer, och det ojämförligt största antalet af både män och kvinnor utgjordes af ålderstigna. En och annan gosse kunde man iblandFå se. På en bänk såg jag en hel familj; mannen satt upprätt med ett sofvande lillbarn i famnen, och hans hustru sof med hufvudet lutadt mot hans axel, medan en gosse sof med hufvudet i hennes knä. Mannens ögon voro vidöppna. Han satt och stirrade utöfver vattnet i djupa tankar, hvilket ingalunda är nyttigt för en hemlös familjefar. Det skulle icke vara angenämt att spekulera öfver hans tankar; men ett vet jag, och hela London vet det också — att det alls icke är någonting ovanligt, att arbetslösa familjefäder ta lifvet af hustru och barn.

Det är omöjligt att gå längs strandgatan vid Themsen mot morgnarna — från parlamentsbyggnaderna förbi »Kleopatras nål» till Waterloobron — utan att tänka på de lidanden, som för tjugusju århundraden sedan skildrades af författaren till Job:

Där flytta de råmärken; de röfva bort hjordar och drifva dem i bet. De föra bort de faderlösas åsna, och taga änkans ko i pant.

De stöta de fattiga ur vägen, och de torftige i landet måste allesammans förgömma sig.

Si, såsom vildåsnor på jorden gå de åstad i sitt yrke, sökande efter täring; öknen måste skaffa dem föda åt deras barn.

På fältet måste de meja en annans boskapsfoder; och i den ogudaktiges vingård hålla de efterskörd.

Nakne tillbringa de natten utan beklädnad, utan täckelse i kölden.

Af regnet på bergen äro de våte, och utan tillflykt famna de klippan.

Man röfvar den faderlöse från modersbröstet, och den torftige pantar man kläderna af.Nakne vanka de omkring utan kläder, och hungrige bära de kärfven.» — Jobs bok 24 kap. 2—10 vers.

För sju och tjugu århundraden sedan! Och allt har sin tillämpning ännu i dag i själva hjärtat af den kristna civilisationen, i det rika och mäktiga England.

*

TRETTONDE KAPITLET.

——

Dockarbetaren Dan Cullen.

Jag stod i går i ett rum i en af stadens arbetarebostäder, icke långt från Leman Street. Om jag med detsamma hade kunnat se in i den dunkla framtiden och upptäckt, att jag måste bo i ett sådant rum ända till min död, så skulle jag genast ha gått ned och störtat mig i Themsen, för att med ens få hyresfrågan afgjord.

Det var icke ett rum. Höfligheten mot språket tillåter icke, att man kallar ett sådant kyffe för ett rum lika litet som man kan kalla ett skjul för en herregårdsbyggning. Det var en håla, ett näste. Sju fots bredd och åtta fots längd var dess dimensioner, och taket var så lågt, att där omöjligt kunde finnas det kubikinnehåll luft, som en engelsk soldat måste ha i barackerna. En bristfällig säng med trasigt täcke upptog nästan halfva rummet. Ett rankigt bord, en stol och ett par lådor lämnade föga utrymme för innehafvaren att vända sig om. För fem dollars skulle man ha kunnat köpa allt, som syntes därinne. Golfvet var bart, och väggar och tak voro bokstafligen fulla med blodfläckar och märken. Hvarje sådant märke vittnadeom blodig död för någon insekt, ty kyffet var fullt af ohyra — en plåga, som ingen människa skulle kunna bekämpa på egen hand.

Den, som hade bebott denna håla, en dockarbetare vid namn Dan Cullen, låg döende på sjukhuset, Men han hade lämnat tillräckligt intryck af sin personlighet på sin eländiga omgifning, för att man skulle få en aning om hvad slags människa han var. På väggarna sutto godtköpsporträtt af Garibaldi, Engels, Dan Burns och andra arbetsklassens ledare, och på bordet låg en berättelse af Walter Besant. Dan Cullen hade läst sin Shakspeare, berättade man för mig, och han hade också läst historia, samhällslära och nationalekonomi. Och han hade på egen hand förvärfvat sina insikter.

På bordet, midt i en underbar oordning, låg ett pappersblad, på hvilket stod klottradt med stora kråkfötter: »Mr Cullcn, var god och lämna igen den stora hvita muggen och korkskrufven, som jag lånade er» — saker, som han hade lånat af en grannkvinna under det första stadiet af sin sjukdom, och som sedan återfordrats under förväntan att han skulle dö. En stor hvit mugg och en korkskruf äro mycket för värdefulla för en af afgrundens innevånare, för att dess ägare skulle tillåta en annan, som lånat dem, att dö i frid. Till det sista måste Dan Cullens själ pinas af den lumpenhet, från hvilken den förgäfves sträfvade att höja sig.

Dan Cullens historia är helt kort, men där finns mycket att läsa mellan raderna. Han föddes af lågborna föräldrar i en stad och ett land, där kastskillnaden är mycket stor. Alla hans dagar förgingo under hårdt kroppsarbete; och därför att han var hemmastadd i böcker och hade en eldig själ och kunde »skrifva bref som en lagkarl»,valdes han af sina kamrater att arbeta hårdt för dem med sin hjärna. Han blef fruktbärarnas ledare, representerade dockarbetarna i Londons arbetareförening, och skref bitande artiklar för arbetarnas organ. Han kröp aldrig för någon, icke ens för sina arbetsgifvare, han kontrollerade de medel, på hvilka han lefde. och han sade rent ut hvad han tänkte och kämpade en ärlig kamp. Vid dockarbetarnas stora strejk gjorde han sig skyldig till att uppträda som ledare. Och detta blef Dan Cullens fördärf. Från den dagen var han en brännmärkt man, och för hvarje dag under mer än tio års tid fick han »böta» för hvad han hade gjort.

En dockarbetare har ingen fast anställning. Arbetstillgången har ebb och flod, och han har arbete eller är utan arbete, allt efter som det finns tillgång till gods att förflytta. Och nu blef Dan Cullen åsidosatt. Utan att bli absolut bortkörd (hvilket skulle ha väckt oro i lägret och helt visst hade varit barmhärtigare;, inkallades han numera af förmannen blott till två eller tre dagars arbete i veckan. Detta kallas »disciplin» eller »drill», men det

betyder att bli utsvält. Det finns intet höfligare uttryck för saken. Tio års dylik behandling bröt honom fullständigt, och under sådana förhållanden lefver man icke längre.

Han måste hålla sig vid sängen i sitt ohyggliga kyffe, som blef ännu ohyggligare genom hans hjälplöshet. Han var utan anhöriga, en ensam gammal man, bitter och pessimistisk, emellanåt kämpande mot ohyran och betraktande Garibaldi, Engels och Dan Burns, som blickade ned på honom från de blodfläckade väggarna. Ingen kom och besökte honom i den öfverfyllda baracken — han hade icke slutit sig till någon af de öfriga hyresgästerna — och han lämnades att förtvina i ensamhet.Men långt, långt borta från East End kom en dag en skoflickare och hans son — Dan Cullens enda vänner. De gjorde hans rum rent, hade med sig rena linnepersedlar hemifrån och togo bort hans egna, som voro svartgråa af smuts. Och de skaffade dit en barmhärtighetssyster från drottningens stiftelse vid Aldgate.

Hon tvättade hans ansikte, skakade upp hans kuddar och talade med honom. Det var intressant att tala med honom — ända tills han fick veta hennes namn. Jo, hon hette Blank, svarade hon helt omisstänksamt, och sir George Blank var hennes bror. »Hvad för något — sir George Blank?» dundrade gamle Dan Cullen på sin dödsbädd. Sir George Blank — juristen i Cardiff, som mer än någon annan bidragit till att spränga dockarbetarnas förening i Cardiff och blef utnämnd till riddare för besväret? Och hon var hans syster? Hvarpå Dan Cullen satte sig upp på sitt bristfälliga läger och förbannade henne och hela hennes släkt — och barmhärtighetssystern flydde med förskräckelse, för att aldrig komma igen, djupt upprörd öfver de fattigas otacksamhet.

Dan Cullens fötter svullnade af vattensot. Han satt uppe hela dagen på kanten af sin bädd (för att hindra vattnet från att stiga', utan matta på golfvet, med en tunn lilt om benen och en gammal rock öfver axlarna. En missionär kom och gaf honom ett par tofflor af papper, värda fyra pence (jag såg dem), och började rabbla upp en massa böner för hans själs välfärd. Men Dan Cullen var af den sortens folk, som vilja ha sin själ i fred. Han ville icke, att hvem som helst skulle komma och jobba med den på grund af att han skänkt honom ett par fyrapencetofflor. Han bad missionären helt vänligt, att han skulle vara god och öppna fönstret, så att han kunde kastaut tofflorna. Och missionären gick, för att aldrig komma igen, äfven han djupt upprörd öfver de fattigas otacksamhet.

Skoflickaren, som själf var en gammal hjälte, fastän obemärkt och obesjungen, gick i hemlighet till den stora frukthandlarfirmans kontor, för hvars räkning Dan Cullen hade haft tillfälligt arbete i trettio år. Det var deras system att låta nästan allt arbete utföras af tillfälliga hjälpare. Skoflickaren berättade om mannens förtviflade belägenhet, gammal, bruten, döende och utan hjälp eller tillgångar, som han var, påminde om, att han hade arbetet åt dem i trettio år och bad, att de skulle göra någonting för honom.

»Å!» sade kontorschefen, som mycket väl kom ihåg Dan Cullen utan att behöfva slå i sina arbetsjournaler. »Men vi ha för princip att aldrig hjälpa tillfällighetsarbetare, ser ni, och vi kunna inte göra någonting.»

Och de gjorde icke heller någonting, skrefvo icke ens under en begäran, att Dan Cullen skulle bli mottagen på ett sjukhus. Och det är icke så lätt att komma in på ett sjukhus i London. I Hampstead — om doktorerna ville ta emot honom där — skulle det dröja minst fyra månader innan han kunde komma in, därför att så många voro antecknade före honom. Slutligen fick skoflickaren in honom på Whitechapels sjukhus, där han ofta besökte honom. Här fann han, att Dan Cullen hade dukat under för den rådande föreställningen, att de ville påskynda hans slut, därför att han hörde till de hopplöst sjuka. En klar och logisk slutledning, det måste man medge, för en gammal bruten man, som hade varit så ihärdigt ställd under »diciplin» och »drill» i tio års tid. När de gåfvo honom svältdrifvande medel för att få bort fettet från njurarna, förklarade Dan Cullen, att svettningenendast skulle påskynda hans död, därför att den sjukdom, hvaraf han led, just förtärde njurarna och där således icke fanns något fett att ta bort, hvarför doktorns förevändning endast var en påtaglig lögn. Hvarpå doktorn blef förgrymmad och kom icke i hans närhet på nio dagar.

Så blef hans bädd ställd på lut, så att hans fötter och ben höjdes upp. Genast märktes vatten i själfva kroppen, och Dan Cullen förklarade, att förändringen hade vidtagits för att vattnet skulle gå från benen till kroppen och döda honom fortare. Han begärde att få komma därifrån, fastän man sade honom, att han skulle dö på vägen utför

trapporna, och mera död än lefvande släpade han sig till skoflickarens verkstad. Då detta nedskrifves, ligger han döende på nykterhetssjukhuset, sedan hans trofaste vän skoflickaren hade rört upp himmel och jord för att få honom dit.

Stackars Dan Cullen! En man af ringa härkomst, som törstade efter kunskaper; som förrättade kroppsarbete om dagen och studerade under nattliga vakor; som drömde sin dröm och kämpade modigt för »saken»; en patriot med kärlek till mänsklig frihet, och en oförskräckt stridsman. Och så till slut — då han icke var nog gigantisk att besegra de omständigheter, som bundo och gäckade honom — cyniker och pessimist, kämpande sin sista strid på ett fattigmansläger i en välgörenhetsinrättning. »När en man dör, som kunde ha varit vis och icke blef det, kallar jag detta för ett sorgespel.»

*

FJORTONDE KAPITLET.

——

Humleskörd och humleplockare.

Så långt har skilsmässan mellan jorden och -arbetaren gått, att jordbruksdistrikten numera i hela den civiliserade världen äro beroende af städerna för bergandel af sin skörd. Vid dessa tillfällen, då jordens rika gröda är i fara att förspillas, blir folket från gatan, som ha blifvit bortdrifna från landsbygden, ditkallade igen. Men i England komma de då icke tillbaka som förlorade söner, utan som fortfarande förkastade varelser —- som kringstrykare och parias, hvilka begabbas och betraktas med misstänksamhet af sina bröder på landet, få sofva i fängelser och tillfälliga härbergen eller ute under buskarna, och lefva Gud vet hur.

Det anses, att ensamt Kent behöfver åttiotusen af folket från gatan för humleplockningen. Och de bege sig dit; de hörsamma kallelsen, eller egentligen den maning, som deras magar ställa till dem, oeh den smula äfventyrslust, som de ännu ha kvar. Från slumkvarter, bordeller och judekvarter ge de sig af i massor, och det frätande innehållet i slumkvarter, bordeller och jude-kvarter är likväl oförminskadt. De utvandrande öfversvämma landsbygden likt en här af hemska spöken, och landsbygden behöfver dem icke. Där äro de alls icke på sin plats. Då deras lutande, vanskapliga gestalter släpa sig fram på landsvägar och gångstigar, förefalla de som någon vidrig afföda från underjorden. Deras därvaro, deras blotta existens är en skymf mot den klara, strålande solen och den gröna växtvärlden. De raka och prydliga träden susa skam öfver dem och deras vissna, krökta gestalter, hvilkas ruttenhet är ett smutsigt vanhelgande af naturens skönhet och renhet.

Är denna målning öfverdrifven ? Det beror på. För den som betraktar och begrundar lifvet som en serie af betalningsterminer för aktier och kuponger, är den utan tvifvel öfverdrifven. Men för den som betraktar och begrundar lifvet med dess villkor för mandom och kvinnligt värde, kan den icke vara öfverdrifven. Dylika horder af djurisk uselhet och obeskrifligt elände äro ingenting för bryggaren-millionären, som bor i palats i West End, fråssar af alla de njutningar, som Londons förgyllda teatrar ha att bjuda, skålar med lorder och prinsar och blir utnämnd till riddare af kungen. Vunnit sina sporrar — å, Gud förbarme sig! I forna tider redo de storväxta ljushåriga barbarerna ut i strid, höllo sig i första ledet och vunno sina sporrar genom att klyfva en man från hjässan ned till ryggraden. Och på det hela taget var det vackrare att döda en stark man med ett enda hugg af hvinande stål, än att göra honom och hans afkomma under flera generationer till kreatur genom ett slugt och snärjande handhafvande af industri och politik.

Men för att återkomma till humlen, så är den verkan, som åstadkommits genom arbetarnas skiljande frånjorden, därvidlag lika märkbar, som inom hvarje annan gren af jordbruk i England. Medan ölfabrikationen är i ständig tillväxt, är humleodlingen i ständigt nedgående. År 1835 odlades humle på 71,327 acres. Nu har odlingen gått ned till 48,024 med en minskning af 3,103 sedan föregående år.

Inskränkt som humleodlingen är för i år, har en ogynnsam sommar med förfärliga stormar ytterligare reducerat skörden. Denna olycka drabbar dels dem som äga skörden, och dels dem som berga den. Ägarna måste kanske undvara en del af det, som ger lifvet mera behag, och humleplockarna måste nöja sig med mindre föda, hvilket de aldrig få tillräckligt ens under de allra bästa tider. Under många veckor ha rubriker sådana som denna lästs i Londons tidningar:

»öfverflöd på folk som söka arbete, men humleskörden är dålig och ännu icke färdig att bergas.»

Och man läser otaliga notiser af samma art som denna:

»Från humleodlingarnas grannskap komma underrättelser af nedslående art. De senaste dagarnas vackra väderlek har lockat många hundra humleplockare till Kent, och där måste de vänta till dess att fälten bli färdiga för dem. I Dover är antalet kringstrykare, som anmält sig på arbetshuset, tre gånger så stort som förra året vid samma tid, och äfven i andra städer har skördens försenande framkallat en stor ökning i berörda afseende.»

Till råga på eländet — sedan humleplockningen ändtligen hade begynt — höll både skörden och dess bergare på att sopas bort genom ett fruktansvärdt oväder med storm, regn och hagel. Humlerefvorna sletos lösa från stängerna och kastades till marken, och de, som vorosysselsatta med plockningen, måste söka skydd mot det piskande haglet, men voro nära att dränkas i sina kojor oeh läger pä den låga terrängen. Efter ovädret var deras belägenhet ömkansvärd, och deras ställning som landsstrykare mera preciserad än någonsin, ty skörden var föga gifvande förut, och nu hade förstörelsen beröfvat dem utsikten att kunna förtjäna några pence. För tusental af de utvandrade återstod ingenting annat än att »trampa i väg» tillbaka till London.

»Man förmår ingenting mot olyckan», sade de, då de vände ryggen åt fälten, där man vadade ända till fotknölarna i afsliten humle.

De, som stannade kvar, knorrade ursinnigt bland de halfnakna stängerna, där de skulle plocka sina sju bushels för en shilling — det pris, som betalas under goda år, då humlen är af prima beskaffenhet, och som också betalas under dåliga år, därför att humleodlarna icke kunna ge mera.

Strax efter ovädret gick jag igenom Teston och Östra och Västra Farleigh, och jag hörde humleplockarnas knot och såg humlen ligga och ruttna på marken. Vid drifhusen i Barham Court hade trettiotusen glasrutor blifvit krossade af haglet, och persikor, plommon, päron, äpplen, rabarber, kål, rotfrukter — allt hade blifvit slitet i trasor och krossadt till mos.

Hvilket allt utan tvifvel var förskräckligt illa för ägarna. Men i värsta fall tror jag ändå icke, att någon enda af dem behöfde sakna mal eller dryck för ett enda mål. Och likväl var det åt dem, som tidningarna ägnade hela spalter af medlidande; för deras pekuniära förluster redogjordes med gripande omständighet. »Mr Herbert L ... beräknade sin förlust till 8,000 pund.» — »Mr F . . denbekante bryggaren, som arrenderar all jorden här i orten, förlorar 10,000 pund.» — »Bryggaren i Wateringbury mr L . . ., bror till mr Herbert L . . ., gör äfvenledes stora förluster.» Humleplockarnas förluster nämndes ej. Men jag vågar försäkra, att de många nästan ordentliga mål, som förlorades af den svältfödde William Buggles och den svältfödda mrs Buggles och de svältfödda Buggleska ungarna, var någonting mycket mera tragiskt än de 10,000 pund, som mr F. . . hade förlorat. Och dessutom kunde den svältfödde William Buggles sorgliga belägenhet multipliceras med tusental, då mr F. . s däremot icke kunde multipliceras med fem.

För att få se, huru William Buggles och hans gelikar hade det, satte jag emellertid på mig min sjöfararekostym och begaf mig ut för att söka arbete. Till sällskap hade jag en ung skoflickare från östra London vid namn Bert, som hade gifvit vika för sin lust efter äfventyr och följde mig på vandringen. Till följd af mitt råd, hade han satt på sig sina »värsta trasor», och medan vi voro på väg från London och genom Maidstone, grälade han ordentligt på mig, af fruktan för att vi kommo för illa klädda för att få arbete.

Och jag vill icke klandra honom för det. Då vi stannade vid ett värdshus, betraktade värden oss med skarpa ögon, och hans uppsyn ljusnade ej, förrän vi hade visat honom färgen på våra slantar. Infödingarna utmed kusten visade sig alla betänksamma, och en hop karlar från London, som åkte förbi oss, hurrade och hånskrattade och

skreko okvädinsord efter oss. Men innan vi hade lämnat Maidstones distrikt bakom oss, fann min följeslagare, att vi voro lika väl, om icke bättre kläddaän humleplockarna i genomsnitt. Somliga af de trasbylten, vi råkade på, voro rent förundransvärda.

»Jaså, det är ebb nu», ropade en kvinna, som såg ut som en tatterska, till sina kamrater, då vi gingo utmed en lång rad af lårar, hvari plockarna släppte ned humlen.

»Begriper ni?» hviskade Bert. »Det var er hon menade.»

Jag begrep. Och man måste medge, att bilden var träffande. Då ebb inträder, ligga båtarna kvar i land utan att kunna segla, och under samma förhållande kommer icke heller en sjöman någonstädes. Och min kostym, jämte min därvaro på humlefältet, bevisade, att jag var en sjöman utan fartyg, en strandsatt man, som hade stor likhet med en farkost på grundt vatten.

»Kan ni ge oss arbete, sir?» frågade Bert arbetsfogden, en äldre man med välvilligt ansikte, som var mycket sysselsatt.

Hans »nej» uttalades mycket bestämdt. Men Bert släppte icke af, utan följde efter honom, och så gjorde äfven jag, nästan öfver hela fältet. Antingen fogden nu tog vår ihärdighet för ifver att få arbete, eller om han rördes af vårt illa medfarna yttre och vårt sätt att tala — därmed lyckades Bert och jag aldrig komma på det klara. Men slutligen förde han oss till den enda oupptagna låren på platsen — en lår, som efter hvad jag lät mig berättas, hade blifvit öfvergifven af ett par andra män, därför att de ansågo det omöjligt alt kunna förtjäna sitt lifsuppehälle med humleplockningen.

»Men intet dåligt uppförande, kom ihåg det», varnade fogden, då han lämnade oss vid arbetet midt ibland kvinnorna.

Det var en lördagseftermiddag och vi visste, att ar-betel skulle upphöra tidigt. Vi ägnade oss därför ifrigt åt vårt arbete; vi ville se, om vi icke åtminstone skulle kunna förtjäna till saltet i maten. Det var ett enkelt arbete, egentligen ett arbete för kvinnor och icke för män. Vi sutto på kanten af låren mellan humlestörarna, och en störuppdragare försåg oss med stora doftande grenar. Inom en timmes tid voro vi så skickliga humleplockare, som det är möjligt att bli. Så snart fingrarna vunno automatisk färdighet att skilja mellan blommor och blad, och kunde repa ett halft dussin blommor om sender, var det ingenting mer att lära.

Vi arbetade raskt, lika flinkt som kvinnorna, men deras lårar fylldes fortare, därför att deras barn hjälpte till och plockade med bägge händerna nästan lika fort som vi.

»Ni behöfver inte plocka alltför renskrapadt, det strider mot reglerna», sade en af kvinnorna, och vi togo upplysningen i akt och voro tacksamma.

Medan eftermiddagen skred framåt, upptäckte vi, att det var omöjligt, att på detta sätt förtjäna sitt uppehälle — för män. Kvinnorna kunde plocka lika mycket som männen, och barn kunde göra nästan lika mycken nytta som kvinnorna — således var det omöjligt för en man att täfla med en kvinna, som hade ett halft dussin barn till hjälp. Ty kvinnan och barnen räknas som enkel enhet, och deras förenade förmåga bestämmer enhetens dagspenning.

»Nu är jag alldeles vådligt hungrig, kamrat», sade jag till Bert. Vi hade icke ätit någon middag.

»Bevare mig — jag tror, att jag skulle kunnat äta humle», svarade han.

Hvarpå vi bägge högljudt klagade öfver att vi för-summat uppfostra en talrik afkomma, som kunde ha hjälpt oss där i vår nöd. På detta sätt fördrefvo vi tiden och pratade till uppbyggelse för vår omgifning. Vi vunno till och med störuppdragarens sympati — en ung landtlig kamrat, som allt emellanåt tömde en handfull afplockade blommor i vår lår. Det hörde nämligen till hans åliggande att samla ihop de klasar, som sletos af, då stören drogs upp.

Vi frågade honom, huru mycket vi kunde »få ut», och fingo veta att betalningen var en shilling för sju bushels, men att vi endast på förhand kunde få ut en shilling på hvarje dussintal bushels. Hvilket vill säga, att betalningen

för fem af de tolf hölls inne kvar — ett sätt, hvaraf humleodlaren begagnar sig för att hålla plockarna till ifrigt arbete, antingen skörden är god eller dålig.

På det hela taget var det behagligt att sitta där i det klara solskenet, med de gyllene små bollarna regnande ur våra händer och den starka aromatiska humledoften stickande i näsan — och under tiden ha en svag hågkomst af de bullrande städerna, hvarifrån dessa arbetare hade kommit. Stackars folk från gatan! Stackars folk från rännstenarna ! Till och med de kunna få längtan till landet och känna en obestämd hunger efter den jord, hvarifrån de ha blifvit drifna — efter det fria lifvet under bar himmel därute, där vind och regn och solsken icke äro besmittade af stadssmuts. Så som hafvet lockar sjömannen, så lockas de af landsbygden; och djupt inne i sin förfallna och aftynande lekamen känna de sig märkvärdigt upprörda af landtliga minnen, hvilka ligga dem i blodet efter långmodiga förfäder, som lefde innan städer funnos till. Och på ett outrannsakligt sätt känna de sig glada öfver lukten af jord och öfver syner och ljud,som deras blod icke har förgätit, fastän de ha försvunnit ur deras hågkomst.

»Nu ha vi inte mera humle, kamrat», klagade Bert.

Klockan var fem, och störuppdragarna hade slutat, för att allt skulle göras klart. Där arbetas icke på söndagen. Under en timmes tid voro vi tvungna att utan sysselsättning vänta på dem, som skulle mäta af vårt arbete, och det stack i våra fötter af kölden, som kom så snart solen hade gått ned. I låren bredvid vår hade två kvinnor och ett halft dussin barn plockat nio bushels. De fem bushels, som funnos hos oss, bevisade således, att vi hade gjort ett lika godt arbete, ty de sex barnen voro från nio till fjorton år gamla.

Fem bushels ! Vi räknade ut att det skulle bli åtta och en half penny — eller sjutton cents — för två mäns arbete under tre och en half timme. En bråkdel öfver fyra pence på hvardera, således något mer än en penny i timmen! Men vi skulle ej »få ut» mer än fem pence af hela beloppet, fastän bokföraren af brist på växelmynt gaf oss sex. Alla öfvertalningsförsök voro förgäfves. Vår berättelse att vi voro ytterligt utblottade rörde honom icke det minsta. Han förklarade med höjd röst, att vi hade fått en penny mer än vi hade rättighet till, och så gick han sin väg.

Låt oss nu för argumenteringens skull antaga, att vi verkligen voro hvad vi gåfvo oss ut för, nämligen fattiga och eländiga, så framställer sig vår belägenhet på följande sätt. Natten var i antågande; vi hade icke fått någon kvällsvard och ej heller någon middag; och allt hvad vi ägde tillsammans var sex pence. Jag var tillräckligt hungrig för att kunna äta upp tre sexpenceportioner, och på samma sätt var det med Bert. En sak var tydlig och klar. Om vi gjorde 16 2/3 procent rättvisaåt våra hungriga magar, skulle vi ge ut våra sex pence, och våra magar skulle i alla fall knorra under 83 2/3 procent orättvisa. Sedan kunde vi ju sofva nedanför en häck, och det vore nog icke så illa, fastän kölden skulle i otillbörlig hög grad beröfva oss nyttan af hvad vi hade ätit. Men det var söndag i morgon, och då kunde vi icke arbeta; våra dumma magar skulle emellertid icke upphöra med sin verksamhet af den anledningen. Och nu hade vi följande problem att lösa: huru skulle vi kunna förskaffa oss tre mål på söndagen och två på måndagen — ty något vidare »förskott» kunde vi icke få förrän på måndagskvällen. Vi visste, att det var öfverfullt på de tillfälliga härbergena; och vi visste också, att om vi tiggde af bönder eller byboar, så vore det mycket troligt, att man satte oss i fängelse för fjorton dagar. Hvad skulle vi göra? Vi sågo på hvarandra i förtviflan...

Nej då, icke det ringaste ! Vi tackade fröjdefullt Gud, för att vi icke voro så som andra människor, i all synnerhet icke som humleplockare, och vi begåfvo oss med raska steg nedåt vägen till Maidstone, skramlande i våra fickor med pängarna, som vi hade haft med oss från London.

*

FEMTONDE KAPITLET

——

»Kvinnan vid hafvet.»

Aldrig skulle ni väl kunna vänta att träffa på »kvinnan vid hafvet» midt inne i hjärtat af Kent, men där fann jag henne likväl vid en dålig gata i Maidstones fattigkvarter. Det stod intet tillkännagifvande i hennes fönster, att hon hade rum att hyra ut, och jag måste använda öfvertalning för att förmå henne att låta mig sofva i hennes rum utåt gatan. På kvällen gick jag ned i köket, som låg halft under jorden, och pratade med henne och hennes gamle man, Thomas Mugridge.

Och medan jag talade med dem, var det som om alla de spetsfundigheter och tillkrånglade sammansättningar, som utmärka det vidlyftiga maskineriet civilisationen, hade försvunnit. Jag tyckte, att jag trängde rakt igenom dess yta och ända in i det engelska folkets blottade själ, och att jag hos Thomas Mugridge och hans gamla hustru fann grundbeståndsdelarna hos denna märkliga ras. Jag fann hos dem den vandringslust, som har lockat Albions söner öfver land och haf och zoner, jag fann den kolossala brist på beräkning, som har lurat engelsmännen till dår-aktigt kif och befängda strider, jämte den egensinnighet och envishet, som har fört dem blindt framåt till makt och storhet; och likaså fann jag det eländiga, obegripliga tålamod, hvarmed den hemmavarande befolkningen har burit bördan af allt detta, arbetat utan klagan under mödosamma år och hörsamt skickat sina bästa söner för att strida och bilda kolonier vid världens ände.

Thomas Mugridge var sjuttioett år och liten till växten. Det var för att han var liten, som han ej hade blifvit soldat. Han hade stannat hemma och arbetat. Hans första minnen stodo i samband med arbete. Han visste ingenting annat än arbete. Han hade arbetat i alla sina dagar, och vid sjuttioett år arbetade han ännu. Hvarje morgon var han uppe vid samma tid som lärkan och arbetade som daglönare ute på fälten, ty därtill var han född. Mrs Mugridge var sjuttiotre. Från sitt sjunde år hade också hon arbetet ute på fälten, utförde först en gosses arbete och sedermera en mans. Hon arbetade ännu — höll huset blänkande rent, tvättade, kokade och bakade, och medan jag var där, kokade hon också åt mig och gjorde mig skamsen genom att bädda min säng. Efter att ha arbetat under mer än tre tjog år ägde de ingenting och hade ingenting att vänta annat än mera arbete. Och därmed voro de nöjda. De väntade ingenting annat, önskade ingenting annat.

De lefde mycket enkelt. Deras behof voro få — en mugg öl vid dagens slut, så småningom tömd i det halft underjordiska köket, en veckotidning, hvars läsning räcker sju hela kvällar, och samtal så tröga och innehållslösa som kreaturens idisslande. Från ett träsnitt på väggen blickade en smärt, änglaliknande flicka ned på dem, och under stod: »Vår blifvande drottning». Bredvid den-148

samma hängde en bjärt kolorerad bild af en äldre korpulent dam med underskrift: »Vår drottning — vid hennes sextioårsjubileum».

»Det bröd, man förtjänar, smakar bäst», sade mrs Mugridge, då jag framkastade, att det nu kunde vara på tiden för dem att ta sig ledighet.

»Nej, och vi behöfva ingen hjälp», gaf Thomas Mugridge till svar på min fråga, om barnen gåfvo dem någon handräckning.

»Vi arbeta så länge vi lefva, mor och jag», tillade han. Och mrs Mugridge nickade ett kraftigt instämmande.

Femton barn hade hon födt till världen, och nästan alla voro långt borta eller döda. Deras »baby» bodde likväl i Maidstone, och hon var tjugusju. Då barnen gifte sig, fingo de fullt upp med arbete och bekymmer för sina egna familjer, alldeles som deras föräldrar haft före dem.

Hvar vistades barnen? Ja — hvar funnos de inte? Lizzie var i Australien; Mary var i Buenos Ayres; Polly var i Newyork; Joe hade dött i Indien — och så räknade de upp dem alla, den ena efter den andra, lefvande och döda, soldater och sjömän och kolonihustrur — för främlingen, som satt i deras kök.

Så visade de mig en fotografi. En ståtlig ung man i uniform.

»Och hvilken af sönerna är det?» frågade jag.

De skrattade bägge af hjärtans lust. Deras son! Nej, men deras sonson, som nyss hade kommit tillbaka från tjänstgöringen i Indien — han var trumpetare hos kungen. Och hans bror var vid samma regemente som han. Och så var det alltigenom med deras söner och döttrar och barnbarn — alla voro de världsvandrare och arbetadepå förkofrandet af Englands välde, medan de gamla stannade hemma och arbetade för samma mål.

»Det bor en kvinna vid Nordansjö, den kvinnan är mäktig och rik.

Hon fostrar en flock af stridslystna män, dem sänder hon ut öfver hafven.

Och många finna i djupet sin graf och andra helt nära vid strand.

Men bud går till kvinnan — hon tröttnar ej än beständigt hon flera kan sända.

Men »kvinnan vid hafvet» har snart fullbordat sin gärning. Hennes afkomma har spridt sig och planeten börjar bli fylld. Hennes barn kunna fortplanta ätten vidare, men hennes eget värf i detta afseende är slut. De forna utskickade äro numera Australiens, Afrikas och Amerikas män. England har under så lång tid skickat ut sina bästa söner och så nitiskt fördärfvat de hemmavarande, att det återstår föga annat för »kvinnan vid hafvet» än att under de långa kvällarna sitta och se på kungligheten på väggen.

Den äkta brittiske kofferdisten är rent af försvunnen. Handelsflottan är icke längre ett rekryteringsområde för sådana matroser, som de som kämpade under Nelson vid Trafalgar och vid Nilen. Besättningarna på handelsskeppen bestå till stor del af utländingar, fastän engelsmän fortfarande föra befälet och föredraga att ha utländingar att kommendera. I Sydafrika lära kolonisterna öborna huru man bör skjuta, och officerarna sudda och begå grofva misstag, medan folket från gatan därhemma blir hysteriskt och krigsdepartementet sänker fordringarna på längd för inskrifning i rullorna.

Det kunde icke gå på annat sätt. Den mestoptimistiske britt kan icke hysa den förhoppningen, att man dels skall kunna dra bort nationens lifsblod och dels svältföda en del af densamma, utan att den lider däraf. Den ordinära mrs Thomas Mugridge har drifvits inåt staden och föder numera ingenting annat än en sjuklig och blodfattig afkomma, som icke kan få tillräckligt att äta. Den engelsktalande rasens styrka ligger i våra dagar icke hos den tryckta lilla ön, utan hos Nya världen på andra sidan hafvet, där mrs Thomas Mugridges söner och döttrar ha slagit sig ned. »Kvinnan vid Nordansjö» har ungefär fyllt sitt värf i världen, ehuru hon icke inser det själf. Hon måste sätta sig ned och hvila sin trötta kropp för en tid, och om det tillfälliga härberget och arbetshuset icke blir hennes lott, så har hon därför att tacka de söner och döttrar, som hon har fostrat åt sig till stöd mot egen svaghet och eget förfall.

*

SEXTONDE KAPITLET.

——

Egendom och person.

Inom en uppenbart materialistisk civilisation, som är grundad på egendomens och icke på själens utveckling, är det oundvikligt att egendomen skall sättas högre än själen, och att förbrytelse mot egendom skall anses för vida allvarligare än förbrytelse mot person. Att mörbulta sin hustru och krossa några af hennes refben är en obetydlig förseelse i jämförelse med att sofva under bar himmel, därför att man icke har pangar till att hyra in sig i en sofsal. Pojken, som stjäl några päron från ett rikt järnvägsbolag, är en större fara för samhället än det unga odjur, som utan anledning öfverfaller en gammal man öfver sina sjuttio. Den unga flickan, som tar en bostad under förevändning att hon har arbete och sedan ej kan betala sin hyra, begår en så farlig förbrytelse, att om hon ej blefve strängt straffad, så skulle hon och hennes gelikar kunna bringa hela egendomsfabriken att falla i grus och spillror. Men hade hon i orena afsikter gått af och an på Piccadilly och strandgatan efter midnatt, så skullepolisen

aldrig ha antastat henne, och hon skulle ha varit i stånd att betala hyran för sin bostad.

Följande belysande exempel äro hämtade ur polisdomstolens anteckningar för en enda vecka.

Widnes polisdomstol. Inför rådmännen Gossage och Neil. Thomas Lynch — anklagad för att ha varit drucken och fört oljud samt öfverfallit en poliskonstapel. Den anklagade hade hjälpt en kvinna ut ur arresten samt sparkat konstapeln och kastat sten på honom. Dömdes att böta 3 sh. 6 d. för den första förbrytelsen och 10 sh. jämte omkostnaderna i målet för den andra.

Polisdomstolen i Glasgow Queens Park. Inför rådman Norman Thompson. John Kane — öfverbevisad om misshandling af sin hustru. Fyra gånger förut dömd för samma brott. Böter 2 pund och 2 sh.

Rådhusrätten i Taunton County. John Painter — en stor grof karl, jordarbetare, anklagad för att ha misshandlat sin hustru. Hennes ansikte var mycket uppsväldt och bägge ögonlocken svartblå. Böter 1 pund och 8 sh. omkostnaderna ingripna. Förmanades att hålla frid.

Widnes polisdomstol. Richard Bestwick och George Hunt anklagade för intrång på oloflig mark under jakt. Hunt dömdes att böta 1 pund jämte omkostnader. Bestwick 2 pund jämte omkostnader. I brist på medel till böter en månads fängelse.

Polisdomstolen i Shaftesbury. Inför mären (mr A. T. Carpenter). Thomas Baker, anklagad för att ha sofvit ute. Fjorton dagars fängelse.

Polisdomstolen i Glasgow. Inför rådman Dunlop. Edward Morrison, minderårig, öfverbevisad om attha stulit femton päron från en transportvagn vid järnvägsstationen. Sju dagars fängelse.

Polisdomstolen i Doncaster Borough. Inför rådman Clark och andra magistralpersoner. James M’Gowan, anklagad i enlighet med »Stadgan till förekommande af tjufskytte» för att ha anträffats innehafvande jaktredskap och ett antal döda kaniner. Böter 2 pund jämte omkostnader, eller en månads fängelse.

Sheriffsrätten i Dunfermline. Inför sheriff Gillespie. John Young, sågverksarbetare, förvunnen skyldig till att ha öfverfallit Alexander Storrar, slagit honom i hufvudet och på kroppen med sina knytnäfvar, kastat honom till marken och slagit honom med en stör. Böter 1 pund.

Polisdomstolen i Kirkcaldy. Inför rådman Dishart. Simon Walker förklarad skyldig till att ha slagit en man och kastat omkull honom. Öfverfallet skedde utan anledning, och magistraten beskref den anklagade som afgjordt farlig för samhället. Böter 30 sh.

Polisdomstolen i Mansfield. Inlör mären, jämte messrs F.J. Turner, J. Whitaker, F. Tidsbury, E. Holmes och H. Nesbitt. Joseph Jackson anklagad för att ha öfverfallit Charles Nunn. Utan någon anledning hade svaranden gifvit käranden ett våldsamt slag i ansiktet, knuffat omkull honom och sparkat honom i hufvudet, så att han blef sanslös och måste ligga under läkarevård i fjorton dagar. Böter 21 sh.

Sheriffsrätten i Perth. Inför sheriff Sym. David Mitchell anklagad för tjufskytte. Har förut två gångergjort sig skyldig till samma brott, senast för tre år sedan. Sheriffen ombads att ge Mitchell en mild dom, emedan han var sextiotvå år och ej hade gjort motstånd mot skogvaktaren. Fyra månader.

Sheriffsrätten i Dundee. Inför tillförordnade sheriffen R. C. Walker. John Murray, Donald Craig och James Parkes anklagade för tjufskytte. Craig och Parkes böta 1 pund hvardera eller fjorton dagars fängelse; Murray 5 pund, eller en månad.

Polisdomstolen i Reading Borough. Inför messrs W. B. Monck, F. B. Parfitt, H. M. Wallis och G. Gillagan. Sextonårige Alfred Masters anklagad för att ha sofvit ute på en vidsträckt plan och icke ha bevislig sysselsättning för sitt uppehälle. Sju dagars fängelse.

Rådhusrätten i Salisbury. Inför mären, messrs C. Hoskins, G. Fulltord, E. Alexander och W. Marlow. James Moore anklagad för att ha stulit ett par stöflar utanför en butik. Tjuguen dagars fängelse.

Polisdomstolen i Horncastle. Inför hans högv. W. P. Massingberd, hans högv. J. Graham och mr N. Lucas Calcraft. George Brackenbury, ung jordarbetare, öfverbevisad om att på ett helt och hållet oföranledt och högst brutalt sätt ha öfverfallit sergeant Foster, som är öfver sjuttio är. Böter 1 pund 5 sh. jämte omkostnader.

Rådhusrätten i Worksop. Inför messrs F. J. S. Foljambe, R. Eddison och S. Smith. John Priestley anklagad för att ha öfverfallit hans vördighet Leslie Graham. Svaranden, som var drucken, hade skjutit en barnvagn framför sig och stött ihop med en transportvagn, så att barnvagnen stjälpte och barnet kastades ur. Transportvagnen gick öfver barnvagnen, men barnet blef oskadadt. Svaranden öfverföll först den som körde transportvagnenoch sedan käranden, som hade förebrådt honom hans beteende. Till följd af de skador, som svaranden hade lillfogat käranden, måste denne rådfråga läkare. Böter 40 sh. jämte omkostnader.

Polisdomstolen i Rotherham West Riding. Inför messrs C. Wright och G. Pugh samt öfverste Stoddart. Benjamin S t o r e y, Thomas Brammer och Samuel W i 1 c o c k anklagade för tjufskytte. En månad hvardera.

Polisdomstolen i Southampton Countv. Inför amiral J. C. Rowley, mr H. H. Culme-Seymour och andra magistratspersoner. Henry Torrington anklagad för att ha sofvit ute. Sju dagars fängelse.

Polisdomstolen i Eckington. Inför major L. B. Bowden, messrs R. Eyre och H. A. Fowler samt doktor Court. Joseph Watts anklagad för att ha stulit nio ormbunkar från en trädgård. En månad.

Rådhusrätten i Ripley. Inför messrs J. B. Wheeler, W. D. Bembridge och M. Hooper. Vincent Allen och George Hall anklagad i enlighet med »Stadgan till förekommande af tjufskytte» för att ha befunnits innehafva ett antal döda kaniner, och John Sparham anklagad för att ha gynnat och hjälpt dem. Hall och Sparham dömdes hvardera till böter af 1 pund, 17 sh. och 4 d., och Allen till 2 pund, 17 sh. och 4 d., omkostnaderna inberäknade. Den förstnämnda till fjorton dagars fängelse och Allen till en månad i händelse att pängar uteblifva.

Sydvästra polisdomstolen, London. Inför mr Rose. John Probyn anklagad för groft öfvervåld mot en poliskonstapel. Fången hade först sparkat sin hustru och äfven öfverfallit en annan kvinna, som förebrådde honom hans råa uppförande. Konstapeln försökte öfvertala honomatt gå in i sin bostad, men då vände fången sig plötsligt emot honom, gaf honom ett slag i ansiktet så att han föll omkull, sparkade honom där han låg på marken och försökte att strypa honom. Slutligen gaf fången honom med afsikt en spark på ett farligt ställe och tillfogade honom därigenom en skada, som kommer att hindra honom från tjänstgöring under en längre tid. Sex veckors fängelse.

Polisdomstolen i Lambeth, London inför mr Hopkins. Nittonåriga »Baby» Stuart, föregifven korist, anklagad för att under falska föregifvanden ha förskaffat sig föda och bostad till ett värde af 5 sh., i afsikt att bedraga klaganden Emma Brasier, som hyrde ut rum vid Atwell road. Fången tog rum hos henne under förklaring, att hon var anställd vid Crownteatern. Sedan fången hade vistats i hennes hus två eller tre dagar, hade mrs Brasier gjort förfrågningar och upptäckt, att flickan hade ljugit, hvarför hon öfverlämnade henne åt polisen. Fången svarade på domarens fråga, att hon skulle ha arbetat, om hennes hälsa icke vore så klen. Dömdes till sex veckors hårdt straffarbete.

*

SJUTTONDE KAPITLET.

——

Oduglighet.

Jag stannade några ögonblick och lyssnade till ett meningsutbyte vid Mile End Waste. Del var sent på kvällen, och alla de samtalande tillhörde bättre klassens arbetare. De hade samlats omkring en af sällskapet, en trettioårig man med tilltalande utseende, och diskussionen var ganska het.

»Nå, men den här immigrationen af billighetsarbetare då?» sade en af de kringstående. »Judarna i Whitechapel — de vilja visst gnaga oss in på bara benen»

»Man kan inte klandra dem för det», blef svaret. »De ha det på samma sätt de som vi, och de måste ju också lefva. Det är inte värdt att klandra dem, som erbjuder sig att göra arbetet billigare och därför får det.»

»Men hur skall det gå med hustrur och barn?» frågade den andre.

»Mycket riktigt», ljöd svaret . »Men hur ska' det gå med hustrur och barn till dem, som arbeta billigare än vi och få vårt arbete? Hvad? Hur går det med deras hustrur och deras ungar? Naturligtvis ha de mera intresseför dem än för våra, och de kunna inte se dem svälta ihjäl. Och därför sätta de ned priset på arbetet och tränga ut oss. Men man får inte klandra dem för det, stackars uslingar. De kunna inte hjälpa det. Arbetslönerna falla alltid, då två vilja ha samma arbete. Felet ligger i konkurrensen, men inte hos dem, som sätter ned priset.»

»Men arbetslönerna falla inte där man bildar en förening», invände den andre.

»Nu bar ni återigen rätt, alldeles på pricken. Föreningar släfja konkurrensen bland arbetarna, men de försvåra saken för dem, där det inte finns några föreningar. Det är där som det billiga arbetet från Whitechapel bryter sig fram. De ä’ oerfarna och ha inga föreningar — och så gnaga de hvarandra in på bara benen, och oss med, om inte vår sammanslutning är tillräckligt stark.»

Utan att gå vidare på djupet med sitt argument, framhöll denne man vid Mile End Waste den läran, att då två män vilja ha samma arbete, måste arbetslönen falla. Hade han gått djupare in i ämnet, så skulle han ha funnit att en sammanslutning af låt oss säga tjugutusen män icke skulle kunna hålla arbetslönerna uppe, om tjugutusen arbetare försökte utttränga de förenade. Därpå har man just nu ett slående bevis vid truppernas upplösning efter deras återkomst från Sydafrika. Tiotusentals män befinna sig i förtviflade svårigheter — en hel armé af arbetslösa. Och i hela landet har uppstått en allmän sänkning af arbetslönerna, som ger anledning till tvister och strejker, af hvilka de arbetslösa begagna sig. De taga med glädje upp de verktyg, som de strejkande kastat ifrån sig.

Utplågningssystem, svältlöner, hela härar af arbetslösa och massor af folk utan hem och tak öfver hufvu-det är någonting oundvikligt, när tillgången på arbetare är större än på arbete. De män och kvinnor, som jag har träffat på gatorna, på spejker och utspisningsställen, uppehålla sig icke där därför att detta anses som ett »bekvämt» sätt att lefva. Jag har tillräckligt antydt de vedermödor, de måste uthärda, för att ha bevisat, att deras tillvaro är allt annat än »bekväm».

Det är ett enkelt resultat af förnuftig beräkning, att det här i England är bekvämare att arbeta för tjugu shillings i veckan och ha regelbunden föda jämte en bädd för natten, än att vandra omkring på gatorna. Mannen från gatan lider mera och får arbeta hårdare för mindre ersättning. Jag har skildrat deras nätter, och huru de, drifna af fysisk utmattning, komma till de tillfälliga härbergena för att »hvila upp». Där ha de det nog icke heller vidare »bekvämt». Att repa fyra pounds dref, krossa tolf centner sten eller utföra de mest motbjudande arbeten till gengäld för den usla föda och sofplats, de erhålla, är obetingadt en dårskap af dem, som göra sig skyldiga därtill. Och från myndigheternas sida är det ett rent rofferi. De betala mindre för arbetet än kapitalisterna. Den lön, som en enskild arbetsgifvare skulle ge för lika mycket arbete, skulle sätta de arbetande i stånd att skaffa sig ett bättre läger, bättre föda, bättre humör och framför allt mera frihet.

Som sagdt, det är en dårskap af en man att gynna de tillfälliga härbergena. Och att de fattiga självfva veta detta bevisas däraf, att de sky dem ända tills de drifvas dit genom fysisk utmattning . Men hvarför göra de det då? Icke därför att de äro rädda för arbete. Motsatsen är bevisad. Men de äro trötta på att stryka omkring. I Förenta staterna är landsstrykaren nästan ofelbart endålig arbetare. Han anser det bekvämare att lefva pa det sättet, än att arbeta. Men så är icke förhållandet i England. Här göra de som makten hafva sitt yttersta för att nedslå allt lefnadsmod hos kringstrykaren, och han är också i sanning en ytterligt modfäld varelse. Han vet, att han med två shillings om dagen, hvilket likväl endast är detsamma som femtio cents, skulle kunna skaffa sig tre ordentliga mål om dagen och en bädd om natten, och ändå skulle han ha ett par pence öfver till fickpängar. Och han skulle

hellre arbeta för dessa två shillings, än för barmhärtigheten i det tillfälliga härberget, ty han vet, att han icke skulle behöfva arbeta så hårdt, och att han icke skulle bli så afskyvärdt behandlad. Men han gör det icke därför, att det finns större tillgång på arbetare än på arbete.

Då det finns mera arbetare, än det finns arbete åt dem att få, måste detta framkalla en ursiktningsprocess. Inom hvarje gren bli de mindre dugliga frånskilda. Då de ha blifvit afskedade på grund af oduglighet, kunna de ej stiga, utan måste gå nedåt och fortfara att göra det tills de komma till sin rätta nivå -— en plats inom den industriella verksamheten, som de duga att sköta. Däraf följer med obeveklig konsekvens, att de minst dugliga måste gå ända till bottnen — den afgrund, där de ömkligen förgås.

En blick på dessa afgjordt odugliga, som nått samhällets botten, konstaterar, att de i regel äro fördärfvade såväl i psykiskt och fysiskt, som moraliskt afseende. Undantag från denna regel äro de sist anlända, som endast äro mycket odugliga och först nyss ha börjat lida af förstörelseprocessen. Man måste komma ihåg, att alla element i deras omgifning äro fördärfbringande. En god fysik som har kommit dit därför att hjärnan är trög ochhar svårt alt fatta blir snart utmärglad och förvriden; ett rent och klart sinne som har kommit dit därför att kroppen är klen och svag blir snart besmittadt och nedsmutsadt. Dödligheten är ofantligt stor, men döden kommer likväl mycket längsamt för dem.

Här ha vi således konstruktionen af den afgrund, jag skildrar. Inom hela den industriella strukturen försiggår ett ständigt urval. De obrukbara afskiljas och kastas nedåt. Odugligheten visar sig på olika sätt. En maskinist, som är oregelbunden i sina vanor och opålitlig, sjunker tills han finner sin rätta plats, möjligen som tillfällig kroppsarbetare — en sysselsättning, som är oregelbunden till sin natur, och med hvilken det följer föga eller intet ansvar. De som äro långsamma och tafatta, de som lida af svaghet till kropp eller själ, och de som sakna goda nerver, själsstyrka och fysiska krafter, måste också sjunka, somliga hastigt nog och andra steg för steg ända till bottnen. Olyckshändelser göra emellanåt en duglig arbetare oanvändbar, så att han måste ned. Och då en arbetare blir gammal, då hans fysiska uthållighet mattas och hans hjärna förslöas, måste han begynna det fruktansvärda nedstigandet utan utsikt till någon hviloplats, förrän han når bottnen och döden.

I detta afseende täljer Londons statistik en ohygglig verklighetssaga. Londons befolkning utgör en sjundedel af »det förenade kungarikets» folkmängd, och år efter år dör i London hvar fjärde individ på allmänna barmhärtighetsinrättningar, antingen på arbetshus, på sjukhus eller hospital. Då man besinnar, att de välsituerade icke ta ett sådant slut, blir det tydligt och klart, att minst hvar tredje individ af arbetsklassen dör pa allmän barmhärtighet.Som ett exempel på huru en duktig arbetare helt hastigt kan bli oduglig, och huru det då går för honom, är jag frestad att anföra M’Carry, en trettiotvå års man, som var intagen på arbetshuset. Följande utdrag är hämtadt ur yrkesforeningens årsrapport:

»Jag arbetade vid Sullivans-place i Widnes, vid de kemiska verkstäderna. Jag hade mitt arbete i ett skjul, och jag måste gå öfver gården. Klockan var tio på kvällen och därute fanns ingen belysning. Medan jag var på väg öfver gården kände jag, att någonting grep våldsamt om mitt ben och skrufvade sönder det. Jag förlorade medvetandet och visste icke på ett par dagar hvad som blef af mig. Följande söndagskväll kom jag till sans och fann, att jag låg på ett sjukhus. Jag frågade sköterskan, hvad som skulle göras åt mitt ben, och fick veta, att bägge benen voro aftagna.

Det fanns en pumpsvängel på gården, som hörde till platsen och var nedförd i marken. Hålet var 18 tum långt, 15 tum djupt och 15 tum bredt. I detta hål roterade svängeln med en hastighet af tre svängningar i minuten. Det fanns intet stängsel omkring eller öfver hålet. Sedan olyckan drabbade mig, ha de stängt af det helt och hållet och täckt hålet med järnplåt. . . De gåfvo mig 25 pund. De ansågo det icke som någon ersättning, utan sade, att de endast gjorde det af barmhärtighet. Af dessa 25 pund betalade jag 9 pund för en maskin, med hvilken jag hjulade mig framåt.

Jag hade arbete, då jag förlorade mina ben. I aflöning hade jag tjugufyra shillings i veckan, något mer än de andra, därför att jag brukade göra hvad som helst. När det var någonting tungt att göra, brukade de använda mig till det. Verkmästaren, mr Manton, besökte mig fleragånger på sjukhuset. Då jag blef bättre, frågade jag honom,

om han skulle kunna skaffa mig något arbete. Han svarade, att jag inte skulle oroa mig för det, ty firman var inte hjärtlös. Jag skulle i alla händelser få det bra. . . Men så upphörde mr Manton med sina besök hos mig. Den sista gången han kom, sade han, att han hade tänkt be direktörerna ge mig en femtiopundssedel, så jag kunde resa hem till mina vänner i Irland.»

Stackars M'Carry! Han hade fått större aflöning än sina kamrater, därför att han hade ambition och gjorde hvad som helst, och när det var fråga om tungt arbete, var det han som fick utföra det. Och så kom olyckshändelsen, och han kom på arbetshuset. Det enda alternativet förutom arbetshuset var att bege sig hem till Irland och bli en börda för sina vänner under den återstående delen af sitt lif. Kommentarier äro öfverflödiga.

Man måste ha klart för sig, att odugligheten icke fastslås genom arbetarens egenskaper, utan genom konkurrensen. Om tre män söka en anställning, blir den gifven åt den dugligaste. De andra bägge, huru dugliga de än må vara, bli således kasserade som odugliga. Om Tyskland, Japan och Förenta staterna skulle slå under sig hela världsmarknaden för järn, kol och väfnader, så skulle de engelska arbetarna i ett nu bli arbetslösa i hundratusental. En del af dessa skulle emigrera, men återstoden skulle kasta sig in på de andra grenarna af industrien. En allmän skakning inom arbetarvärlden skulle bli följden; och när jämvikten blefve återställd, skulle antalet af odugliga på afgrundens botten ha ökats med hundratusental. Och om å andra sidan förhållandena förblefve oförändrade och alla arbetarna fördubblade sin duglighet, så skulle det ändå finnas lika många odugliga, ehuru hvarjeoduglig vore dubbelt så duglig som han hade varit förut, och dugligare än många af de dugliga förut hade varit.

Då det finns mera arbetare än det finns arbete åt dem att få, bli alla de öfverflödiga oanvändbara, och som oanvändbara äro de dömda till långsamt och pinsamt fördärf. I följande kapitel är det min afsikt att med stöd af deras arbete och lefnadssätt visa, icke allenast huru de odugliga utrotas och fördärfvas, utan äfven huru oduglighet oupphörligt lättsinnigt skapas genom det industriella samhällets makt, sådant det existerar i vara dagar.

*

ADERTONDE KAPITLET

——

Arbetslöner.

Då jag Fick veta, att det inom det ringare London fanns 1,292,737 människor, som lefde på 21 shillings eller mindre i veckan per familj, blef jag intresserad af att få veta, huru denna aflöning bäst kunde fördelas för at vidmakthålla dessa familjers fysiska användbarhet. Familjer på sex, sju, åtta eller tio personer voro ej ens all tänka på, men jag har grundat nedanstående beräkningar på att familjen beslår af fem medlemmar — far, mor och tre barn. Vidare har jag beräknat 21 shillings lika med 5,25 dollar, fastän de egentligen äro lika med 5,11.

Doll.

Shill.

Hyra

1,50

eller

6/0

Bröd

1,00

»

4/0

Kött

0,87½

»

3/6

Grönsaker

0,62½

»

2/6

Kol

0,25

»

1/0

Té

0,18

»

0/6

Doll.

Shill

Olja

0,16

»

0/8

Socker

0,18

»

0/9

Mjölk

0,12

»

0/6

Tvål

0,08

»

0/4

Smör

0,20

»

0,10

Torrved

0,08

»

0/4

Summa

5,25

eller

21/2

En analys af en enda post på denna tabell skall visa, huru föga rum där ur för något öfverflöd. Bröd, 1 dollar. För en familj af fem personer ger bröd för 1 dollars värde under sju dagar en daglig ranson af bröd för 26/7 cents för hvarje individ; och om de äta tre mål om dagen, kan hvar och en för hvarje mäl förtära bröd för något mindre än en half penny. Och ändå är brödet den rikligaste portionen. De få mindre kött per individ hvarje mål, och ännu mindre grönsaker — och de minsta posterna bli alltför mikroskopiska att kunna tagas med i beräkningen. Dessutom köpas alla dessa födoämnen i minsta möjliga kvantitet, hvarigenom allt blir dyrare än eljest.

Ofvanstående tabell medger inga extravaganser och intet öfverlastande af magen, och man måste lägga märke till, att där icke heller blir något öfverskott. Hela veckopenningen går åt till uppehället och hyran. Icke en penny till fickpängar. Köper mannen ett glas öl, så måste familjen äta så mycket mindre, och för så vidt den äter mindre, kommer dess fysiska användbarhet i fara. Medlemmarna af en sådan familj kunna aldrig få åka i

omnibus eller spårvagn, aldrig få de skrifva bref, eller göra någon utflvkt, eller gå på någon billig teater, eller på välgörenhets-klubbar, lika litet som de kunna köpa sötsaker, tobak, böcker eller tidningar.

Och ännu mera — om nu ett af barnen (och det finns tre) skulle behöfva ett par skor, så måste familjen stryka köttet för en hel vecka från sina utgifter. Och eftersom där finns fem par fötter som behöfva skor, och fem hufvud som behöfva hattar, och fem kroppar som behöfva kläder, och det finns lagar som beifra oanständighet i den vägen, så måste familjen oupphörligt riskera sin fysiska användbarhet för att hålla sig varm och utom fängelsets portar. Ty sedan hyra, kol, olja, tvål och torrved ha dragits ifrån veckans inkomster, återstår till daglig föda 4 1/2 penny åt hvarje person, och af dessa 4 1/2 penny kan man ej ta bort någonting till kläder utan att skada den fysiska användbarheten.

Hvilket allt är hårdt nog. Men så händer någonting — mannen och fadern bryter sin nacke eller ett ben. Nu finns icke längre 4 1/2 penny per individ till daglig föda; icke bröd för en half pennys värde vid hvarje mål, och inga sex shillings till hyra då veckan är slut. Och nu måste de ut — antingen på gatorna eller till arbetshuset, eller till någon eländig håla någonstädes, där modern gör förtviflade ansträngningar att hålla familjen tillsammans på de tio shillings hon möjligen kan förtjäna i veckan.

Medan det i London finns 1,292,737 människor, som lefva på tjuguen shillings eller mindre i veckan per familj, måste det bemärkas, att vi nu ha undersökt, huru en familj bestående af fem personer kan lefva på sina tjuguen shillings. Men det finns större familjer, det finns många familjer, som lefva på mindre än tjuguen shillings, och det finns många »platser», som ge oregelbundet arbete.Här uppstår helt naturligt den frågan: Hur lefva dessa människor? Svaret blir, att de egentligen icke lefva alls. De veta icke hvad det vill säga att lefva. De framsläpa en tillvaro under djurens, tills döden kommer som den barmhärtige befriaren.

Innan vi sliga ned till de mera grumliga djupen, vilja vi betrakta telefonisternas ställning. Här se vi hyggliga, blomstrande engelska flickor, för hvilka en högre måttstock för uppehälle än djurens är absolut nödvändig. I annat fall skulle de icke förblifva hyggliga och blomstrande flickor. Då en telefonist börjar tjänstgöra, får hon elfva shillings i veckan i aflöning. Om hon är rask och duglig, kan hon efter fem ars tjänstgöring uppnå en maximumlön af ett pund i veckan. Nyligen lämnades en tabell öfver en sådan flickas veckoutgifter till lord Londonderry. Den följer här:

Sh.

D.

Hyra, värme och ljus

7

6

Mat hemma

3

6

Mat på stationen

4

6

Spårvagnar

1

6

Tvätt

1

0

Summa

18

0

Således ingenting till kläder, förströelse eller för sjukdom. Och det är många af dessa flickor som icke ha aderton, utan elfva, tolf eller fjorton shillings i veckan. De måste ha kläder och någon förströelse och . . .

Man mot man är ofta orättvis, och han är det alltid emot kvinnan.

Vid den stora Yrkesföreningskongressen, som nu har hallils i London, väckte gasarbetarnas förening det förslaget, att den parlamentariska kommittén skulle anmodas att framlägga en motion angående förbud för användande af barn under femton år vid fabriksarbete. Mr Shackleton, medlem af parlamentsrådet och representant för väfvarena i de norra distrikten, opponerade sig mot förslaget på väfnadsarbetarnas vägnar, hvilka som han sade, icke kunde undvara barnens arbetsförtjänst och lefva på egna arbetslöner. Representanterna för 511,000 arbetare röstade emot förslaget, och representanterna för 535,000 arbetare röstade för detsamma. Då 511,000 arbetare sätta sig emot ett beslut, hvarigenom barn under femton år icke få användas vid fabriksarbete, är det tydligt och klart, att de arbetslöner, som betalas till ett oerhördt antal af landets arbetare, icke förslå till deras uppehälle.

Jag har talat med kvinnor i Whitechapel, som öfverhufvud taget ha mindre än en shilling för tolf timmars arbete till magasin för rocksömnad, och jag har äfven talat med byxsömmerskor, som ha den furstliga aflöningen af i medeltal tre å fyra shillings i veckan.

Man har nyligen gjort den upptäckten, att ett rikt affärshus aflönade sina biträden med fri kost och sex shillings i veckan för sexton timmars arbetsdag. Vandrande dubbelskyltar få fjorton pence per dag och hålla sig med maten. De kringvandrande krämarnas och frukt-och grönsakshandlarnas förtjänst öfverstiger icke i medeltal tio å tolf shillings. Medeltalet af alla vanliga arbetares veckolön — dockarbetarna oberäknade — är mindre än sexton shillings per vecka, medan dockarbetarnas utgör åtta å nio shillings. Dessa siffror äro tagna ur en rapport af en kunglig kommission och äro autentiska.

Tänk er en gammal kvinna, bruten och döende, uppehållande sig själf och fyra barn och betlande tre shil-lings i hyra i veckan genom att göra tändstickslådor till 2 $^{1}/_{4}$ d. per gross. Tolf dussin lådor för 2 $^{1}/_{4}$ d., och därtill få lof att själf hålla sig med klister och tråd! Aldrig visste hon hvad en dags ledighet ville säga, vare sig för illamående, hvila eller vederkvickelse. Hvarenda dag, söndagarna inbegripna, arbetade hon fjorton timmar. Hennes dagliga minimum af arbete var sju gross askar, för hvilka hon fick 1 sh. 3 $^{3}/_{4}$ d. Under nittioåtta timmars arbete i veckan förfärdigade hon 7,060 tändsticksaskar och förtjänade därigenom 4 sh. 10 $^{1}/_{4}$ d., förutom hvad som gick åt till klister och tråd.

Sedan mr Thomas Holmes, ett bemärkt ombud vid polisdomstolen, förra året hade skrifvit en artikel om de kvinnliga arbetarnas förhållanden, fick han följande bref, dateradt den 18 april 1901:

»Sir! Förlåt att jag tar mig den friheten att skrifva till er, men sedan jag läst hvad ni skrifvit om fattiga kvinnor, som arbeta fjorton timmar om dagen för tio shillings i veckan, ber jag att få säga er, hur jag har det. Jag är halsdukssömmerska, och ehuru jag arbetar hela veckan, kan jag icke förtjäna mer än fem shillings, och jag har en stackars sjuk man att underhålla, som icke har kunnat förtjäna en penny, sedan mer än tio år.»

Tänk er en kvinna i stånd att skrifva ett så klart, känsligt och grammatikaliskt bref, underhållande sin man och sig själf på fem shillings i veckan! Mr Holmes besökte henne. Han måste klämma ihop sig för att kunna komma in i rummet. Och där låg hennes sjuke man; där arbetade hon dagen igenom; där kokade hon, åt, tvättade och sof; där utförde hon och hennes man alla lefvandets och döendets funktioner. Där fanns ingen plats för mr Holmes att sitta, utom på sängen, som delvis var betäcktmed halsdukar och siden. Den sjukes lungor voro nästan alldeles förtärda. Han hostade och hostade upp oupphörligt, och hustrun afbröt sitt arbete för att hjälpa honom under hans hostanfall. Silkesdunet från halsdukarna var icke bra för hans sjukdom — och hans sjukdom var ej heller bra för halsdukarna, för dem som skulle sälja dem, eller köpa och begagna dem.

Ett annat hem, som mr Holmes besökte, var en tolfårig flickas, anklagad inför polisdomstolen för att ha stulit matvaror. Han fann, att hon där tjänstgjorde som vice mamma för en gosse på nio år, en krympling på sju år och ett mindre barn. Modern var änka och blussömmerska. Hon betalade fem shillings i veckan i hyra. Här följa de senaste posterna i hennes hushållskonto: Té $^1/_2$ d.; socker $^1/_2$ d.; bröd $^1/_2$ d.; margarin 1 d.; olja 1 $^1/_2$ d.; och torrved $^1/_2$ d. Ack, ni goda husmödrar bland godt och känsligt folk — tänk er, att ni skulle köpa och hushålla i sådan skala och duka ert bord för fem, samt att ni dessutom skulle hålla ett öga på den tolfåriga vicemamman för att se till, att hon icke stal föda åt sina små syskon, medan ni själf sydde och sydde och sydde på blusar, som lågo öfver er likt en mara — och att allt detta sträckte sig in i framtidens dunkel och ända ned till fattigkistan, som gapade emot er!

*

NITTONDE KAPITLET

——

Ghetton.

En gång i tiden förvisade Europas nationer de misshagliga judarna tiil särskilda kvarter i städerna. Men nu för tiden har den dominerande förmögnare klassen genom mindre egenmäktiga, men icke mindre rigorösa metoder förvisat de misshagliga, men nödvändiga arbetarna till ghettos, som utmärka sig för särskild simpelhet och vidsträckthet. Det östra London är en sådan ghetto, hvarest de rika och mäktiga icke bo, dit en resande aldrig kommer, och där två millioner arbetare myllra, fortplanta sig och dö.

Man får icke föreställa sig, att alla Londons arbetare äro sammanträngda i East End, men strömmen drifver starkt åt detta håll. Fattigkvarteren i själfva staden ha ihärdigt blifvit rifna, och den stora hufvudströmmen af dem, som därigenom ha blifvil utvisade, går mot öster. Under de tolf sista åren har ett distrikt — »London på andra sidan gränsen», som det kallas — hvilket ligger ett godt stycke bortom Aldgate, Whitechapel och Mile End, ökats med 260,000 invånare, eller mer än sextioprocent. Kyrkorna i detta distrikt ha tiil exempel icke sittplatser för mer än hvar trettiosjunde person af den ökade befolkningen.

»Den förfärliga enformighetens stad» blir East End ofta benämndt, i synnerhet af välfödda optimistiska skådelystna, som kasta en flyktig blick öfver ytan af tingen och blott känna sig häpna öfver det helas odrägliga likformighet och simpelhet. Om East End icke gjorde sig förtjänt af någon värre benämning än »den förfärliga enformighetens stad», och om det arbetande folket är ovärdigt all omväxling, allt som är vackert eller öfverraskande, så skulle det icke vara en så dålig plats att lefva på. Men East End förtjänar ett mycket värre namn än så. Det borde, kallas »Förnedringens stad».

East End är icke en stad af slumkvarter, så som många inbilla sig, men man kan med skäl påstå, att det är en enda jättestor slum. Från vanlig anständighets och manlig och kvinnlig renhets synpunkt taget, är hvarenda simpel gata bland alla dessa simpla gator en slum. Där förekomma syner och ljud i öfverflöd, hvilka hvarken ni eller jag skulle vilja att vara barn skulle se och höra på denna plats, där ingen människas barn borde vistas och se och höra. Och hvarken ni eller jag skulle vilja, att våra hustrur skulle lefva fram sitt lif pä denna plats, där för öfrigt inga mäns hustrur borde lefva fram sitt lif. Ty i East End uppträda lifvets oanständigheter och dess plumpa råheter ohöljda. Där är ingenting fördoldt. Det onda fördärfvar det goda och allt ruttnar gemensamt. Barnslig oskuld är vacker och ljuf, men i östra London är oskulden ett flyktigt ting, och där måste man hålla sig till de små i vaggan, om man vill slippa se barnen lika syndigt kunniga som man är själf.Tillämpningen af den gyllene regeln lär oss, att det östra London är en olämplig plats att lefva på. Där man icke skulle vilja att ens eget barn lefde, utvecklade sig och vunne kännedom om lifvet och de ting, som höra dit, där är det icke heller någon lämplig plats för andra människors barn att lefva på, att utvecklas och vinna kännedom om lifvet och de ting, som höra dit. Denna gyllne regel är mycket enkel, och den är allt som behöfs. All politisk ekonomi och alla gamla föreskrifter af de skickligaste tänkare kunna gå och hänga sig, om de säga någonting annat. Hvad som icke är godt för en själf, är icke heller godt för andra, och det är ingenting vidare att säga om den saken.

Det finnes i London 300,000 människor fördelade på familjer, som bo i enrumslägenheter. Många, många flera bo i två eller tre rum och ha lika trångt — utan någon hänsyn till kön — som de som bo i ett enda. Lagen fordrar 400 kubikfot utrymme för hvarje individ. I arméns baracker ha soldaterna 600 kubikfot. Professor Huxley, som en tid var läkare i östra London, höll alltid på, att hvarje individ skulle ha 800 kubikfots utrymme, som skulle vara väl ventileradt med frisk luft. Men i London finns det 900,000 människor, hvilka lefva i mindre än de 400 fot, som lagen föreskrifver.

Mr Charles Booth, som under åratal ägnade sig åt det systematiska arbetet att registrera och klassificera den arbetande stadsbefolkningen, anser att det i London finns 1,800,000 fattiga och mycket fattiga. Det är af intresse att veta, hvad han menar med fattiga. Därmed menar han dem, som ha en inkomst af aderton till tjuguen shillings i veckan. De mycket fattiga stå långt under denna nivå.Arbetarna, betraktade som klass, bli allt mer och mer afskilda för sig af sina ekonomiska öfverherrar, och denna process med dess hopklämmande och hopträngande måste undergräfva all moral. Här följer ett utdrag från ett nyligen hållet stadsfullmäktigesammanträde i London — koncist och torrt, men ohyggliga saker kunna läsas mellan raderna:

»Mr Bruce tillfrågade ordföranden i Hälsovårdskommittén, huruvida han hade fäst uppmärksamhet vid de talrika fall af öfverbefolkning ,som råder i bostäderna i East End. I östra George bodde en man med hustru och åtta barn i ett enda litet rum. De fem döttrarna voro tjugu, sjutton, åtta, fyra och två år, och sönerna femton, tretton och tolf. I Whitechapel bodde en man med hustru, tre döttrar om sexton, åtta och fyra år, och två söner om tio och tolf i ett ännu mindre rum. I Bethnal Green bodde man och hustru med fyra söner — tjugutre, tjuguett, nitton och sexton år — jämte två döttrar om fjorton oeh sju år i samma rum. Han frågade, om det icke vore de lokala myndigheternas plikt att förekomma ett dylikt sammangyttrande.»

Med 900,000 människor faktiskt lefvande under olagliga villkor, ha myndigheterna sannerligen fullt upp att sköta. När de öfvertaliga bli vräkta, begifva de sig i väg till någon annan håla, och då de föra bort sina tillhörigheter nattetid på handbårar (allt deras bohag jämte de sofvande barnen får rum på en bår), är det nästan omöjligt att följa dem i spåren. Om den allmänna hälsovårdsstadgan helt plötsligt skulle fullständigt tillämpas med våld, så skulle 900,000 människor få tillsägelse att lämna sina bostäder och bege sig ut på gatorna, och man skullebehöfva bygga 500,000 rum, innan de alla blefvo lagligt inlogerade.

De simpla gatorna se endast simpla ut på utsidan, men innanför husväggarna finns det bottenlöst med snusk, nöd och elände. Följande historia kan vara upprörande att läsa, men man får icke glömma, att det är ännu mera upprörande att den verkligen har tilldragit sig.

I Devonshire Place, Lisson Grove, dog för kort tid sedan en gammal kvinna om sjuttiofem år. Vid likbesiktningen förklarade vederbörande tjänsteman, att »allt hvad som fanns i den dödas rum var en hop gamla

trasor fulla med ohyra, Han hade själf fått ohyra på sig. Rummet var i ett ohyggligt tillstånd, och han hade aldrig sett någonting dylikt. Allting var bokstafligen öfversvämmadt af ohyra».

Doktorn förklarade ,att »han hade funnit den döda liggande pä ryggen tvärs öfver kamingallret. Hon hade kläder och strumpor på sig. Hela kroppen kröp af ohyra och alla kläderna i rummet voro absolut gråa af krypdjur. Den aflidna var mycket dåligt närd och ytterligt utmärglad. Hon hade stora sår på benen, och strumporna sutto fast i såren, hvilka hade förorsakats af ohyran».

En man, som var närvarande vid besiktningen, skref: »Jag var nog olycklig att få se den stackars kvinnans kropp, där den låg i bårhuset, och jag ryser vid minnet af denna gräsliga syn. Hon låg där i kistan så utsvält och utmärglad, att hennes kropp endast bestod af skinn och ben. Håret var hoptofvadt af smuts och ett näste för ohyra. Öfver hennes beniga bröst hoppade och vältrade hundratals, tusentals — ja, myriader af ohyra.»

Om det nu icke vore godt för er mor och min moratt dö på det sättet, så var det heller icke godt för denna kvinna, hvems mor hon än var, att dö sålunda.

Biskop Wilkinson, som har vistats i Zululandet, sade nyligen: »Ingen höfding i en afrikansk by skulle tillåta en sådan sammanblandning af unga män och kvinnor, af gossar och flickor.» Han hänvisade på barnen i de öfverbefolkade bostäderna, som vid fem år ej ha någonting att lära, men så mycket mer att glömma, hvilket de likväl aldrig skola göra.

Det är allmänt kändt, att de fattigas bostäder här i ghetton lämna rikare intägter än de rikas. Det är icke allenast så, att den fattige arbetaren måste bo som ett djur, men han betalar relativt mera för detta, än den rike för sin rymliga och komfortabla bostad. Hyresflåbusarnas klass har uppstått genom de fattigas starka efterfrågan af rum. Det finns mera folk än det finns rum, och massor gå till arbetshusen, därför att de icke kunna få tak öfver hufvudet på annat håll. Husen bli icke allenast uthyrda, utan rummen hyras sedan af dem som hyrt dem, hvilka i sin tur hyra ut del i rum.

»Del i rum att hyra». Detta tillkännagifvande lästes för kort tid sedan i ett fönster, mindre än fem minuters väg från St. James Hall. Pastor Hugh Price Hughes har offentligt förklarat sin kännedom om att sängplatser hyras ut till tredjedelsbruk — det vill säga, att samma bädd hyres af tre olika personer, hvar och en för åtta timmar af dygnet, så att den aldrig hinner bli kall, medan platsen under sängen på samma sätt hyres ut efter samma system. Sundhetspolisen träffar icke sällan på sådana fall som detta: i ett rum med 1,000 fots kubikinnehåll tre fullvuxna kvinnor i sängen och två dito under sängen;och i ett rum med 1,650 kubikfot en fullväxt man och två barn i sängen och två fullväxta kvinnor under sängen.

Här följer ett typiskt exempel på ett rum med det mera respektabla tvåskiftesbruket. Om dagarna innehades rummet af en ung kvinna, som arbetade hela nätterna på ett hotell. Klockan sju på kvällen lämnade hon rummet och en mureriarbetare tog det i besittning för natten. Klockan sju på morgonen gick han till sitt arbete, och vid samma tid kom hon hem från sitt.

Rektor W. N. Davies i Spitalfields företog en folkräkning i en del af gränderna i hans församling. Han skrifver:

»I en af dessa gränder finns det tio hus — med femtioett rum, nästan alla omkring 8 fot breda och 9 fot långa — och i dessa hus bo 254 individer. Endast i sex fall bo ej mer än 2 personer i ett rum, eljest varierar antalet mellan 3 och 9. I en annan gränd med sex hus och tjugutvå rum bodde 84 människor — äfven där flera fall af 6, 7, 8 och 9 boende i samma rum. I ett hus med åtta rum bo 45 personer — i ett rum 9, i ett annat 8, i två 7 och i ett 6.»

Denna ghettoträngsel beror icke på böjelse för sammanskockning utan på tvång. Nära femtio procent af arbetarna betala från en fjärdedel till hälften af sina inkomster i hyra. I större delen af East End är hyran i genomsnitt från fyra till sex shillings i veckan för ett rum, medan skickliga mekaniker, som förtjäna trettiofem shillings i veckan, måste ge ut femton shillings af denna aflöning för två eller tre små trånga kyffen, där de göra förtviflade ansträngningar att vidmakthålla något slags hemlif. Och hyrorna stiga alltjämt. Vid en gata i Stepney ha de på endast två år stegrats från tretton tilladerton shillings per vecka; vid en annan gata från elfva till sexton shillings; och vid en tredje från elfva till femton shillings ; medan i Whitechapel tvårumsbyggnader, som för icke länge

sedan hyrdes ut för tio shillings, nu kosta tjuguen. I öster, väster, norr och söder äro hyrorna i stigande. Då jorden är värd från 20,000 till 30,000 pund per acre, måste den också ge någonting.

I ett tal i underhuset angående hans valkrets i Stepney, berättade mr W. C. Steadman följande:

»I morse hejdades jag på mindre än hundra yards afstånd från min bostad af en änka, som bad att få tala med mig. Hon har sex barn att underhålla och hyran för hennes bostad uppgår till fjorton shillings i veckan. Hon förtjänar sitt bröd genom att själf ha hyresgäster och tvätta eller 'gå i hjälp i hus' en dag i veckan. Med tårar i ögonen berättade hon för mig, att hennes värd hade satt upp hyran från fjorton shillings till aderton. Hvad kunde hon göra? Det finns inga lägenheter i Stepney. Hvartenda hus är upptaget och fullproppadt.»

Klassöfvervälde kan endast fotas på klassförnedring; och då arbetarna afsöndras till ghetton, kunna de ej undgå den därmed följande förnedringen. Där alstras ett kortväxt och förkrympt släkte — ett släkte, som visar en slående olikhet med sina öfverherrars — ett rännstensfolk så att säga, utan styrka och märg. Männen bli karrikatyrer af hvad män borde vara i fysiskt afseende, och deras kvinnor och barn äro bleka och anemiska med mörka ringar under ögonen, krökta ryggar och släpande gång, och mista alla tecken till skönhet eller behag.

För att göra saken ännu värre, äro ghettons män de män, som ha lämnats kvar — en försämrad stam, somundergår vidare försämring. Uuder minst hundrafemtio år ha deras bästa söner ständigt tagits ifrån dem. De starka och friska, män med mod, med företagsamhet och ambition, ha begifvit sig ut till friskare och friare delar af vår jord, för att bilda nya länder och nationer. De, som äro defekta i dessa afseenden, svaga till hjärta, till hufvud och händer, jämte de anfrätta och hjälplösa, ha stannat kvar för att fortplanta rasen. Och år efter år ha deras bästa ständigt tagits ifrån dem. Hvarhelst en man med styrka råkar växa upp, blir han oförtöfvadt dragen till armén. Bernhard Shaw har sagt: »En soldat är skenbart en heroisk och patriotisk försvarare af sitt land, men i självfva verket är han en olycklig, som af nöden drifs att erbjuda sig till kanonmat, för att få regelbunden föda, kläder och tak öfver hufvudet.»

Detta ihållande urval af de bästa bland arbetsklassen har utarmat dem, som ha lämnats kvar, till största delen en sorgligt förnedrad återstod, som i ghetton sjunker till de lägsta djupen. Vinet har kastats ut för att förspillas i blod eller lämna afkomma efter sig på andra delar af jorden. De som äro kvar äro ingenting annat än drägg, och de äro afsöndrade och inpyrda med sig självfva. De bli sedeslösa och bestialiska. Om de döda någon, göra de det med händerna, och sedan öfverlämna de sig helt slött åt bödeln. Det ligger ingen heroisk djärfhet öfver deras förbrytelser. De sticka knifven i en kamrat eller slå honom i hufvudet med en järngryta, och sedan sätta de sig och vänta på polisen. Att slå sin hustru anses för männens prerogativ inom äktenskapet. De begagna märkvärdiga stöflar, skodda med mässing och järn, och sedan de ha fiffat upp sina barns mor förmedelst ett blått öga eller så, slå de henne till golfvet och trampa på henne,ungefär som då en hingst därute i Västern trampar på en skallerorm.

En hustru inom de lägre ghettoklasserna är i lika hög grad sin mans slafvinna som en indiansk squaw. Och jag för min del — vore jag kvinna och finge välja, så skulle jag föredraga att vara squaw. Männen äro i ekonomiskt afseende beroende af sina arbetsgifvare, och hustrurna äro i ekonomiskt afseende beroende af sina män. Resultatet är, att hustrun får de slag, som mannen skulle vilja ge åt sin arbetsgifvare, och hon kan ingenting göra för att hindra det. Hon har ju barnen att tänka på, och det är han som förtjänar deras uppehälle, och hon vägar icke skicka honom i fängelse —- då får både hon och barnen svälta ihjäl. Fällande bevis kunna sällan erhållas, då sådana saker komma inför rätta; i regel börjar den förtrampade hustrun och modern att gråta och hysteriskt tigga och besvärja magistraten att släppa mannen lös för barnens skull.

Hustrurna bli antingen högljudda gatnymfer eller också surmulna och brutna till sinnes; de förlora snart den smula anständighet och självaktning, som de möjligen ha kvar från sin flicktid, och alla sjunka de likgiltigt ned i sin smuts och förnedring.

Ibland blir jag rädd för mitt eget förallmänligande af det hopade eländet i detta ghettolif, och jag har en känsla af att mina intryck äro öfverdrifna, att jag ser eländet på för nära håll, att det fattas mig perspektiv. I sådana

ögonblick finner jag det godt att vända mig till andra mäns vittnesbörd, för att öfvertyga mig om, att jag icke håller på att bli öfverspänd och omdömeslös. Jag har alltid ansett Frederick Harrison för en synnerligt väl afvägd och lugnt behärskad man, och han säger:»För mig åtminstone skulle det vara tillräcklig anledning att döma det modärna samhället som med stora steg närmande sig till slafveri och lifegenskap, om industrins permanenta tillstånd skulle förblifva sådant vi nu se det, nämligen att nittio procent af de verkliga procenterna af rikedomen icke ha något hem, som de kunna kalla sitt vid veckans slut; icke ha en bit jord eller ens ett rum som tillhör dem själfva; icke äga någonting alls af värde, förutom så mycket gammalt bohag, att det kan rymmas på en kärra; ha ovissa utsikter i fråga om veckolöner, som knappast räcka till för att hålla dem vid hälsa; mestadels äro inhysta i bostäder, som ingen skulle gilla åt sin häst; äro så nära utblottade, att en månads dåliga konjunkturer, sjukdom eller någon oväntad förlust, bringar dem till hungersnöd och pauperism . . . Och nedanför detta normala tillstånd för arbetaren i genomsnitt både i stad och på landsbygd, finns en väldig massa utblottade och utstötta — det lösa följet, som ledsagar industriarmén — minst en tiondel af hela den utfattiga befolkningen, hvars normala tillstånd är af en kväljande uselhet. Om detta skall vara en permanent anordning af det modärna samhället, måste man komma till den slutsatsen, att civilisationen medför förbannelse för den stora majoriteten af människosläktet.»

Nittio procent! Siffrorna äro häpnadsväckande, och likväl finner sig mr Stophford Brooke, efter att ha gjort en fruktansvärd skildring af London, föranledd att öka summan till en half million. Så här skrifver han:

»Då jag var pastorsadjunkt i Kensington, brukade jag ofta möta familjer på väg till London på Hammersmithvägen. En dag kom där en jordarbetare med sin hustru, en son och två döttrar. De hade i många år bott underen egendom på landet och lyckats slå sig fram genom sitt arbete och den hjälp, de hade genom rättigheten att begagna allmänningen. Men så kom den tiden, då allmänningen inskränktes, deras arbete behöfdes ej på godset, och de blefvo helt lugnt utvisade ur sin bostad. Hvart skulle de nu ta vägen? Naturligtvis till London, där de trodde, att det skulle finnas godt om arbete. De hade några små besparningar, och de trodde, att de skulle kunna få ett par ordentliga rum att bo i. Men den obevekliga frågan hvar de skulle hamna mötte dem äfven i London. Då de försökte skaffa sig en anständig bostad, funno de, att två rum skulle kosta tio shillings i veckan. Födan var dyr och dålig, vattnet var dåligt, och det dröjde icke länge, förrän deras hälsa började lida. Arbete var svårt att få och ersättningen så låg, att de snart kommo i skuld. De blefvo allt klenare och alltmera förtviflade öfver den osunda omgifningen, öfver mörkret och de långa arbetstimmarna, och de måste ut och söka en billigare bostad. Dc funno en sådan i en gård, som jag mycket väl känner till — en drifbänk för brott och obeskrifliga ohyggligheter. Där fingo de ett enda rum mot oskälig hyra, och det blef ännu svårare för dem att få arbete nu, då de bodde på ett så illa beryktadt ställe. De föllo i händerna på sådana, som pressa ut den sista svettdroppen ur män, kvinnor och barn för en betalning, som endast kan nära deras förtviflan. Och mörkret och smutsen, den dåliga födan, klenheten och bristen på vatten var värre än förut. Den usla omgifningen beröfvade dem den sista återstoden af själfaktning. Dryckenskapsdämonen högg sina klor i dem. Naturligtvis fanns det en krog på hvardera sidan om gården. Och dit togo de alla sin tillflykt, för att söka tak öfver hufvudet, värme, sällskapoch glömska. Och de gingo därifrån ännu mera skuldsatta, med upphetsade sinnen och brännheta hjärnor jämte ett otillfredsställdt begär efter alkohol, hvilket de kunde göra hvad som helst för att mätta. Inom ett par månader var fadern i fängelse, modern döende, sonen en brottsling och döttrarna galslinkor. Multiplicera detta fall med en half million, så når ni ändå icke fullt upp till sanna förhållandet.»

Det kan icke finnas någon bedröfligare syn här på jorden än denna »hemska öster», med dess Whitechapel, Hoxton, Spitalfields, Bethnal green och Wapping till de ostindiska doekorna. Hufvudfärgen är grått och smutsbrunt. Allting är hjälplöst, hopplöst, enformigt och smutsigt. Badkar äro någonting fullkomligt obekant där i trakten, lika sagolika som gudarnas ambrosia. Människorna själfva äro smutsiga, därför att hvarje ansats till renlighet här blir en skränande fars, då den icke blir ömkansvärd oeh tragisk, Underliga dunster komma dritvande med den förorenade vinden, och när regn faller, liknar den snarare slaskvatten än vatten från skyn. Själfva gatstenarna äro öfverdragna med smuts.

Och där lefver en befolkning lika slö och fantasilös som de milslånga sträckorna af smutsgråa tegelhus. Religionen har i verkligheten gått dem förbi, och där råder en krass och slö materialism, lika olycksbringandc för

den andliga utvecklingen som för lifvets bättre instinkter.

I forna dagar skröt man med stolthet, att »hvarje engelsmans hem var hans fasta borg». Men nu för tiden är detta en anakronism. Ghettobefolkningen har inga hem. De ha ingen kännedom om hemlifvets betydelseoch helgd. Till och med stadens arbetarebostäder, där de bättre arbetarna bo, äro öfverbefolkade baracker. Där finns intet hemlif. Själfva deras språk bevisar detta. Om fadern vid sin återkomst från arbetet frågar sitt barn nere på gatan hvar modern är, så far han till svar: »Inne i huset.»

En ny ras har alstrats, gatubefolkningcn. Den tillbringar sitt lif i arbetet och på gatorna. Den har nästen och hålor att sofva i, det är alltsammans. Man kan icke förlöjliga ordet »hem» genom all använda det för dylika nästen och hålor. Den traditionelle tystlåtne och reserverade engelsmannen är försvunnen. Gatfolket är bullersamt, munvigt, högröstadt och lätt retligt, medan dess medlemmar äro unga. Då de bli äldre, bli de indränkta och försoffade af öl. När de icke ha någonting annat att göra, stå de och »fåna» som oxar och kor. Man kan se dem stå öfverallt på trottoarer och i gathörn, stirrande ut i tomma luften. Gif akt på en af dem. Han kan stå där orörlig i timtal, och då ni går er väg, står han fortfarande och stirrar i tomma rymden. Det är det mest försjunkna man kan se. Han har inga pängar till öl, och hålan har han ju bara att sofva i, så hvad annat skall han göra? Han har redan löst alla mysterier i fråga om flickkärlek, hustrukärlek och barnakärlek, och funnit allt detta vara ingenting annat än bedrägeri och inbillningar, lätta oeh flyktiga som daggdroppar, snart utplånade inför lifvets grymma verkligheter.

Som sagdt — de unga äro högröstade, nervösa och retliga; i sin medelålder bli de tomhufvade, slöa och dumma. Det är absurdt att för ett enda ögonblick tänka, alt de kunna täfla med Nya världens arbetare. Brutaliserade, förnedrade oeh slöa, skola ghettons invånare vara urstånd att göra England någon effektiv tjänst i den stora världskampen för industriell öfverhöghet, hvilken ekonomerna förklara redan vara började. Hvarken som arbetare eller som soldater kunna de hålla målet, då England i sin nöd kallar sina förgätna barn till hjälp — och om England skulle bli utstött ur den industriella omloppsbanan, så skulle de dö som flugor då sommaren är slut Eller också, om England vore i någon kritisk belägenhet och de hade blifvit uppretade, så som vilda djur kunna bli det, skulle de kunna bli hotfulla och komma »braskande» ned till West End för att gengälda hvad West End har gjort East End. I hvilket fall de skulle mötas af snabbskjutande kanoner och all slags modärn krigsredskap, och sopas bort ur lifvet så mycket snabbare och lättare.

*

TJUGONDE KAPITLET.

——

Kaféer och nattkvarter.

Ännu ett ord, som har förlorat sin betydelse, beröfvats romantik och tradition och allt som gör ett ord värdt att bevaras! För mig blir ordet »kafé» hädanefter en allt annat än behaglig påminnelse. På andra sidan jorden var blotta nämnandet af detta ord tillräckligt för att frammana för min hågkomst hela massor af dylika platsers mera bemärkta besökare och låta mig i fantasien skåda ändlösa grupper af kvickhufvud och sprättar, af smädeskrifvare och stråtröfvare, och af dem, som föra bohémelif vid Grub-street.

Men ack och ve — här på denna sida jorden är själfva benämningen kafé ett bedrägeri. Kafé eller kaffehus — det skulle väl vara en plats, där folk dricker kaffe. Men visst inte! Kaffe kan ni inte få på ett sådant ställe, hvarken för kärlek eller pängar. Ni kan visserligen begära kaffe, och man serverar er någonting i en kopp, som påstås vara kaffe — och ni smakar på det och finner er besviken i edra illusioner, ty kaffe är det visserligen ickeOch hvad som gäller i fråga om kaffe, det gäller också för kaféet. Det är hufvudsakligast arbetare som besöka dessa ställen, och ena ruskiga och smutsiga ställen äro de, utan det minsta som kunde odla känslan af det passande hos en man eller förläna honom någon själfaktning. Borddukar och servietter äro någonting okändt. Man äter midt ibland de

öfverlefvor, som kvarlämnats af föregångaren, och man slänger sitt eget »rask» omkring sig eller på golfvet. Då det har varit »rusning» på sådana ställen, har jag bokstafligen vadat fram genom smuts och smörja, som täckte golfvet, och att jag kunde äta där berodde på att jag var ohyggligt hungrig och i stånd att äta hvad som helst.

Detta tycks vara arbetarens normala förhållanden, att döma efter det välbehag, hvarmed han slår sig ned vid bordet. Att äta är en nödvändighet, och det är intet krus med det. Han för med sig en primitiv glupskhef, och jag är säker på att han går sin väg med en rätt hälsosam aptit i behåll. Då man ser en sådan man på väg till sitt arbete om morgnarna beställa en mugg té, hvilket är lika litet té som det är ambrosia, och ta upp en hård brödkant ur fickan, hvarefter han sköljer ned den ena med det andra, kan man lita på, att den mannen icke har fått den rätta sorlens näring i sin mage, och icke heller tillräckligt af den sort han fått, för att göra honom lämplig för dagens arbete. Och man kan också lita på, att han och tusen af hans gelikar icke kunna utföra lika mycket och lika godt arbete som tusen andra, livilka ha ätit ett grundligt mål af kött och potatis och druckit kaffe, som verkligen är kaffe.

Som landstrykare har jag i ett »hobo» vid ett kaliforniskt fängelse blifvit serverad bättre mat och dryck.än Londons arbetare få på sina kaféer; och som kroppsarbetare i Amerika har jag för tolf pence ätit en frukost, som en engelsk kroppsarbetare aldrig skulle drömma om att få. Han behöfver naturligtvis ej betala mer än tre eller fyra pence för sin, men detta är likväl lika mycket som jag har gifvit för min, därför att jag hade sex shillings i aflöning, då han hade två eller två och en half. Men å andra sidan uträttade jag till gengäld ett belopp af arbete, som måste komma hans på skam. Så det finns två sidor af saken. Den, som lefver vid bättre kost, skall alltid göra mer och bättre arbete än den, som lefver vid dålig.

Sjömän bruka anställa en jämförelse mellan tjänslen ombord på engelska och amerikanska handelsfartyg. På de engelska fartygen har man dålig kost, dålig betalning och lätt arbete, säga de; på de amerikanska har man god kost, bra betalning och hårdt arbete. Och detta kan tillämpas på de bägge ländernas hela arbetande befolkning. Oceanångarna måste betala för hastighet och drifkraft, och det är på samma sätt med arbetaren. Men om arbetaren icke är i stånd att betala, får han hvarken hastighet eller drifkraft, det är alltsammans. Detta bevisas, då en engelsk arbetare kommer till Amerika. Han murar större antal tegel i Newyork än han gör i London, ännu mera då han kommer till St. Louis, och ännu mera då han kommer till San Francisco.Murare i San Francisco ha tjugu shillings per dag och strejka för närvarande för att få tjugufyra. Hans lefnadsförhållanden har varit i stigande hela tiden.

Utmed de gator, där arbetarna gå till sitt dagsverke på morgnarna, sitta redan tidigt en mängd kvinnor på trottoaren med brödpåsar bredvid sig. Massor af arbetareköpa af dem och äta sedan under vägen. De skölja icke ens ned det torra brödet med en mugg té, som man får för en penny på kaféerna. Det är obestridligt att en man icke kan vara duglig till att begynna sitt dagsarbete efter ett dylikt mål; och det är lika obestridligt, att förlusten drabbar arbetsgifvaren och nationen. Statsmännen ha nu en tid oupphörligt ropat: »Vakna upp, England'» Men det skulle ligga bra mycket mera praktiskt sundt förnuft i att de ändrade detta rop till: »Bättre näring, England!»

Den engelske arbetaren blir icke allenast torftigt närd, utan äfven snuskigt. Jag har stått utanför en slaktarbod och sett, huru en hop fundersamma husmödrar vände på bitar och småstycken och slarfvor af får- och oxkött, som skulle anses för hundmat i Förenta staterna. Jag skulle icke vilja gå i borgen för att husmödrarnas fingrar voro rena, lika litet som jag skulle vilja gå i borgen för de enrumsbostäders renhet, där många af dem bodde. Men de plockade, rafsade och skrapade i all denna smörja i sin ängslan att få nog för sina kopparslantar. Jag följde med ögonen en särskildt motbjudande köttbit, som passerade mer än tjugu husmödrars klor, innan den stannade hos en försagd liten varelse, som af slaktaren narrades att köpa den. Hela dagen igenom lades det till och togs ifrån denna massa af köttslarfvor, medan dammet och smutsen från gatan yrde dit, flugor slogo sig ned på bitarna och smutsiga fingrar vände dem om och om igen.

Fruktmånglarna draga hela dagen omkring skottkärror med fläckig och ruttnande frukt, och mycket ofta förvara de den öfver natten i det enda rum, där de ha sin bostad. Där är frukten utsatt för inverkan af all den sjuklighet och osundhet, de utdunstningar och den orenaandedräkt, som följer med en öfverbefolkning af snuskiga och

eländiga individer, och dagen därpå föres den återigen ut för att bli såld.

Den fattige arbetaren i East End vet icke hvad det vill säga att äta godt och hälsosamt kött och dito frukt — egentligen äter han sällan kött och frukt alls, och den bättre arbetaren kan icke heller skryta med hvad han äter. Att döma efter kaféerna, hvilka ju böra vara ett kriterium, få de aldrig i hela sitt lif veta, huru verkligt té, kaffe eller kakao smakar. Det vattenslask, som serveras på kaféerna, hvilket endast varierar i fråga om färgen, kan omöjligt ge en aning om hvad ni och jag äro vana att dricka som té eller kaffe.

Jag kommer nu att tänka på en liten tilldragelse på ett kafé icke långt ifrån Jubilee-street på Mile Endvägen.

»Kan ni låta mej få nå’nting för den här, barn? Hvad som helst, bryr mej inte om hvad jag får. Jag har inte ätit en smul på hela denna välsignade dag, och jag ä’ så matt, så jag kan svimma . . .»

Hon var en gammal kvinna, klädd i lappade svarta trasor, och i handen höll hon en penny. Den hon kallade »barn» var en fårad fyrtio års kvinna, på samma gång värdinna och uppasserska på kaféet.

Jag väntade — möjligen lika ifrigt som den gamla — att få se huru hennes begäran skulle bli upptagen. Klockan var fyra på eftermiddagen och hon såg svag och klen ut. Värdinnan betänkte sig ett par ögonblick, sedan gick hon efter en rågad tallrik med »stufvadt lammkött och färska böner». Jag höll just på att äta en portion af samma rätt, och det är min åsikt, att lammet var ett gammalt får och att bönorna kunde ha varit färskare utan att ha varit friska för det.Hufvudsaken är emellertid, att en sådan portion eljest såldes för sex pence, och att värdinnan nu gaf den för en penny — ett nytt bevis för den gamla sanningen, att de fattiga äro de barmhärtigaste.

Den gamla kvinnan utgöt sig i tacksägelser, satte sig på andra sidan om det smala bordet och anföll den rykande portionen med verklig korphunger. Vi åto bägge två ihärdigt och under tystnad, men plötsligt utbrast hon explosivt och med den största glädje:

»Jag sålde en ask tändstickor — ja, det gjorde jag!» bekräftade hon, om möjligt med ännu mera explosiv glädje. »Jag sålde en ask tändstickor ! Det var på det viset jag fick pennyn.»

»Ni måste vara vid rätt framskridna år», sade jag.

»Sjuttiofyra år i går», svarade hon och började återigen äta med förtjusning.

»Jag skulle gärna vilja göra nå’nting för den gamla stackaren, det skulle jag», sade den unge mannen, som satt bredvid mig, »men det här är det första jag får i mej i dag. Och jag hade inte kunnat få nå’n mat nu heller, om jag inte hade råkat förtjäna en shilling på att vaska ur Gud vet hur många lerkärl.»

»Inte något arbete i mitt eget yrke på hela sex veckor», sade han sedan till svar på mina frågor. »Ingenting annat än tillfälligt jobb med sabla långa mellantider.»

Man råkar ut för allehanda slags äfventyr på kaféerna, och jag skall icke med första förgäta en londonsk amazon på ett ställe i närheten af Trafalgar square, till hvilken jag räckte ett guldmynt, då jag skulle betala min förtäring. Apropos betalning, så antages det, att man skall betala, innan man börjar äta, och om man är fattigt klädd, så är man tvungen att betala innan man äter.och betraktade sedan mig och mina dåliga kläder från topp till tå med en förkrossande min.

»Hvar har ni hittat det här?» frågade hon slutligen.

»Ni tror väl, att någon annan har lämnat det kvar efter sig på bordet, när han gick?» genmälte jag.

»Hvad ä' ni för slag?» frågade hon och såg mig lugnt i ögonen.

»Jag gör så’na där», svarade jag.

Hon fnös öfverlägset och gaf mig tillbaka i smått silfver, hvarvid jag hämnades genom att först bita i hvarenda slant och sedan klinga med den.

»Jag skall ge er en half penny, om jag får en bit socker till mitt té», sade jag.

»Å, drag så långt vägen räcker», blef det höfliga svaret, hvilket förstärktes genom diverse lifliga och obeskrifliga uttryck.

Jag har aldrig haft någon synnerlig talang i att ge svar på tal, men hon slog genast ned den lilla jag hade, och jag sväljde mitt té som en slagen man. Då jag gick min väg, såg hon efter mig med ett ursinnigt uttryck i ögonen.

Medan 300,000 människor i London bo i enrumsbostäder och 900,000 äro olagligt och oförsvarligt inhysta, äro 38,000 antecknade såsom boende i vanliga »nattkvarter». Det finns många slags dylika kvarter, men i ett fall äro de alla hvarandra lika, från och med de små smutsiga till och med de kolossalt stora, som ge fem procent och skräflande lofordas af prydliga medelklassare, hvilka icke kunna känna till mer än en enda sak om dem, och det är deras obeboelighet. Därmed menar jag nu icke, att taken läcka och att väggarna äro dragiga — hvad jag menar är att det hela är förnedrande.»Fattigmanshotell» kallar man dem ofta, men denna benämning är ett gäckeri. Att icke äga ett rum för sig själf, där man någon gång kan få sitta ensam; att vara tvungen att med eller mot sin vilja stiga upp så snart man vaknar på morgonen; att få lof att för hvarje kväll ånyo beställa sofplats och betala för den, samt att aldrig vara för sig själf, är helt visst någonting helt annat än att bo på hotell.

Detta får emellertid icke anses som ett genomgående fördömande af de stora privata eller af staden uppförda nattkvarteren och arbetarebostäderna. Långt därifrån. Dessa ha i många afseenden för sin del afhjälpt de styggelser, som voro oskiljaktiga från de oansvariga små nattkvarteren, och arbetaren får där mera för pängar, än han någonsin har fått förut. Men detta gör dem likväl icke så beboeliga och hälsosamma, som det erfordras för en man, den där har ett arbete att utföra här i världen.

De små privata nattkvarteren äro i regel någonting gräsligt. Jag har sofvit på sådana ställen och jag känner till dem. Men jag vill helst förbigå dem med tystnad och hålla mig till de större och bättre. Icke långt från Middlesex-street, Whitechapel, gick jag in i ett sådant hus, nästan uteslutande bebodt af arbetare. Man gick från trottoaren in genom dörren och utför en trappa, som ledde till husets källarvåning. Därnere funnos två stora och svagt upplysta rum, där män voro upptagna af att koka och äta. Jag hade ämnat koka jag också, men den vidriga lukten därnere förtog plötsligt min aptit, så att jag nöjde mig med att se på, medan andra kokade och åto.

En arbetare, som hade kommit från sitt dagsverke,satte sig midt emot mig vid det grofhyflade träbordet och begynte sin måltid. En handfull salt på det icke alltför rena bordet utgjorde hans smör. Däri doppade han sitt bröd för hvarje tugga han åt, och sköljde sedan ned det med té ur en stor mugg. En bit fisk hörde också till matsedeln. Han åt under tystnad, utan att se hvarken till höger eller vänster, eller tvärs öfver bordet till mig. Här och där vid de andra borden sutto män och åto, lika tysta som han. I hela rummet hördes knappt ett enda samtal. En prägel af dysterhet hvilade öfver det illa upplysta rummet. Många sutto tankfullt lutade öfver smulorna efter sin måltid, och jag undrade — så som Childe Roland undrade — hvad de hade gjort för ondt, efter de skulle straffas så.

Från köket hördes sorlet af ett mera rörligt lif, och jag vågade mig in i den krets, där männen höllo på att koka. Men lukten, som hade slagit emot mig strax jag kom, var starkare där, och jag tvingades af kväljningar att gå ut på gatan för att få frisk luft.

Då jag kom tillbaka in, betalade jag fem pence för en »hytt», tog emot kvittot på pängarna under form af ett stort kontramärke af metall och begaf mig upp till rökrummet. Där fanns ett par små biljarder och en del schackbräden, som användes af unga arbetare, hvilka gruppvis väntade på, att det skulle bli deras tur att spela, medan andra sutto där och rökte, läste eller lagade sina kläder. De unga voro muntra, de gamla dystra. Där fanns egentligen två typer — de glada och de dystra, och det tycktes vara åldern, som bestämde klassificeringen.

Men lika litet som i de bägge rummen i källarvåningen fanns här den ringaste påminnelse om ett hem. Helt visst skulle där hvarken för er eller mig, som vetahvad ett hem verkligen är, kunna förefalla hemlikt. På väggarna sutto de mest orimliga och förolämpande regler för gästernas uppförande, och klockan tio släcktes belysningen, då måste man vara i säng. För att komma till sin sofplats måste man återigen ned i källaren, och där lämnade man sitt kontramärke till en frodig vaktmästare, hvarefter man klättrade uppför en lång följd af trappor till de högre regionerna. Jag gick ända upp i den öfversta våningen och ned igen, passerade flera våningar fulla med sofvandc

män. »Hytterna» voro de bekvämaste inrättningarna, där var plats för den smala sängen och rum utmed den att kläda af sig. Bädden var snygg, och hvarken med den eller sängen fann jag något fel. Men man var icke för sig själf, icke allena.

För att få behörig föreställning om en våning full med sofhytter, behöfver ni endast tänka er ett papplager i en äggläda förstoradt, tills hvarje öppning blir sju fot hög och dimensionerna proportionerliga i öfrigt, och om ni sedan placerar det förstorade papplagret på golfvet i ett stort rum, som påminner om en lada, så har ni det hela klart för er. Det finns icke något tak öfver hytterna, väggarna äro tunna, och alla de sofvandes snarkningar jämte hvarenda rörelse, som edra närmare grannar göra, tränger tydligt till edra öron. Oeh denna hytt tillhör er endast för natten. På morgonen måste ni lämna den. Ni kan icke ställa dit er koffert, eller komma och gå när ni vill, eller stänga dörren om er eller så. Där finns ingen dörr alls, bara en ingång. Om ni önskar förblifva gäst i detta fattigmanshotell, måste ni fördraga allt detta och äfven de fängelseförordningar, hvilka ihärdigt inpräntas hos er, att ni är detsamma som ingen, att ni har föga själ oeh ännu mindre att säga om den.Jag förfäktar nu emellertid, att det minsta en man, som arbetar under dagen, borde ha, är ett rum för sig själf, där han kan stänga dörren och vara lugn för sina tillhörigheter; där han kan sätta sig och läsa eller se ut genom fönstret; där han kan komma och gå när han vill; där han kan samla några få personliga tillhörigheter utom dem, han bär med sig på ryggen eller i fickorna; där han kan hänga upp porträtt af mor och syster och fästmö, eller af dansöser eller bulldoggar, allt efter sitt hjärtas kraf — med ett ord en egen plats på jorden, om hvilken han kan säga: »Detta är mitt rum, min egen borg; världen får stanna utanför, här är jag herre och mästare». Den mannen skulle vara en bättre medborgare, och han skulle också göra bättre dagsarbeten.

Jag stod i en af fattigmanshotellets våningar och lyssnade. Jag gick från bädd till bädd och betraktade de sofvande. De flesta af dem voro unga, mellan tjugu och fyrtio år. De gamla kunna icke förskaffa sig rum på sådana ställen. De gå till arbetshuset. Men jag betraktade tjogtals af dessa unga män, och de sågo icke illa ut. Deras ansikten voro skapade för kvinnors kyssar och deras halsar för att famnas af kvinnoarmar. De voro älskvärda som män. Och de voro i stånd att älska. Umgänget med kvinnan verkar förmildrande och lättande, och de kunde behöfva ett sådant förmildrande och lättande inflytande, i stället för att med hvarje dag bli allt hårdare och sträfvare. Jag undrade, hvar de kvinnor kunde finnas, hvilkas sällskap stod dem till buds — och jag hörde i detsamma en gatstrykerskas gälla rusiga skratt. Leman-street, Waterloo road, Piccadilly och Strand svarade mig — och nu visste jag hvar de funnos.

*

TJUGOFÖRSTA KAPITLET.

——

Ovissheten i lifvet.

Jag talade med en mycket uppbragt man. Enligt hans åsikt hade hans hustru gjort honom orätt, och lagen hade gjort honom orätt. Huru därmed förhöll sig är af mindre vikt. Den förnämsta punkten var att hon hade erhållit skilsmässa, och han var tvungen att betala henne tio shillings i veckan till underhåll åt henne och deras fem barn. »Men, hör ni», sade han till mig, »hur tror ni det skulle bli för henne, om jag inte betalte de tio shillings? Tänk er nu, ja, tänk er bara det, att nå'n olycka hände mej, så jag inte kunde arbeta! Tänk, om jag bröt armar eller ben, eller finge reumatism eller kolera? Hvad skulle hon då göra, he? Hvad skulle hon göra?»

Han skakade på hufvudet med en mörk min. »Finns ingen utsikt för henne. Det bästa hon kunde göra vore att gå till arbetshuset och det är ett litet helvete. Och om hon inte går till arbetshuset, så får hon ett ändå värre helvete. Kom med, så skall jag visa er ett helt dussin kvinnor, som ligga och sofva i en genomgång.Och jag skall visa er ändå värre saker, som hon råkar ut för, om nå'nting händer mej och de tio shillings.»

Den mannens säkra öfvertygelse är värd att beaktas. Han kände tillräckligt väl ställningar och förhållanden för att veta, huru oviss hans hustrus beräkning på föda och husrum måste vara. Blefve hans arbetsförmåga skadad eller förstörd, så vore det också slut med hennes underhåll. Och då man betraktar dessa ställningar och förhållanden i mera vidsträckt mån, rufvar samma ovisshet öfver hundratusentals — ja, till och med milliontals män och kvinnor, som föra ett vänligt samlif och sträfva gemensamt för föda och husrum.

Siffrorna äro häpnadsväckande. I London stå 1,800,000 människor på fattigdomens rand och där nedanför, och 1,000,000 ha en veckolön mellan sig och pauperismen. I hela England och Wales nödgas aderton procent af hela befolkningen anlita kommunens hjälp, och enligt de statistiska uppgifter, som lämnats af Londons stadsfullmäktige, anlitar där i staden tjuguen procent af hela befolkningen kommunens bistånd. Mellan att anlita kommunen om hjälp och att vara en utfattig tiggare är nu visserligen en stor åtskillnad, men London underhåller likväl 123,000 utfattiga, — en hel stadsbefolkning. Hvar fjärde individ i London dör på allmänna barmhärtighetsinrättningar, 939 af 1,000 i de förenade kungariket dö i fattigdom, 8,000,000 kämpa på gränsen till svält och 20,000,000 andra lefva utan all trefnad i ordets enkla och klara betydelse.

Det är intressant att gå mera i detalj angående dem af Londons befolkning, som dö på barmhärtighetsinrättningar. År 1886 och vidare upptill 1893 var procenten af pauperism i förhållande till folkmängd mindre i London äni England i dess helhet; men sedan 1893 och hvarje följande år har procenten af pauperism i förhållande till folkmängd varit större i London än i England i dess helhet. Följande siffror äro likväl hämtade ur generalregistratorns rapport för 1886:

Af 81,951 dödsfall i London (1884):

På arbetshusen	9,909
På fattigsjukhusen	6,559
På hospitalen	278
――――――	
Summa på allmänna inrättningar	16,746

Med anledning af dessa siffror skrifver en publicist: I betraktande af att jämförelsevis få af dessa äro barn, är det sannolikt att hvar tredje individ i London drifves till dessa ställen för att dö, och proportionen inom kroppsarbetarnas klass måste naturligtvis vara ännu större.

Dessa siffror tjäna till att belysa, huru nära arbetaren i medeltal står till pauperismen. Det finns många anledningar, som framkalla pauperism. Till exempel en sådan annons, som den följande, hvilken jag läste i gårdagens morgontidning.

»Skrifvare, hemmastadd i stenografi, maskinskrifning och införande i faktura får plats. Lön tio shillings (2,50 doll.) i veckan. Svar märkt» etc.

Och i dagens tidning har jag läst om en trettiofemårig skrifvare, som numera var intagen på ett af Londons arbetshus och stod inkallad inför magistraten, därför att han icke hade fullgjort det ålagda arbetet på inrättningen.

Han åberopade, att han hade utfört de olika arbeten, som ålagts honom, sedan han kom dit, men då han sattes till att krossa sten, blefvo hans händer fulla med blåsor, och han kunde icke fortsätta. Han tillade, att hanförut aldrig hader varit van att handtera tyngre verktyg än pennan. Magistraten dömde emellertid honom och hans illa medfarna händer till sju dagars strängt arbete.

Ålderdomen är naturligtvis en orsak till pauperism. Och så har man också olycksfall — det där »något som händer» och dödar mannen, fadern och försörjaren, eller gör honom oförmögen till arbete. Här ha vi till exempel en man med hustru och tre barn, som lefva på en ömtålig basis af tjugu shillings i veckan — och det finns hundratusentals sådana familjer i London. För att åtminstone föra ett slags existens måste de lefva upp hvarenda penny af denna inkomst, så att veckolönen är det enda, som står emellan denna familj och pauperismen eller hungerdöden. Så händer det någonting, fadern stupar — och sedan ? En mor med tre barn kan uträtta föga eller intet. Antingen måste hon öfverlämna barnen åt samhället som unga fattighjon, för att hon skall få frihet att göra någonting tillräckligt för sig själf, eller också måste hon gå till svältmagasinen efter något arbete, som hon kan utföra i den usla håla, hvilken hon möjligen kan hyra på sin arbetsförtjänst. Men i sådana magasin är det dels gifta kvinnor, som vilja öka mannens inkomster, och dels ensamma kvinnor, som endast skaffa sig själfva ett eländigt uppehälle, hvilka bestämma aflöningsskalan. Och den skala, som sålunda bestämmes, är så låg, att modern och hennes tre barn måste lefva ett bestialiskt lif och i half hungersnöd, tills döden gör ett slut på deras lidanden.

För att nu visa att modern, som har tre barn att underhålla icke kan reda sig under nu rådande förhållanden inom svältlönsindustrin, framlägger jag ett par exempel, hämtade ur allmänna tidningar:

En uppbragt fader skrifver, att hans dotter och enhennes kamrat få 8 $^1/_2$ penny per gross för tillverkning af askar. De förfärdiga fyra gross om dagen. Omkostnaderna äro 8 pence för spårvagn, 2 pence för stumpling, 2 $^1/_2$ penny för lim och 1 penny för snören, så att allt hvad de tillsammans förtjäna är 1 sh. 9 d., eller hvardera 10 ½ penny om dagen.

Exemplet numro två är en sjuttiotvåårig kvinna, som för ett par dagar sedan kom till en skyddsförening och bad om hjälp. Hon hade sytt halmhattar till ett magasin, men måste öfverge detta arbete på grund af den usla betalningen — 2 $^1/_4$ penny per styck. För detta pris måste hon anskaffa kantflätor samt sy och prässa hattarna.

Och likväl ha modern och de tre barnen, hvilkas öde vi nu sysselsätta oss med, icke gjort någonting ondt, för att de skulle bli så straffade. De ha icke begått någon synd. Olyckan kom, det är alltsammans. Mannen, fadern och försörjaren blef dem beröfvad. Däremot kan ingen skydda sig. Det beror på en tillfällig händelse. En familj har så och så många chancer att undgå afgrundens botten, och så och så många chancer att störta hufvudstupa dit ned. Dessa chancer kunna reduceras i kalla, skoningslösa siffror, och några af dessa siffror torde här vara på sin plats.

Sir A. Forwood beräknar, att årligen

1 arbetare på 1,400 dödas på sin post.

1 arbetare på 2,500 blir totalt fördärfvad.

1 arbetare på 300 blir för all framtid delvis fördärfvad.

1 arbetare på 8 blir tillfälligt urståndsatt att arbeta för 3 eller 4 veckor.

Men detta gäller endast olyckshändelser inom industrin. Den höga dödlighetsprocenten bland dem, som lefva i ghetton, spelar en ohygglig roll. Befolkningeni West End dör i medeltal vid temtio år; befolkningen i East End dör i medeltal vid trettio. Det vill säga, att en individ i West End har utsikt att få lefva nära dubbelt så lång tid som en individ i East End. Tala sedan om krig! Dödligheten i Sydafrika och på Philippinerna försvinner till en obetydlighet. Här, midt i hjärtat af freden, är det som blod gjutes; och här råder icke ens civiliserade nationers krigslagar, ty kvinnor och barn och småbarn, som bäras på armarna, dödas lika grymt som männen. Krig! I England bli årligen 500,000 män, kvinnor och barn, som användas inom olika grenar af industrin, dödade eller fördärfvade eller gjorda oförmögna till arbete genom sjukdom.

I West End dör femton procent af barnen före fem års ålder; i East End dör femtio procent af barnen före fem år. Och det finns gator i London, där af hundra barn, som födas under året, femtio dö under det nästa; och af de femtio, som återstå, dö tjugufem innan de ha fyllt fem år. Ett sannskyldigt slaktande! Herodes for icke fram fullt så ohyggligt.

Att industrin anställer större förödelse i fråga om människolif än kriget, kan icke bättre bevisas, än genom följande utdrag ur en rapport, som nyligen afgifvits af en sundhetsinspektör i Liverpool, och som icke bör uteslutande tillämpas på den staden ensamt:

»På många platser tränga föga eller ingen sol in på gårdarna, och luften i bostäderna var alltid stinkande, hvilket till stor del berodde på det förorenade tillståndet hos väggar och tak, hvars porösa material så länge hade absorberat de inneboendes utdunstningar. Särskildt afgafs intyg om bristen på solsken på gårdarna af Park- och trädgårdskommittén, som önskade göra defattigaste klassernas hem ljusare genom att skänka dem växande blommor att plantera på gårdarna och i fönsterlådor. Men dylika gåfvor skulle vara bortkastade, då det gäller sådana gårdar, som dessa, emedan växter och blommor äro ömtåliga för osund omgifning och aldrig skulle kunna lefva därstädes.

Mr George Haw har upprättat följande tabell öfver tre af Londons församlingar:

	Proc. af öfverbefolkning	Dödsprocent per 1,600
S:t George, västra	10	13,2
S:t George, södra	35	23,7
S:t George, östra	40	26,4

Så finns det ju också särskildt »farliga yrken», i hvilka otaliga arbetare användas. Deras fäste vid lifvet är sannerligen osäkert — mycket, mycket osäkrare än soldatens under det tjugonde århundradet. Inom linberedningen till exempel ge våta fotter och våta kläder ofta anledning till ett ovanligt högt antal af bronchitis, lunginflammation och svår reumatism; där häklandet och spinnandet försiggår, framkallas i de flesta fall lungsot genom det fina dammet, och en kvinna, som börjar häkla eller karda vid sjutton eller aderton år, är vanligen slut vid trettio. Kemiska arbetare, utvalda bland de starkaste och kraftigaste män som finnas, lefva i genomsnitt mindre än fyrtioåtta år.

Doktor Arlidge säger om krukmakaryrket: »Dammet från leran dödar icke hastigt, men det lägger sig år efterår litet fastare på lungorna, tills det slutligen bildar en tät betäckning. Andningen blir allt svårare och besvärligare och upphör slutligen alldeles.»

Ståldamm, stendamm, lerdamm, alkalidamm, dundamm, fiberdamm — allt detta dödar och gör det i mera omfattning än några krigsredskap. Farligast af allt är blydammel i blyhvittfabrikerna. Här följer beskrifning på den typiska förstöringen af en ung, frisk, väl utvecklad flicka, som tar arbete vid en sådan fabrik:

»Efter att i varierande grad ha varit utsatt för blydammets inverkan, blir hon blodfattig. Möjligen synes en svag blå rand på hennes tandkött, eller också äro kanske både tänder och tandkött fullkomligt friska och ingen blå rand kan upptäckas. I sammanhang med blodbristen har hon magrat, men så gradvis, att det knappast märkes af henne själf eller hennes vänner. Nu blir hon emellertid illamående och får hufvudvärk, som tilltar i styrka och ofta är åtföljd af försvagad syn eller periodisk blindhet. En sådan flicka angripes småningom af hvad hennes vänner och äfven läkaren anser för vanlig hysteri, hvilken gradvis tilltar utan något förebud, tills hon plötsligt får konvulsiviska ryckningar, som börja i den ena hälften af ansiktet och sprida sig till armen samt därnäst till benet på samma sida af kroppen, till dess att våldsamma och rent epileptiska konvulsioner skaka hela hennes kropp. Hon förlorar medvetandet och vaknar för att få nya anfall, hvilka småningom tilltaga i häftighet, tills ett af dem gör slut på hennes lif — eller också kan hon delvis eller fullständigt återfå medvetandet, kanske antingen för några minuter, några timmar eller dagar, hvarunder hon klagar öfver våldsam hufvudvärk, eller är upphetsad och oredig som i häftigt vansinne, eller dysteroch butter som i djup melankoli och måste väckas till verkligheten, då hon börjar yra, hvarjämte hennes tal är sluddrigt. Utan föregående varning, utom att pulsen, som förut har varit mjuk och slagit med nästan normal hastighet, plötsligt blir låg och hård, kommer så ett nytt konvulsiviskt anfall, hvarunder hon dör eller faller i ett slags dvala, ur hvilken hon aldrig återhämtar sig. Det kan också vara en möjlighet, att konvulsionerna småningom ge vika, att hufvudvärken upphör och patienten blir återställd, men endast för att finna sig ha fullständigt förlorat sin syn — en förlust, som kan vara antingen tillfällig eller permanent.»

Och här följa några specifika fall af blyhvittförgiftning:

Charlotte Rafferty, en vacker, välväxt ung kvinna med präktig kroppskonstitution — hon hade aldrig varit sjuk en enda dag i sitt lif — blef anställd vid en blyhvittfabrik. Hon greps af konvulsioner vid foten af stegen i verkstaden. Doktor Oliver undersökte henne och fann den blåa randen utmed tandköttet, som utvisar, att kroppen är blyförgiftad. Han visste, att konvulsionerna snart skulle upprepas. Det blef så, och flickan dog.

Mary Ann Toler — en sjuttonårig flicka, som aldrig förut haft kramp — blef sjuk tre särskilda gånger och måste öfverge arbetet på fabriken. Innan hon var nitton år, visade hon symptom till blyförgiftning — fick konvulsioner med fradga kring munnen och dog.

Mary A., en ovanligt kraftfull kvinna, var i stånd att under tjugu år arbeta på fabriken och var under denna tid blott en gång sjuk af kolik. Men hennes åtta barn doga alla vid späd ålder af konvulsioner. En mor-gon, då hon borstade sitt hår, blef hon plötsligt fullkomligt förlamad i bägge handlederna.

Eliza H., tjugufem år, fick kolikanfall efter fem månaders arbete på fabriken. Hon gick in vid en annan fabrik, sedan hon hade blefvit nekad att få komma tillbaka till den första, och där arbetade hon oafbrutet under tio års tid. Men så kommo de forna sjukdomssymptomen tillbaka, hon föll i konvulsioner och dog inom två dagar af akut blyförgiftning.

På tal om den ofödda generationen säger mr Vaughan Nash: »Barn af föräldrar, som arbeta vid blyhvittfabriker, komma i regel till världen blott för att dö i konvulsioner, framkallade af blyförgiftning — antingen födas de för tidigt eller dö inom det första året.»

Slutligen vill jag också berätta om Harriet A. Walker, en sjuttonårig Hicka, som stupade under en hopplös kamp på industriens slagfält. Hon arbetade vid en fabrik för tillverkning af emaljerade kärl, hvarunder man också är utsatt för blyförgiftning. Hennes far och bror voro bägge utan arbete. Hon förteg att hon var sjuk, gick sex mil om

dagen till och från sitt arbete, på hvilket hon förtjänade sju eller åtta shillings i veckan, och dog vid sjutton år. —

Tröghet på affärsmarknaden spelar också en viktig roll i fråga om att störta arbetare ned i afgrunden. Då en veckas lön är familjens enda skydd mot pauperismen, betyder en månads tvungen sysslolöshet nästan obeskrifliga umbäranden och elände, efter hvars härjningar offren icke alltid kunna resa sig, då arbete åter finns att få. Just nu innehålla dagens tidningar redogörelser för ett möte inom dockarbetareföreningens afdelning i Carlisle, hvilka konstatera, att många af dessa arbetare undermånader ha haft en medelsnittsinkomst af fyra eller fem shillings i veckan. Stagnationen i inskeppning till Londons hamn bär skulden till detta förhållande.

För den unga arbetaren och arbeterskan eller för gifta par, finns det ingen förvissning om ett lyckligt och sundt lif under medelåldern, lika litet som de kunna hoppas på en trygg ålderdom. De må arbeta huru mycket de vilja, så kunna de icke försäkra sin framtid. För dem beror allt på slumpen. Det kan så lätt hända någonting — ett eller annat, som icke beror på dem själfva. Försiktighet kan icke afvärja det, och genom list kunna de icke undgå det. Om de stanna kvar på industrins slagfält, måste de löpa risken och våga vinna, våga tappa. Äro de välskapade och utan familjeband, så kunna de naturligtvis öfverge industrins arena. I så fall är det säkraste en man kan göra att gå in vid armén — och för en kvinna är det möjligen det bästa att gå in vid Röda korset eller bli nunna. I bägge fallen måste de emellertid försaka hem, och barn och allt, som gör lifvet värdt att lefva — allt, som gör ålderdomen till någonting annat än en mardröm.

*

TJUGUANDRA KAPITLET.

——

Själfmord.

Där lifvet själft är så ovisst och hoppet om lycka ligger sä fjärran, är det oundvikligt att lifvet skall ha föga värde, och att själfmord skall vara en vanlig sak. Det är i själfva verket så vanligt, att man icke kan öppna en daglig tidning utan att träffa på notiser om sådana händelser. Och ett själfmordsförsök, som beifrats inför polisdomstolen, väcker där icke mera intresse än ett vanligt fyllerimål — det expedieras med samma snabbhet och likgiltighet.

Jag kommer ihåg, då ett dylikt mål behandlades inför en af Londons polisdomstolar. Jag smickrar mig med att jag har goda ögon och öron och en rätt snabb uppfattning af människor och ting, men jag bekänner, att medan jag stod därinne i detta rum, blef jag halft yr i hufvudet af den häpnadsväckande raskhet, med hvilken fyllbultar, bråkmakare, lösdrifvare, slagskämpar, hustruplågare, tjufvar, tjufgömmare, dobblare oeh gatslinkor expedieras af rättvisan. Afskrankningen för de anklagadestod midt i rummet, där belysningen är skarpast, och in och ut ur densamma gingo män, kvinnor och barn i en ständig ström, lika oafbruten som de domar, hvilka gingo öfver domhafvandens läppar.

Jag höll just på att fundera öfver en lungsiktig tjufgömmare, som hade anfört till sitt försvar, att han var oförmögen till arbete och hade hustru och barn att försörja, då en yngling omkring de tjugu infördes i afskrankningen — »Alfred Freeman» — jag uppfångade verkligen hans namn, men kunde icke urskilja hvarför han var anklagad. En kraftig kvinna med moderlig uppsyn dök upp i vittnenas bänk och begynte sitt vittnesmål. Hustru till slussvaktaren nere vid floden hörde jag att hon var. Tid: sedan det blef mörkt; ett häftigt plaskande i vattnet; hon sprang till slussen och fann fången i vattnet.

Jag flyttade blicken från henne till honom. Detta var således anklagelsen — för själfmordsförsök. Han stod där slö och likgiltig, det vackra bruna håret hängde rufsigt ned i hans panna, och hans ännu barnsliga ansikte var tärdt och glåmigt.

»Ja, sir», fortfor slussvaktarens hustru, »och så snart jag drog för att få ut honom, kröp han tillbaka igen. Men så

ropade jag på hjälp, och det fanns händelsevis några arbetare i närheten, och då fingo vi ut honom och öfverlämnade honom åt konstapeln.»

Domaren komplimenterade kvinnan för hennes muskelstyrka och nästan alla de närvarande skrattade. Men allt hvad jag kunde se i denna sak var en yngling på tröskeln till lifvet, lidelsefullt kämpande för att finna sin död i gyttjan, och däri fanns ingenting att skratta åt.

Nu reste sig en man på vittnenas bänk och gaf sitt intyg om ynglingens goda karaktär, jämte vidareupplysningar. Han var, eller hade varit gossens förman. Alfred var en bra pojke, men han hade fasligt mycket bekymmer i hemmet för pängar. Och hans mor var sjuk. Han hade benägenhet för att »ängsla sig», och det gjorde han, tills han blef alldeles utpinad och oduglig till arbete. För sitt eget anseendes skull hade förmannen varit tvungen att uppmana honom till att afstå från sitt arbete, därför att han arbetade dåligt.

»Har ni någonting att anföra?» frågade domaren hastigt.

Ynglingen i afskrankningen mumlade någonting otydligt. Han var fortfarande slö.

»Hvad är det han säger, konstapel?» frågade domaren otåligt.

Den kraftiga, blåklädde lutade sitt öra intill fångens läppar och svarade sedan med hög röst: »Han säger, att han är mycket ledsen, ers vördighet.»

»Målet uppskjutes i förbidan på vidare rannsakning», sade hans vördighet. Och så var nästa mål redan underbehandling, det första vittnet i detsamma höll på att aflägga ed. Ynglingen gick slö och likgiltig därifrån med sin vaktare. Detta var alltsammans, på fem minuter var saken expedierad, och ett par grofväxta, råa karlar intogo den tillämnade självmördarens plats, oförtrutet bemödande sig att påbörda hvarandra ansvarigheten för att en stulen ljusterstång, som förmodligen var värd tio cents, hade blifvit funnen i deras ägo.

Det värsta besväret med dessa fattiga människor är att de icke veta, huru de skola begå självmord, och vanligen måste göra tre eller fyra försök, innan de lyckas. Detta är naturligtvis ett förskräckligt obehag för konstaplar och domare och gör dem ändlösa besvär. Iblandkunna herrar domare emellertid tala rent ut i fråga om den saken och rent af klandra de brottsliga för deras tölpaktiga tillvägagående. Så gjorde till exempel härom dagen den domare, som behandlade målet angående Ann Woods försök att dränka sig i kanalen. »Om ni nu ville dränka er, hvarför gjorde ni, det inte ordentligt?» frågade den uppbragte mr R. S. . . »Hvarför höll ni er inte under vattnet, tills det blef slut, i stället för att förorsaka oss allt detta besvär.»

Fattigdom, elände och fruktan för arbetshuset äro de förnämsta orsakerna till självmord inom arbetsklassen. »Hellre dränker jag mig, än jag kommer på arbetshuset», hade den femtiotvååriga Ellen Hughes Hunt förklarat. Förra onsdagen besiktigades hennes lik vid Shoreditch. Hennes man kom från Islingtons arbetshus för att aflägga vittnesmål. Han hade varit ostmånglare, men misslyckade affärer och fattigdom hade drifvit honom till arbetshuset, dit hustrun hade vägrat att följa honom.

Sista gången någon hade sett henne i lifvet var klockan ett på natten. Tre timmar därefter fann man hennes hatt och kofta på trälvägen för dragare på kanalbanken vid Regent's Canal, och sedermera drogs hennes döda kropp upp ur vattnet. Utslag: Självmord under tillfällig sinnesförvirring.

Dylika utslag äro ett brott mot sanningen, Lagen är en lögn, och å dess vägnar ljuga människorna på det mest skamlösa sätt. Till exempel — en vanärad kvinna, öfvergifven och bespottad af släkt och anhöriga, vill döda sig och sitt barn med ett opiat. Barnet dör, men efter några veckor på sjukhuset tillfrisknar modern och blir anklagad för barnamord, förklaras skyldig samtdömes till tio års straffarbete. Eftersom hon har tillfrisknat, anser lagen henne ansvarig för sina gärningar — hade hon dött, så skulle samma lag ha förklarat henne tillfälligt sinnesförvirrad.

För att nu återkomma till fallet Ellen Hughes Hunt, så är det lika rimligt och logiskt att påstå, att hennes man led af tillfällig sinnesförvirring, då han begaf sig till Islingtons arbetshus, som att påstå, att hon led af tillfällig sinnesförvirring, då hon gick i Regent's Canal. Hvilketdera stället som bör föredragas beror på olika omdöme

och på intellektuell uppfattning. Efter den kännedom jag har angående kanaler och arbetshus, så skulle jag för min del afgjordt välja kanalen, om jag befunne mig i en dylik belägenhet. Och jag djärfs likväl påstå, att jag icke är mera oförnuftig än Ellen Hughes Hunt eller hennes man och hela den öfriga människoflocken.

Människan följer icke längre instinkten med samma naturliga trohet som förr. Hon har utvecklats till en resonnerande varelse och kan på grund af sitt förnuft hålla fast vid lifvet eller förkasta det, allt efter som lifvet lofvar glädje eller smärta. Jag vågar förfäkta, att sedan Ellen Hughes Hunt hade blifvit lurad och bedragen på alla de lifvets fröjder, hvilka hon kunde ha förtjänat genom femtiotvå års tjänstgöring i världen, och då hon icke såg någonting annat än arbetshusets fasor framför sig, var det mycket klokt och förnuftigt handladt af henne att hoppa i kanalen. Och jag vågar vidare påstå, att juryn hade handlat klokare, om den hade afkunnat det utslaget, att samhället led af tillfällig sinnesförvirring, då det lät Ellen Hughes Hunt bli lurad och bedragen på alla de lifvets fröjder, hvilka hon kunde ha förtjänt genom femtiotvå års tjänstgöring i världen.Tillfällig sinnesförvirring! Å, dessa fördömda fraser, dessa språkliga lögner, bakom hvilka folk med närande föda i magen och hela skjortor på kroppen taga sin tillflykt, för att undvika allt ansvar för sina bröder och systrar, som ha tomma magar och icke ha hela skjortor på kroppen!

Ur Observer, en tidning i East End, äro följande vanliga tilldragelser hämtade:

En eldare på ett fartyg, Johnny King, var anklagad för självmordsförsök. På onsdagen gick svaranden till närmaste polisstation och omtalade, att han hade sväljt en kvantitet fosforpasta, därför att han var totalt utblottad och ur stånd att få arbete. King fördes in och fick kräkmedel, hvorefter han kastade upp en del af giftet. Svaranden förklarade nu, att han var mycket ledsen. Ehuru han hade goda betyg för sexton års arbete, var det honom omöjligt att få något arbete vidare. Mr Dickinson skickade svaranden tillbaka i arresten för att fängelsepredikanten skulle besöka honom där.

Timothy Warner, trettiotvå år, var anklagad för samma förbrytelse. Han hade hoppat i från piren vid Limehouse, och då han togs upp igen, sade han: »Jag ville ta lifvet af mig.»

En ung kvinna med hyggligt utseende, vid namn Ellen Gray var åtalad för självmordsförsök. Vid half tio-tiden på söndagsmorgonen hade konstapeln 834 K. funnit svaranden liggande i en förstuga vid Benworth Street i nästan medvetslöst tillstånd. Hon höll en tom flaska i sin ena hand och medgaf, att hon två eller tre timmar förut hade sväljt en dosis opium. Då hon tydligen var mycket sjuk, eftersändes distriktläkaren. Han gaf henne kaffe och tillsade, att hon skulle hållas vaken. Inför domstolenförklarade svaranden, att skälet, hvarför hon hade försökt ta lifvet af sig, var att hon hade hvarken hem eller vänner.

Jag säger icke, att alla som begå självmord äro kloka, lika litet som jag säger, att alla de som icke begå självmord äro kloka. Ovisshet i fråga om uppehälle och tak öfver hufvud framkallar nog rätt ofta sinnesrubbning. Frukt- och grönsaksmånglare, kringvandrande småkrämare och gårdfarihandlare — en klass af arbetare, som lefva mera för dagen än någon af de andra — utgöra det största antalet af dem, som vistas på hospitalen. Af 10,000 manliga individer bli 26,9 vansinniga årligen, och af lika antal kvinnor 36,9. Å andra sidan bli bland soldaterna, som åtminstone äro säkra på uppehälle och tak öfver hufvudet, 13 vansinniga af 10,000 och bland jordbrukare och boskapsuppfödare endast 5,1. En månglare har således två gånger så stor möjlighet att förlora sitt förnuft som en soldat, och fem gånger så stor möjlighet som en jordbrukare.

Olyckor och elände ha stor makt att förvrida folks hjärnor och drifva den ena till hospitalet, den andra till bårhuset eller galgen. Då olyckan kommer, och fadern och mannen, trots all den kärlek han hyser för hustru och barn, och trots all sin villighet att arbeta, icke kan få någonting att göra, är det en enkel sak, att hans förnuft sviktar, och att hans hjärna omtöcknas. Och saken blir synnerligen enkel, då man tar i betraktande, att hans fysik är härjad genom otillräcklig näring och sjukdom, förutom att hans själ pinas vid åsynen af hans lidande hustru och barn.

»Han är en man med fördelaktigt utseende, rikt svart hår, mörka uttrycksfulla ögon, välformad näsa och hakaoch vackra vågformiga mustascher.» Sa lyder reporterns beskrifning på Frank Cavilla, då denne under innevarande

dystra september månad slod inför rätta, »klädd i en mycket sliten grå kostym och utan krage».

Frank Cavilla lefde och verkade som husdekoratör i London. Han har blifvit beskrifven som en duglig arbetare, stadig till sin karaktär och icke begifven på att dricka. Alla hans grannar förenade sig om det vittnesbördet, att han var en god och ömsint make och far.

Hans hustru, Hannah Cavilla, var en storväxt, vacker och gladlynt kvinna. Hon såg alllid till att barnen skickades rena och snygga till skolan vid Childeric road. Alla grannarna hade lagt märke till detta. Och med en sådan man och far, så duglig, så arbetsam och så måttlig i sina vanor, gick allting väl och man hade vind i seglen.

Men så hände någonting. Frank Cavilla arbetade åt en byggmästare, mr Beck, och bodde i ett af sin principals hus vid Trundley road. Mr Beck störtade ned från en ställning och blef dödad. Orsaken var en oregerlig häst — och, som sagdt, det hände. Cavilla måste söka ny arbetsgifvare och skaffa sig en annan bostad.

Detta hände för aderton månader sedan. Under aderton månader kämpade han den hårda striden. Han hyrde rum i ett litet hus vid Batavia road, men han kunde icke få debet och kredit att gå ihop. Stadigvarande arbete stod icke att få. Han sträfvade manligt med allehanda slags tillfälligt arbete, och han såg hustru och barn tyna bort af brist på föda. Han svälte själf, blef klen och sjuk. Detta var för tre månader sedan, och nu hade de absolut ingenting att lefva af. De klagade aldrig sin nöd för någon, nämnde den ej med ett ord, men fattigt folk förstå sig på sådant. Husmödrarna vidsamma gata skickade mat till dem; men familjen Cavilla var så aktad, att detta skedde anonymt och på något hemlighetsfullt sätt, för att deras stolthet icke skulle såras.

Olyckan hade händt. Han hade kämpat och hungrat och lidit i aderton månader. Så steg han upp mycket tidigt en morgon i september. Han slog upp sin fällknif. Oeh han skar strupen af sin hustru, Hannah Cavilla, trettiotre år. Han skar strupen af sin förstfödde, sonen Frank, tolf år. Han skar strupen af sin son Walter, åtta år. Han skar strupen af sin dotter Nelly, fyra år. Han skar strupen af sin sistfödde, sonen Ernest, sexton månader. Sedan satt han hos de döda hela dagen till kvällen, då polisen kom och han sade till dem, att de måste stoppa in en penny i springan på gasmätaren, så att där blefve ljust och de kunde se . . .

Frank Cavilla stod inför rätta, klädd i en mycket sliten grå kostym. Han var en man med fördelaktigt utseende, rikt svart hår, mörka uttrycksfulla ögon, och välformad näsa och haka och vackra vågformiga mustascher . . .

*

TJUGUTREDJE KAPITLET.

——

Barnen.

»Vårt hem är ett kyffe och mörkt är omkring oss,vi glömma att jorden är skön.»

Det finns en vacker syn i East End, men också bara en enda, och det är barnen som dansa på gatan, medan positivhalaren gör sin rond. Det är en förtrollande tafla att se dessa små, den nästa generationen, trippa omkring och böja sig med täcka små miner och behagfulla rörelser af egen komposition, med muskler som röra sig lätt och smidigt, och kroppar som göra luftiga språng och svänga sig i takt efter musiken, ehuru de aldrig ha gått i någon dansskola.

Jag har talat med dessa barn, här och där och öfverallt, och det har slagit mig med förvåning, att de äro lika glada som andra barn, på sätt och vis kanske till och med gladare. Deras inbillningskraft är ytterligt verksam. Deras förmåga att försätta sig i romantikens och fantasiens värld är påfallande. Lifsglädjen svallar inom dem. De äro förtjusta i musik, i lifligarörelser och i lysande färger, och mycket ofta ser man hos dem en förvånande skönhet

både till anletsdrag och gestalt, midt i all deras smuts och deras trasor.

Men det måste finnas någon trollkarl i London, som lockar dem alla med sig bort. De försvinna totalt. Man ser dem aldrig mer, icke ens någonting som påminner om dem. Man söker förgäfves efter dem bland de fullväxtas skaror. Där ser man endast förkrympt växt, fula ansikten och tröga och slöa sinnen. Behag, skönhet och fantasi, all den smidighet, som fanns hos både sinne och muskler, allt är totalt försvunnet. Emellanåt kan man likväl få se en kvinna, som icke nödvändigt behöfver vara gammal, uppsvälld och rusig, lyfta på sin smutsiga kjol och göra några löjliga och klumpiga hopp på gatan. Detta är en påminnelse om att hon en gång har varit ett bland barnen som dansade efter positivspelarens musik. Dessa löjliga och klumpiga hopp är det enda som finns kvar efter barndomens löften. I de omtöcknade gömslena i hennes hjärna har dykt upp ett flyktigt minne af att hon en gång har varit barn. En hel skara sluter sig omkring henne. Små flickor dansa bredvid henne och omkring henne med allt det täcka behag, som hon otydligt kommer ihåg, men nu endast kan parodiera med sina rörelser. Hon flämtar utmattad efter luft och stapplar ut ur kretsen. Men de små flickorna fortfara att dansa.

Ghettons barn äga alla de egenskaper, som skulle kunna göra dem till ädla män och kvinnor. Men ghetton själf liknar en rasande tigrinna, som vänder sig mot sin egen afföda och fördärfvar alla dessa egenskaper, utplånar glädjen och skrattet och förvandlar dem, somicke dödas till spritdränkta, förlorade varelser, otympliga, försimplade och förnedrade under djuren.

Det sätt, på hvilket detta sker, har jag omständigt beskrifvit i de föregående kapitlen. Här vill jag låta professor Huxley skildra det i korthet:

»Hvar och en, som har kännedom om det tillstånd, som råder bland befolkningen i alla stora industricentra, vare sig här eller i andra länder, vet, att i hela denna stora och tillväxande massa af människor råder en ytterlig — ja, här måste jag använda det franska ordet »misére», hvilket jag icke tror ha någon full motsvarighet i det engelska språket. Det är en belägenhet, då föda, värme och kläder — alltsammans nödvändigt för all bibehålla kroppens funktioner i normalt tillstånd — icke kunna erhållas; då män, kvinnor och barn nödgas tränga ihop sig i kyffen, där all anständighet är utesluten och de enklaste villkor för en sund existens äro omöjliga att nå; då de enda nöjen, som gifvas, äro rus och brutalitet; då lidanden hopas massvis genom hunger, sjukdom, förkrympt utveckling och moralisk förnedring; då till och med det redliga och ihärdiga arbetets utsikt för framtiden är ett lif af andlös kamp mot hungerns välde, afslutadt vid fattigmans graf.»

Under sådana förhållanden äro barnens utsikter hopplösa. De dö som flugor, och de som fortfara att lefva göra det därför att de äga utomordentlig vitalitet jämte förmåga att foga sig efter den förnedring, som omger dem. De ha intet hemlif. I de nästen och kyffen, där de bo, äro de omgifna af allt som är smutsigt och oanständigt. Och på samma gång, som deras sinnen fördärfvas, bli också deras kroppar fördärfvade af dålig hygien, af till trängsel fyllda bostäder och för dålignäring. Då en far och mor, jämte tre eller fyra barn bo tillsammans i ett rum, där barnen turvis sitta uppe för att jaga bort råttorna från de sofvande — och då dessa barn aldrig ha tillräckligt att äta och dessutom täras och pinas och bli eländiga och klena genom myllrande ohyra — kan man lätt föreställa sig, hvad slags män och kvinnor det skall bli af dessa öfverlefvande.

»Dof förtviflan, ytterlig nöd lurar på dem från födelsestunden. Hemska eder och smutsiga ord är deras ständiga vaggsång.»

En man och en kvinna ingå äktenskap oeh börja hushålla tillsammans i ett enda rum. Deras inkomster ökas icke med åren, fastän familjen växer, och mannen har en synnerligt god tur, om han kan få behålla sin hälsa och sitt arbete. Så kommer ett barn, och sedan ett till. Nu skulle det egentligen behöfvas mera utrymme, men dessa små munnar och kroppar medföra ökade utgifter, och det blir en absolut omöjlighet att skaffa rymligare bostad. Flera barn komma. Man har knappast rum att vända sig inne. Barnen hålla till ute på gatorna, och då de äldsta bli tolf eller fjorton år, är hemmet så fullproppadt, att de ej längre ha annan tillflykt än gatorna. Om gossen har tur, kan han komma in i de allmänna hyreskasernerna, och han kan sluta på många olika sätt. Men en flicka på fjorton eller femton år, hvilken på detta sätt tvingas att öfverge det enda rum, som varit hennes hem, och på sin höjd kan förtjäna sina fattiga fem eller sex shillings i veckan, kan icke sluta på mer än ett sätt. Och det bittra slutet på det

slutet är detsamma, som hade drabbat den kvinna, hvars lik polisen hade anträffat i dag på morgonen i enportgång vid Dorsetstreet i Whitechapel. Utan hem och skydd, sjuk och med ingen hos sig i sin sista stund, hade hon dött under natten af förkylning. Hon var sextiotvå år och hade gått och sålt tändstickor. Och hon dog ute på marken som ett vildt djur.

Jag har i lifligt minne en gosse, som stod i de anklagades afskrankning inför en polisdomstol i East End. Hans hufvud räckte knappast öfver skranket. Han hade bevisligen gjort sig skyldig till att stjäla två shillings från en kvinna, och han hade användt pängarna, men icke till karameller och kakor och andra godsaker, utan till mat.

»Men hvarför bad du henne icke i stället om mat?» frågade domaren med förfördelad ton. »Hon skulle säkert ha gifvit dig någonting att äta.»

»Om jag hade bedt henne om det, så hade jag blitvit insatt för tiggeri», blef gossens svar.

Polisdomaren rynkade ögonbrynen och sväljde förebråelsen. Ingen kände till denne gosse eller visste, hvilka hans föräldrar voro. Han var utan begynnelse eller ursprung — en värnlös, vilsekommen varelse, ett yngel, som sökte sin föda i det stora kejsarrikets jungler, stjälande från de svaga och bestulen af de starka.

Människor, som försöka att hjälpa och samla ihop barn från ghetton för att skicka dem på en dags utflykt till landet, tro, att icke många barn uppnå sitt tionde år utan att åtminstone ha varit med om en sådan dag. Härom skrifver någon: »Den inverkan på sinnet, som en sådan dag måste medföra, får icke underskattas. Hurudana omständigheterna i öfrigt må vara, lära barnen därigenom förstå hvad fält och skogar vill säga, så att beskrifningar på landskap i läseböckerna, hvilka förut icke gjorde något intryck på dem, därefter bli begripligare.»

En enda dag på fält och i skog, om de ha nog tur att komma med bland dem, hvilka hopsamlas af människor, som vilja hjälpa. Och sådana barn födas dagligen tätare, än det behöfs tid för att vagnen skall föra dem ut till fält och skogar för denna enda dag i deras lif. En enda dag! I hela deras lif en enda dag! Och under alla de återstående dagarna ha de det så som gossen svarade en viss biskop: »Vid tio år slinker vi omkring; vid tretton nappar vi saker; och vid sexton smiter vi för polisen.» Hvilket vill säga, att de vid tio år föra dagdrifvarlif, stjäla vid tretton, och vid sexton äro tillräckligt utstuderade skälmar för att kunna gäcka polisen.

Pastor J. Cartmel Robinson berättar om en gosse och en flicka från hans församling, som begåfvo sig ut för att gå till skogen. De gingo och gingo genom ändlösa gator, ständigt väntande att snart få se den. Men slutligen måste de sätta sig ned, utmattade och olyckliga, och blefvo omhändertagna af en godhjärtad kvinna, som förde dem tillbaka igen. Dessa barn hade tydligen blifvit förbisedda af dem, som försöka att hjälpa.

Från samma källa förskrifver sig påståendet, att vid en gata i Hoxton (ett distrikt i det vidlyftiga East End) finns det sjuhundra barn, mellan fem och tretton år, i åttio små hus. Och han tillägger: »Det är därför att London i så vidsträckt mån har stängt in sina barn bland ett virrvarr af gator och hus och beröfvat dem deras rättmätiga arfsrätt till luft och fria fält och vattendrag, som de växa upp till fysiskt odugliga män och kvinnor.»

Han berättar också om en af hans församlingsbor,som hyrde ut ett rum på nedre botten åt ett gift par. »De sade, att de hade två barn, men då de flyttade in, visade det sig, att de hade fyra. Efter en tid kom ett femte, och värden sade upp dem till afflyttning. De frågade icke efter tillsägelsen. Så kom sundhetsinspektören, som så ofta måste ta lagen till hjälp, och hotade min vän med lagligt åtal. Han anförde till sin ursäkt, att han icke kunde förmå dem att flytta. Och de anförde som sin ursäkt, att ingen ville ta emot dem med så många barn för en hyra, som det vore dem möjligt att erlägga, hvilket i förbigående sagdt är ett af de fattigas vanliga klagomål. Hvad var att göra? Värden befann sig mellan två eldar. Slutligen vände han sig till magisiraten, som skickade ett ombud för att undersöka förhållandet. Sedan dess ha ungefär tjugu dagar förgått, men ännu har ingenting blifvit gjordt. Är detta ett enstaka fall? För ingen del; det är en mycket vanlig sak.»

Förra veckan höll polisen razzia i ett illa omtaladt hus. I ett af rummen påträffades ett par barn. De arresterades och anklagades för att ha varit »inneboende» liksom kvinnorna. Deras far kom till förhöret och upplyste, att han, hans hustru och ett par äldre barn, förutom de bägge anklagade, bodde i detta enda rum. Han förklarade också, att han bodde där, därför att han icke kunde få något annat rum för en halfkrona i veckan. Domstolen frikände de

bägge unga förbryterskorna och gaf fadern en varning för att han uppfödde sina barn osundt.

Men här behöfs icke flera exempel. I London försiggår ett slaktande af oskyldiga barn i en mera häpnadsväckande skala, än man någonsin förut har hört talas om i mänsklighetens historia. Och lika häpnadsväckande ärden kallsinnighet, som i detta afseende råder hos ett folk, som tror på Kristus, som erkänner Guds tillvaro och går i kyrkan regelbundet hvarje söndag. Under de öfriga dagarna i veckan frossa de på hyror och andra inkomster, som komma dem till del från East End, fläckade med barnablod. Och så besynnerligt äro de danade, att det emellanåt kan hända, att de taga en half million af dessa hyror och andra inkomster och skicka ut dessa pengar för att uppfostra svarta barn i Sudan.

*

TJUGOFJÄRDE KAPITLET

——

En nattlig syn.

»Alla dessa voro för åratal sedan små rödkindade knubbiga barn, i stånd att formas till hvad slags samfundsmedlemmar som helst.» — *Carlyle*.

Sent i går kväll gick jag Commercial Street från Spitalfields till Whitechapel, och sedan söderut nedåt Lemanstreet till dockorna. Och medan jag gick där, drog jag på munnen åt East Ends tidningar, hvilka uppfyllda af medborgerlig stolthet förklara, att det icke är något fel med East End betraktat som bostadsplats för män och kvinnor.

Det är svårt att förtälja en tiondel af hvad jag såg. Mycket kan icke förtäljas. Men i det stora hela kan jag säga, att hvad jag såg var en mardröm, en stinkande gyttjeflod, som alstrade myllrande lif på gatorna, ett kaos af onämnbara smutsigheter, som öfverträffade de »nattliga fasorna» på Piccadilly och Strand. Det var ett menageri af tvåfotingar i kläder, något liknande människor, men mera påminnande om djur — och för attkomplettera taflan fanns där också vaktare med blanka knappar i rockarna, som höllo ordning på dem, då de morrade och fräste alltför ilsket.

Jag var glad att dessa vaktare funnos där, ty jag var icke klädd i min »sjöfararekostym», och jag var således ett »mål» för de rofdjur, som drefvo af och an. Emellanåt, på sträckorna mellan poliskonstaplarna, betraktades jag med skarpa, hungriga ögon af de tasslande rännstensvargarna, och jag var rädd för deras händer, deras nakna händer, så som man fruktar för en gorillas klor. Ja, ty de påminde om gorillor. De voro små, illa växta och krokryggiga. Inga svällande muskler, intet öfverflöd af muskelstyrka, inga breda axlar. De representerade snarare en viss elementär sparsamhet hos naturen, sådan den måste ha funnits hos grottmänniskorna. Men det fanns likväl styrka hos dessa magra kroppar — den vilda, ursprungliga styrkan att gripa och hålla fast och slita i stycken. Då de störta sig öfver ett mänskligt byte, är det vanligt att de göra det bakifrån och böja offret bakåt, tills dess rygg blir bruten. De ha hvarken samvete eller något slags känslighet, och för en ringa penning skulle de utan fruktan eller tvekan döda hvem som helst, om de blott få tillfälle därtill. De utgöra ett nytt species af människosläktet, en art stadsvildar. Gator och hus, gränder och gårdar utgöra deras jaktmarker. Hvad dalar och berg äro för den naturlige vilden, det är gator och byggnader för dem. Slumkvarteren äro deras jungler, och där smyga de omkring efter rof.

De goda, känsliga människor, som sitta i de förgyllda teatersalongerna och bebo underbara palats i West End, se aldrig dessa varelser och drömma icke om att de finnas till. Men här finnas de lifslefvande, synnerligtlifslefvande i sina jungler. Ve den dag, då alla dessa skulle kräla ut ur sina nästen och kyffen, så att de som bo i West End finge se dem — så som de goda och känsliga aristokraterna i det feodala Frankrike fingo se deras motsvarigheter

och frågade hvarandra: »Hvarifrån ha de kommit?» — »Är det människor?»

Dessa voro emellertid icke de enda djuren i menageriet. De syntes blott här och där, lurande inne på mörka gårdar och smygande likt gråa skuggor utmed väggarna. Men kvinnorna, från hvars usla sköten de leda sitt ursprung, de funnos öfverallt. De gnällde oförsynt och tiggde i gråtmild ton om pengar och mer. De höllo dryckeslag i hvarenda kroghåla, slampiga, okammade, surögda larmande, plirande och tjattrande, flödande af oanständigheter och allt slags uselhet, och sedan de hade blifvit berusade kastade de sig baklänges öfver bänkar och bord — obeskrifligt motbjudande och ohyggliga att skåda.

Och där fanns också andra — underliga, förvridna ansikten och gestalter, förvrängda abnormiteter, som trängdes omkring mig på alla sidor, ofattbara typer af rusig fulhet, samhällets vrak, kringvandrande spöken, lefvande döda — kvinnor, fördärfvade af sjukdom och dryckenskap, tills de icke kunde förtjäna två pence i sin uselhet på den allmänna saluplatsen — och män i fantastiska lumpor, utmärglade af brist och vedermödor, tills de icke längre liknade människor, med sina ansikten ständigt förvridna till ett idiotiskt grimaserande, med en gång som påminde om apornas, döende med hvarje andedrag och hvarje steg de togo. Och där funnos unga flickor om aderton eller tjugu år med välformade gestalter och ansiktena ännu oberörda af förvridning och uppblåsthet — de hade hamnat på afgrundens botten medett enda raskt fall. Och jag kommer ihåg en fjorton års gosse jämte en annan på sex eller sju år, bleka, sjukliga och hemlösa bägge två, sittande på stenläggningen med ryggarna stödda mot ett järnräcke och betraktande det hela.

De odugliga och obehöfliga! Industrin har ingen användning för dem. Inga företag bringas till liggarstafven genom brist på arbetare och arbeterskor. Dockarbetarna trängas vid ingångsporten och gå svärjande sin väg, då förmannen icke kallar dem till arbetet. Maskinister, som ha arbete, betala sex shillings i veckan till sina yrkesbröder, som äro utan; 514,000 arbetare inom väfnadsbranschen opponera sig mot ett beslut, som förbjuder användandet af barn under femton år. Det finns kvinnor i öfverflöd, som arbeta fjorton timmar om dagen till svältlönsmagasinen för tio pence om dagen. Alfred Freeman ville söka döden i gyttjan, därför att han förlorat sitt arbete. Ellen Hughes Hunt föredrar Regent`s Canal framför Islingtons arbetshus. Frank Cavilla skär halsen af hustru och barn därför att han icke kan få tillräckligt med arbete för att kunna ge dem uppehälle och tak öfver hufvudet.

De odugliga och de obehöfligai! De eländiga och föraktade och förgätna, döende i samhällets slaktarhus. Prostitutionens afföda — den prostitutions, som är liktydig med ett neddragande till låga ändamål af män och kvinnor och barn, af kött och blod och anda och sinne, med ett ord arbetets prostitution. Om detta är det bästa, som civilisationen kan göra för människosläktet —- gif oss då hellre ett lif som nakna och tjutande vildar! Bra mycket bättre att vara öknens och vildmarkens barn, jordhålornas och de indianska rådplägningsplatsernas innehafvare, än att vara maskinernas och afgrundens folk.

*

TJUGUFEMTE KAPITLET

——

Hungerklagan.

»Min far har mera krafter än jag, därför att han är född på landet.»

Den, som sade detta, var en intelligent ung man i East End, som klagade öfvcr sin dåliga fysiska utveckling.

»Se på min usla arm, så skall ni få se.» Han drog upp sin ärm. »Inte fått tillräckligt att äta, det är hela felet. Å, jag menar inte nu, ser ni. Nu har jag allt hvad jag behöfver. Men det har kommit för sent. Det kan icke ersätta bristen på föda, då jag var barn. Far kom upp till London från landsbygden. Mor dog, och far och vi sex ungar bodde i två små rum. Han slet mycken ondt, gubben far. Han kunde ha slängt oss på den allmänna barmhärtigheten, men

det gjorde han inte. Han trälade i sitt arbete hela dagarna, och om kvällarna kom han hem och lagade mat och styrde och ställde med oss. Han var både far och mor för sina barn. Han gjorde sitt bästa, men vi hade inte tillräckligt att äta. Sällan sågo vi en bit kött, och fick man något, så var det af sämsta slag. Det är inte bra för växande barnatt sätta sig till en middag på bröd och ost, och inte ens ha tillräckligt af det. Hvad blef resultatet? Jag är förkrympt till växten, och jag har inte samma krafter som min far. De svältes ur mig, när jag var barn. Efter ett par generationer skall det inte finnas någonting kvar af mig här i London. Men min yngre bror — han är större och bättre utvecklad. Far och vi barn höllo tillsammans, ser ni, och därför blef det så.»

»Det förstår jag inte», invände jag. »Under sådana förhållanden borde väl vitaliteten aftaga och de yngre barnen födas allt svagare och svagare.»

»Inte när man håller tillsammans», svarade han. »När helst ni går till East Ends gator och får se ett åtta till tolf års barn, som har sin fulla växt, är väl utveckladt och ser friskt ut, så kan ni lita på, att ni vid förfrågan skall få höra, att det är det yngsta eller åtminstone ett af de yngre i sin familj. Det är nämligen så, att de äldre barnen få svälta mera än de yngre. När de yngre komma till världen, äro de äldre färdiga att börja arbeta, det kommer in mera pängar och i följd däraf mera föda.»

Han drog ned sin ärm igen — och jag hade sett ett konkret exempel på när kronisk halthunger icke dödar, utan förkrymper. Hans stämma var blott en bland myriader, som höja sin hungerklagan i världens mäktigaste rike. För hvarenda dag få mer än 1,000,000 människor fattigunderstöd i det förenade kungariket. Hvar elfte individ af arbetsklassen får fattigunderstöd under årets lopp; 37,500,000 få mindre än 12 pund i månaden per familj, och en stående här af 8,000,000 lefva på gränsen till svält.

En kommitté för bespisande af skolbarn i London afger följande förklaring: »Under tider, då ingensärskild nöd råder, finns det ensamt i Londons skolor 55,000 barn i ett ständigt tillstånd af hunger, som gör det gagnlöst att försöka lära dem någonting.» Kursiveringen är af min hand. »Då ingen särskild nöd råder» är detsamma som goda tider i England; ty Englands befolkning har kommit därhän att betrakta svält och lidande, hvilket de kalla »nöd», som en del af samhällsordningen. Kronisk hunger anses för en naturlig sak. Det är endast, då akut hungersnöd uppträder i stor skala, som de anse den för någonting ovanligt.

Jag skall aldrig förgäta den bittra klagan, jag hörde af en blind i en liten bod i East End vid slutet af en mulen dag. Han hade varit den äldste af fem syskon, som hade mor, men ingen far. Eftersom han var äldst, hade han fått svälta och arbeta som barn för att få bröd att stoppa i munnen på sina små bröder oeh systrar. Icke en gång på tre månader fick han smaka kött. Aldrig visste han, hvad det ville säga att få sin hunger fullkomligt stillad. Och han påstod, att den kroniska svält, hvaraf han led under sin barndom, hade beröfvat honom hans syn. Till stöd för detta påstående anförde han ett uttalande i en rapport, afgifven af den kongl. kommissionen för de blinda. »Blindhet förekommer mest i de fattiga distrikten, och fattigdomen påskyndar denna fruktansvärda hemsökelse»

Men han gick ännu längre, denne blinde, och hans röst skällde af bitterheten hos en af hemsökelse drabbad man, hvilken samhället icke ger tillräckligt att äta. Han uppgaf, att dieten för dagen på inrättningen var denna:

Frukost $^3/_4$ mått skilly och torrt bröd.

Middag

3 uns kött

1 skifva bröd

$^1/_2$ skålp. potatis.

Kvällsmat $^3/_4$ mått skilly och torrt bröd.

Oskar Wilde — må Gud ge hans själ ro! — tolkar ett barns lidande i fängelset, hvilket i viss mån kan tillämpas äfven på män och kvinnor.

»Det andra, hvaraf ett barn lider i fängelset, är hunger. Den föda, det får, består af ett stycke vanligen illa bakadt fängelsebröd och en mugg vatten till frukost klockan half åtta. Klockan tolf får barnet middag, bestående af en mugg vattenvälling af groft majsmjöl (skilly), och klockan half sex får det ett stycke torrt bröd och en mugg vatten till kvällsvard. För en kraftig, fullväxt man förorsakar denna diet alltid något slags sjukdom, vanligen diarrhé med åtföljande afmattning. I de stora fängelserna utdelas regelbundet medicin mot denna sjuka som en gifven sak. Och hvad nu barnen beträffar, så är ett barn i regel ur stånd att förtära denna föda alls. Hvar och en som känner något till barn, vet, huru lätt deras matsmältning kommer i olag genom gråt eller bekymmer och själfpina af något slag. Ett barn, som har gråtit hela dagen och kanske halfva natten i ensamheten i en dunkel cell, och därtill gnages af förskräckelse, kan helt enkelt icke förtära föda af ett så uselt och motbjudande slag. Det lilla barnet, åt hvilket vaktmästaren Martin gaf skorporna, hade gråtit af hunger på tisdagsmorgonen och var fullständigt ur stånd att äta brödet och vattnet, som det fick till frukost. Sedan alla hade fått frukosten sig tilldelad, gick Martin ut och köpte några sockerskorpor åt barnet, emedan han icke kunde se det svälta. Detta var vackert gjordt af honom, och barnetvar så tacksamt, att det i sin ytterliga okunnighet om fängelsereglerna berättade för de äldre fångvaktarna, huru snäll den unge hade varit mot honom. Följden var naturligtvis, att saken blef rapporterad, och Martin afskedad.»

Robert Blatchford jämför den dagliga ransonen på arbetshuset med soldaternas, hvilken på hans tjänstetid icke ansågs för tillräckligt liberal, och likväl var den dubbelt så riklig som arbetshjonens.

Arbetshjon

Daglig ranson

Soldat

3 $^{1}/_{4}$ uns.

Kött

12 uns.

15 $^{1}/_{2}$ uns.

Bröd

24 uns.

6 uns.

Grönsaker

8 uns.

Ett maskulint arbetshjon får icke kött (utom soppa) mer än en gång i veckan, och »nästan alla ha den gulbleka hy, som är ett säkert tecken till svält».

Här följer en tabell till jämförelse mellan hjonens och tjänstemännens veckoranson vid arbetshuset:

Tjänsteman

Veckoranson

Arbetshjon

7 skålp.

Bröd

6 3/4 skålp.

5 skålp.

Kött

1 skålp. 2 uns.

12 uns.

Skinka

2 1/2 uns.

8 uns.

Ost

2 uns.

7 skålp.

Potatis

1 1/2 skålp.

6 skålp.

Grönsaker

Intet.

1 skålp.

Mjöl

Intet.

2 uns.

Fläsk

Intet.

12 uns.

Smör

7 uns.

Intet.

Rispudding

1 skålp.

Och samma skriftställare anmärker: »Tjänstemännens mathållning är mera liberal än hjonens, men den anses likväl tydligen icke tillräckligt liberal, emedan en anmärkning är bifogad nedanför tjänstemännens tabell, som upplyser, att dessutom ’en kontant betalning af två shillings och sex pence i veckan lämnas till hvarje tjänsteman och tjänare på platsen’. Om hjonen ha tillräcklig föda, hvarför skall en tjänsteman ha mer? Och om tjänstemannen icke har för mycket, kan då arbetshjonet få tillräcklig näring på mindre än hälften af hvad den andre har?»

Men det är icke allenast ghettons innevånare, fången och fattighjonet på landet, som svälta. Arbetaren på landet vet nog icke så ofta hvad det vill säga att vara mätt. I självfva verket är det hans tomma mage, som drifver honom till staden. Låt oss undersöka, huru en arbetare från en församling inom Bradfields skyddsdistrikt lefver. Om vi antaga, att han har två barn, ständigt arbete, hyresfri bostad och en medelsnittsinkomst af tretton shillings i veckan (hvilket är lika med 3,25 dollars), ter sig hans budget för veckan sålunda:

	shillings	pence
Mjöl ($2\frac{1}{4}$ liter)	0	4
Té ($\frac{1}{4}$ skålp.)	0	6
Smör (1 skålp.)	1	3
Flott (1 skålp.)	0	6
Socker (6 skålp.)	1	0
Skinka eller annat kött (omkring 4 skålpund)	2	

2

Ost (1 skålp.)

0

8

Mjölk (half låda kondenserad)

0

3 1/4

Olja, ljus, blåelse, tvål, salt, peppar etc.

1

0

Kol

1

6

Öl

Intet

Tobak

Intet

shillings

pence

Försäkring (»Prudential»)

0

3

Arbetareföreningen

0

1

Ved, verktyg, fattigapotek etc.

0

6

Olycksfallsförsäkring (»Forresters») och sparpenning till kläder

1

1$^{3}/_{3}$

Summa

13

0

Styrelsen för arbetshuset i ofvannämnda distrikt är stolt öfver sin stränga hushållning. Hvarje hjon kostar där per vecka:

sh.

p.

Män

6

1$^{1}/_{2}$

Kvinnor

5

6$^{1}/_{2}$

Barn

5

1$^{1}/_{2}$

Om nu en arbetare med ofvanstående budget skulle lämna sitt arbete och komma in på arbetshuset, så skulle han kosta direktionen:

sh.

p.

För egen del

6

1$^{1}/_{2}$

Hustrun

5

$6^1/_2$

Två barn

10

$2^1/_2$

Summa

21

$10^1/_2$

Eller ungefär 5,46 dollars.

Det skulle således behöfvas mer än 20 shillings i veckan för att arbetshuset skulle kunna föda honom och hans familj, då han lyckas att på ett eller annat sätt uppehålla dem på tretton. Och därvid måste man också besinna, att det faktiskt är billigare att anskaffa föda åt många människor — både inköp, anrättande och serverande sker billigare i gross än i minut — än det är att proviantera för ett fåtal, låt oss säga en familj.Vid den tid, som ofvanstående budget upprättades, fanns det emellertid i samma församling en annan familj, som icke bestod af fyra, utan af elfva personer, hvilka måste lefva på en inkomst af icke tretton, utan tolf shillings i veckan (elfva om vintern), och som därtill icke bodde hyresfritt, utan måste betala tre shillings i veckan för bostad.

Detta måste förstås rätt — och den rätta förståelsen lyder sålunda: Hvad som gäller London i fråga om fattigdom och förnedring, det gäller för hela England. Paris är på intet sätt detsamma som Frankrike, men London är England. De ohyggliga förhållanden, hvilka stämpla London till ett Inferno, stämpla hela landet på samma sätt. Påståendet att en decentralisation af London skulle förbättra saken är fåfängt och falskt. Om Londons 6,000,000 invånare skulle fördelas på hundra städer med 60,000 invånare i hvarje, så skulle eländet bli spridt, men icke minskadt. Summan af det hela skulle förblifva lika stor som förut.

I detta afseende har mr B. S. Rowntree genom en omständig analys bevisat detsamma i fråga om landsbygden, som mr Charles Booth har bevisat angående hufvudstaden, nämligen att drygt en fjärdedel af antalet invånare äro dömda till en fattigdom, som fördärfvar dem till både kropp och själ; att en dryg fjärdedel af antalet invånare icke ha tillräckligt att äta, äro otillräckligt försedda med kläder, husrum och värme i ett strängt klimat, och äro dömda till en moralisk förnedring som ställer dem på lägre ståndpunkt än vilden i fråga om renlighet och anständighet.

Sedan Robert Blatchford i Kerry hade lyssnat till en gammal irländsk landtmans klagan, frågade han honom,hvad han önskade. Den gamle mannen stod stödd mot sin spade och stirrade öfver de svarta mossarna bortåt horisonten. »Hvad jag önskar?» sade han. Och sedan fortsatte han i klagande ton, mera för sig själf än till mig. »Alla våra duktiga gossar och rara flickor ä’ långt borta härifrån, och förvaltarn har tagit grisen min, och blötan har förstört säden, och jag är en gammal man — jag önskar att domedagen ville komma!»

Domens dag! Det är flere än han som hysa denna önskan. Från hela landet stiger en hungerklagan — från ghetton och landsbygden, från fängelser och tillfälliga härbergen, från asyler och arbetshus — en klagan från dem, som icke ha tillräckligt att äta. Från millioner människor — män, kvinnor, barn, småbarn, blinda, döfva, halta, lösdrifvare och arbetare, fångar och utfattiga, folket i Irland, England, Skottland och Wales, som icke har tillräckligt att äta. Och detta oaktadt det är ett faktum, att fem män kunna producera bröd för tusen; att en arbetare kan förfärdiga bomullstyg för 250, ylleväfnader för 300 och skodon för 1,000. Det tycks om dessa 40,000,000 människor skulle föra ett stort hus, men de måste sköta det dåligt. Inkomsterna äro som sig bör, men det är någonting galet med hushållningen. Och hvem vågar säga, att icke en brottslig hushållning råder i detta

stora hus, då fem män kunna producera bröd åt tusen, men där likväl finns millioner, som icke ha tillräckligt att äta?

*

TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

——

Dryckenskap, måttlighet och sparsamhet.

Man kan säga, att den engelska arbetsklassen är genomdränkt af öl. Och detta gör dem slöa och tröga. Deras duglighet tar en bedröflig skada däraf, och de förlora det mått af inbillningskraft, uppfinningsförmåga och skärpa i uppfattningen, som kan tillkomma deras ras. Deras öldrickande kan knappast kallas en förvärfvad vana, emedan de ha vants därvid från sin tidigaste barndom. Barnen äro aflade i dryckenskap, genomdränkta däraf, innan de draga sitt första andetag, födda vid lukten och smaken af sådana saker och uppfostrade midt ibland dem.

Utskänkningsställen finnas öfverallt. De florera i hvarje gathörn och mellan hörnen, och besökas nästan lika mycket af kvinnor som af män. Man ser barn där också — barn, som vänta, tills deras föräldrar bli färdiga att gå hem, smuttande från de äldres glas, lyssnande till deras råa språk och förnedrande samtal, insupande smittan af allt detta och värfvande kännedom om allt möjligt otygladt själfsvåld.

»Det passande» kan ibland regera lika strängt öfver arbetarna, som det gör öfver vanligt borgerligt folk, ehu-ru synpunkterna äro åtskilligt olika. Inom arbetareklassen är det alls icke opassande att gå på utskänkningsställen. Vid ett sådant häftar ingen skam eller förnedring, lika litet som det förnedrar en ung kvinna eller flicka, om hon brukar gå dit.

Jag kommer ihåg, att jag hörde en flicka på ett kafé säga: »Jag dricker aldrig sprit, när jag är på ett utskänkningsställe.» Hon var en ung och vacker uppasserska, och det var till en kamrat hon anförtrodde detta utomordentliga bevis på aktningsvärdhet och försiktighet. »Det passande» drog linien ofvanför spriten, men däremot var det alldeles i sin ordning, att en prydlig ung flicka drack sitt öl och gick på ett utskänkningsställe för att göra det.

Det är icke allenast så, att ölet är olämpligt för konsumenterna att dricka, utan alltför ofta äro också både män och kvinnor olämpliga för att dricka det. Å andra sidan är det just denna deras olämplighet som drifver dem till att dricka. Dåligt närda, lidande af bristen på föda och af de dåliga verkningarna af öfverbefolkningen och snusket i deras bostäder, utveckla deras konstitutioner ett sjukligt begär efter att dricka, alldeles som de irriterade magarna hos öfveransträngda Manchesterfabrikörer, sedan de ha ätit öfverdrifna portioner pickles och dylika vanvettiga saker. Osund verksamhet och osundt lefnadssätt alstrar osunda böjelser och begär. Människan kan icke ansträngas värre än en häst, härbergeras och födas som ett svin, och likväl ha rena och sunda ideal och sträfvanden.

Där hemlifvet försvinner, träder utskänkningsstället fram. Det är icke allenast de män och kvinnor, som äro utarbetade, utmattade, lidande af dåliga magar ochdålig hygien, samt tyngda af lifvets fulhet och enformighet, hvilka ha ett abnormt begär efter att dricka — det finns också sällskapliga män och kvinnor utan hemlif, som ta sin tillflykt till det upplysta och bullrande utskänkningsstället under fåfänga försök att tillfredsställa sin sällskaplighet. Då en hel familj är inhyst i ett enda rum, blir hemlifvet en omöjlighet.

En kort undersökning af en sådan bostad skall bringa i dagen en viktig orsak till dryckenskapslastens utbredning. Där stiger familjen upp på morgonen och kläder sig — far, mor, söner och döttrar och i samma rum trängs man med hvarandra (ty rummet är litet) medan modern och döttrarna laga till frukosten. Återigen i samma rum, där luften är tung och osund efter utdunstningen från deras sammanpackade kroppar under natten, äter man frukosten. Så går fadern till sitt arbete, de äldre barnen gå till skolan eller ut på gatan, och modern stannar kvar

med sina minsta krypande och tultande ungar för att förrätta sina husliga sysslor — fortfarande i samma rum. Där tvättar hon familjens kläder, hvarunder det inskränkta rummet fylles med lukten af såplödder och smutsigt linne, hvarefter hon hänger upp de våta kläderna på snören för att torka.

När kvällen kommer, samlas familjen ånyo i den sammansatta lukten efter dagens alla sysselsättningar, för att helt dygdigt gå till sängs. Det vill säga så många som möjligen kunna få rum i den enda sängen (om det finns en sådan) och de öfriga lägga sig på golfvet. Detta är deras dagliga lif, månad efter månad, år efter år, ty de ha det aldrig annorlunda, utom då de bli vräkta. Då ett barn dör, och några måste ju alltid göra det, eftersom femtiofem procent af barnen i East End dö, innan defylla fem år, står barnet lik i samma rum. Och om familjen är mycket fattig, dröjer det alltid någon tid, innan den döda kan begrafvas. Om dagarna ligger då liket i sängen; om nätterna, då de lefvande måste ha den platsen, lägges det på bordet, hvarifrån det flyttas tillbaka i sängen på morgonen, då man skall äta frukost. Ibland lägges också liket upp på hyllan, som tjänar till förvaringsplats för födan. För blott ett par veckor sedan var en kvinna i East End i trångmål, därför att hon hade varit oförmögen att låta begrafva sitt döda barn och därför behållit det hos sig i tre veckor.

Ett sådant rum, som det jag nyss har beskrifvit, är ju icke ett hem, utan en fasa; och de män och kvinnor, som fly ett sådant hem för att gå till utskänkningsstället, måste man beklaga, men icke klandra. Det finns 300,000 människor i London fördelade på familjer, som bo i ett enda rum, och det finns 900,000, som enligt Allmänna hälsovårdsstadgan för 1891 hafva olaglig bostad — ett ganska ansenligt rekryteringsområde för krogrörelsen.

Och så är det osäkerheten om välgång, ovissheten i fråga om existensmedel, en välgrundad fruktan för framtiden — allt detta mäktiga faktorer i fråga om att drifva människor till att dricka. I sitt elände törsta de efter lättnad, och på utskänkningsstället känns pinan mindre svår, där finns glömska. Men det är ohälsosamt att dricka. Ja, visst är det så, men allt annat i deras lefnadssätt är också ohälsosamt, och drickandet medför glömska, hvilket ingenting annat i deras lif kan skänka. Det höjer till och med deras lifsandar och kommer dem att känna sig klokare och bättre, ehuru det på samma gång förnedrar dem och gör dem mera djuriska än någonsin. Det är för de olyckliga — både män ochkvinnor — en kastning mellan usla tillstånd, som slutar med döden.

Det tjänar till totalt ingenting att predika måttlighet och absolut nykterhet för dessa människor. Vanan att dricka kan vara orsaken till mycket elände, men den är i sin tur framkallad af andra och tidigare sorgliga förhållanden. Nykterhetsapostlarna må predika huru mycket som helst mot dryckenskapens onda, men tills det onda, som gör folk till drinkare, blir borttaget, kommer dryckenskapens onda att bestå.

Så länge folk, som försöka hjälpa, icke inser detta måste deras välmenta bemödanden förblifva fåfänga, och hela deras uppträdande blir ett skådespel, som endast tjänar till att väcka skratt i Olympen. Jag har gått igenom en utställning af japansk konst, som anordnats för de fattiga i Whitechapel i ändamål att höja deras sinnen och väcka hos dem en längtan efter det sköna, det sanna och det goda. Om man nu skulle antaga (ehuru det icke förhåller sig så), att de fattiga härigenom skulle lära känna och längta efter det sköna, det sanna och det goda, så skulle ju det faktiskt fula i hela deras existens, jämte den sociala lagen, som dömer hvar tredje af dem att dö på allmänna barmhärtighetsinrättningar, utvisa, att denna kunskap och längtan endast skulle vara en ny förbannelse för dem. De skulle då ha mycket mer att förgäta, än om de aldrig hade känt och längtat. Om ödet i dag skall tvinga mig till att föra samma lif som slafvarna i East End under det återstående af mitt lif, och på samma gång beviljade mig en enda önskan, så skulle jag begära att få förgäta allt det sköna, det sanna och det goda — att få förgäta allt hvad jag hade lärt ur böcker, förgäta de människor jag hade känt,de ting jag hade hört, och de länder jag hade sett. Och om ödet icke medgåfve detta, så är jag fullkomligt öfvertygad om, att jag skulle berusa mig för att få glömma så ofta som möjligt.

Dessa människor, som försöka hjälpa! Deras skolkolonier, deras missionsföreningar, deras fromma stiftelser och hvad det nu allt heter, äro idel misslyckade företag. Det ligger i sakens natur, att de ej kunna vara någonting annat. De äro felaktigt anlagda, ehuru det har skett med uppriktig öfvertygelse. De goda människorna, som vilja hjälpa, gå till sitt värf utan att förstå det. De ha icke uppfattat West End, men de komma ned till East End som undervisare och lärda. De förstå icke Kristi enkla samhällslära, men de komma till de elända och föraktade så

pompöst, som om de vore sociala återlösare. De ha arbetat troget, men förutom att de ha lindrat en oändligt liten bråkdel af nöd och samlat ett visst antal data, som eljest kunde ha samlats på ett mera vetenskapligt och mindre dyrbart sätt, ha de egentligen icke uträttat någonting alls.

Någon har med skäl sagt, att de göra allt för de fattiga, utom att »stiga af deras ryggar». Själfva de summor, som de minutera ut på sina barnhjälpsföretag, ha de prässat ut från de fattiga. De komma från en ras af framgångsrika och roffande tvåfotingar, som stå emellan arbetaren och hans lön, och de försöka lära arbetaren hvad han skall göra med de eländiga smulor, som ha lämnats åt honom. Hvad i all världen kan det vara för nytta med att inrätta barnkrubbor för arbetsklassen, där man till exempel tar emot barn, medan modern gär violblommor i Islington till trefjärdedels penny per gross, då flera barn och flera blomsterarbeterskor, än de kunnainlåta sig med, födas och uppstå alltjämt? En sådan arbeterska behandlar hvarje blomma fyra särskilda gånger, således 576 behandlingar för trefjärdedels penny, och under dagens lopp behandlar hon blommorna 6,912 gånger för en arbetslön af nio pence. Hon blir helt enkelt roffad. Någon »sitter på hennes rygg», och längtan efter det sköna, det sanna och det goda skulle icke lätta hennes börda. De som fuska i välgörenhet göra ingenting alls för henne, och hvad de icke ha gjort för modern utplånar om kvällen, då barnet kommer hem, allt hvad de under dagens lopp ha gjort för barnet.

Och framför allt förena de sig om att predika en grundlig lögn. De veta icke att det är en lögn, men deras okunnighet förvandlar icke lögnen till sanning. Den lögn, de predika, är sparsamhet. Jag skall genast bevisa mitt påstående. I det öfverbefolkade London är striden om tillfälle till arbete mycket skarp, och i följd af denna strid sjunka arbetslönerna till ett minimalt medel för existens. Att vara sparsam betyder för en arbetare att ge ut mindre än han har i dagspenning — han skulle med andra ord lefva på mindre än så. Han skulle således sänka sina anspråk på lifvet. Under konkurrensen för tillfälle till arbete, skall en man med lägre anspråk på lifvet ofelbart underbjuda den som har högre. Och en liten grupp af sådana sparsamma arbetare inom hvilken industrigren som helst, där man trängs om arbete, skall på allvar sätta ned arbetslönen inom denna industri. Och de sparsamma skola då icke längre kunna spara, emedan deras inkomster ha reducerats tills de nätt och jämt betäcka utgifterna.

Kort sagdt, sparsamhet motverkar sparsamhet. Om hvarje arbetare i England skulle ta sparsamhetspredikanternas uppmaning i akt och reducera sina utgifter till hälften, så skulle det förhållandet, att det finns mera arbetare än det finns arbete åt dem att få hastigt reducera arbeteslönerna till hälften. Och då skulle ingen af Englands arbetare kunna vara sparsam, därför att de måste lefva upp sina minskade inkomster. De kortsynta sparsamhetspredikanterna skulle naturligtvis bli förvånade öfver resultatet. De olyckliga följderna skulle sträcka sig precis så långt som de hade lyckats i sin propaganda. Och i alla händelser är det ett rent nonsens att predika sparsamhet för de 1,800,000 arbetarna i London, fördelade på familjer, som ha en totalinkomst af mindre än 21 shillings i veckan, hvaraf de måste betala nära en tredjedel för hyran.

Då jag talar om det gagnlösa i de människors verksamhet, som försöka hjälpa, måste jag göra ett stort och anmärkningsvärdt undantag för en af dem, nämligen doktor Barnardo Homes. Doktor Barnardo är barnfångare. För det första tar han dem om hand, medan de äro helt unga, innan de hunnit stöpas och stelna i den lastbara sociala formen; vidare skickar han ut dem för att växa upp och formas efter en annan och bättre modell. Till innevarande datum har han skickat 13,340 gossar ut ur landet, de flesta till Canada, och icke med en på femtio har försöket misslyckats. Ett ståtligt rekord, då man betänker, att alla dessa gossar äro vilsekomna öfvergifna varelser utan hem och föräldrar, uppryckta från själfva afgrundens botten, och att fyrtionio af femtio bland dem ha blifvit människor.

För hvarje dygn under årets lopp hämtar doktor Barnardo upp nio sådana barn från gatorna, hvaraf man kan förstå, att hans arbetsfält är kolossalt. Folk som för-söka att hjälpa ha åtskilligt att lära af honom. Han leker icke med palliativ. Han spårar uselheten och eländet ända till deras ursprung. Han förflyttar rännstensfolkets afföda från deras pestsmittade omgifning och ger dem nya och sunda förhållanden, där de ansas och bearbetas och formas till människor.

Då folk, som försöka att hjälpa, upphöra att leka och fuska med barnkrubbor och japanska konstutställningar och gå tillbaka och studera sitt West End och Kristi samhällslära, så skola de bli bättre kvalificerade att taga itu med det arbete, de borde utföra i världen. Och om de taga itu med det arbetet, så skola de sedan följa doktor Barnardos exempel, men i en skala, som kan tillämpas på hela nationen. De skola icke bry sig om att proppa i en kvinna, som gör violblommor för trefjärdedels penny per gross, någon längtan efter det sköna, det sanna och det goda, men de skola tvinga någon att stiga ned från hennes rygg och låta bli att proppa i sig själf tills han, liksom romarna, måste ta ett bad för att svettas ut sitt öfverflöd. Och till sin stora häpnad skola de finna, att det är de själfva som måste stiga ned från kvinnans rygg, såväl som från åtskilliga andra kvinnors och barns, hvilka de icke ha haft en aning om att de begagnat som lastdjur.

*

TJUGUSJUNDE KAPITLET.

——

Hushållningen.

I detta sista kapitel kan det vara lämpligt att betrakta den sociala afgrunden i dess största omfattning och ställa några frågor till civilisationen, i och med hvilkas besvarande civilisationen måste stå eller falla. Till exempel — har civilisationen förbättrat människans lott? Jag tar därvid »människan» i demokratisk betydelse och menar människan i genomsnitt. Och därför ombildar frågan sig själf sålunda: Har civilisationen förbättrat genomsnittsmänniskans lott?

Låt oss se! I Alaska, utmed Yukonflodens stränder, nära dess myning, lefver Innuitfolket. Det är ett mycket primitivt folk, hos hvilket man endast ser otydliga skymtar af den väldiga konstruktion, som vi benämna civilisation. Deras kapital uppgår möjligen till 2 pund per individ. Sin föda skaffa de sig genom jakt och fiske, hvarvid de begagna sig af spjut och pilar med benspets. De lida aldrig af brist på tak öfver hufvudet. Deras kläder äro varma, bestå hufvudsakligast af djurhudar. De ha ständig tillgång till bränsle, och äfvensåtill timmer för sina bostäder, hvilka de delvis bygga under jorden, och där ligga de varmt och godt under perioder af stark köld. Under somrarna bo de i tält, öppna för vind och svalka. De äro friska, starka och lyckliga. Deras enda problem är födan. De ha perioder af öfverflöd i den vägen, och de ha perioder af hungersnöd. Under goda tider fråssa de, under dåliga dö de af hunger. Men hungern som ett kroniskt tillstånd för ett stort antal af folket, är för dem en okänd sak. Vidare ha de inga skulder.

I det förenade kungariket vid Atlantens rand bor det engelska folket. Deras kapital uppgår till minst 300 pund per individ. De få icke sin föda genom jakt och fiske, utan genom arbete af mångfaldig art. För det mesta lida de af brist på husrum. Det större antalet af dem ha usla bostäder, de ha icke tillräckligt med bränsle för att hålla dem varma, och de ha dåliga kläder. Ett stående antal ha ingen bostad alls, utan sofva ute under bar himmel. Många hittas skälfvande af köld i sina trasor ute på gatorna, vinter och sommar. De ha goda tider och dåliga tider. Under goda tider kunna de flesta af dem skaffa sig tillräckligt att äta, under dåliga lider dö de af svält. De dö nu i denna dag, de dogo i går och i fjor, de skola dö i morgon och nästa år af svält, ty i olikhet med innuiterna lida de af ett kroniskt hungertillstånd. Det finns 40,000,000 af det engelska folket, och 939 af hvarje tusental af dessa dö utblottade, medan en ständig här af 8,000,000 kämpar vid hungersnödens rand. Vidare har hvarje barn som föds en skuld af 22 pund. Detta på grund af en konstmässig inrättning, som kallas för nationalskuld.

Vid en ärlig jämförelse mellan innuiten i genomsnittoch engelsmannen i genomsnitt, måste man inse, att lifvet är mindre hårdt för innuiten; att medan innuiten endast under dåliga tider lider af hungersnöd, lider engelsmannen däraf äfven under de goda; att ingen innuit lider brist på bränsle, eller kläder, eller husrum, medan engelsmannen lider ständig brist i dessa viktiga afseenden. I sammanhang härmed kan det vara lämpligt att anföra ett omdöme af en sådan man som Huxley. På grund af den kännedom, han förvärfvat som läkare i East End, och de

vetenskapliga forskningar, han anställt bland de mest elementära vildar, kommer han till denna slutsats : »Om man framställde bägge dessa saker som alternativ för mig, så skulle jag efter moget öfvervägande föredraga vildens lif framför det som dessa människor föra i det kristna London.»

Den komfort, människan njuter, är produkten af mänskligt arbete. Eftersom nu civilisationen icke har gifvit engelsmannen i genomsnitt föda och husrum, som kan jämställas med innuitens, uppstår denna fråga: Har civilisationen ökat genomsnittsmänniskans produktionsförmåga? Om den icke har ökat människans produktionsförmåga, så står den sig icke.

Men det måste genast medgifvas, att civilisationen har ökat människans produktionsförmåga. Fem män kunna producera bröd åt tusen. En man kan producera bomullsväfnader åt 250, ylletyg åt 300 och skodon åt 1,000. Och likväl har det i denna bok blifvit visadt, att millioner af det engelska folket icke få tillräcklig föda, kläder och skodon. Och därmed uppstår den tredje och oafvisliga frågan: Om civilisationen har ökat genomsnittsmänniskans produktionsför-måga, hvarför har den då icke förbättrat genomsnittsmänniskans lott?

På denna fråga kan det ej finnas mer än ett ord till svar, och det är misshushållning. Civilisationen har möjliggjort allt slags komfort och lefnadsbehag. Men däri har engelsmannen i genomsnitt ingen del. Om han för alltid skall vara utesluten därifrån, då faller civilisationen. Det finns intet skäl för att en så afgjordt felaktig konstruktion skall fortfara att existera. Men det är omöjligt att människan skulle ha rest denna storartade struktur förgäfves. Det går öfver vårt förnuft. Att erkänna ett så förkrossande nederlag är att ge dödsstöten åt all sträfvan, allt framåtskridande.

Det finns ännu ett alternativ, men blott ett enda. Civilisationen måste tvingas att förbättra genomsnittsmänniskans lott. Sedan denna sats är antagen, blir det hela med ens en affärsfråga. Vinstgifvande saker måste bibehållas; icke vinstgifvande saker måste afskaffas. Antingen är kejsarväldet en vinst för England, eller en förlust. Om det är en förlust, måste det afskaffas. Om det är en vinst, måste det ställas så, att genomsnittsmänniskan får del i vinsten.

Om striden om kommersiellt öfvervälde är förmånlig, så bör den fortsättas. Om den icke är det, om den är till skada för arbetaren och gör hans lott sämre än vildens, kasta då den utländska marknaden och det industriella herraväldet öfverbord. Ty det är ett afgjordt faktum, att om 40,000,000 människor med civilisationens stöd äga en större individuell produktionskraft än innuitens, så borde också dessa 40,000,000 människor njuta mera komfort och lefnadsbehag än innuiten.

Om de 400,000 engelska gentlemän, som enligt sinegen uppgift till statistiken för 1881 »idka ingen sysselsättning», icke äro till gagn, så —- bort med dem! Sätt dem till att plöja upp djurgårdar och plantera potatis. Om de äro till gagn, så behåll dem för all del, men laga att det ses till, att engelsmannen i genomsnitt får någon andel af hvad de förtjäna genom att »idka ingen sysselsättning».

Kort sagdt, samhället måste reorganiseras och en lämplig hushållning införas. Att den nuvarande är oduglig, kan icke disputeras. Den har afledt det förenade kungarikets lifsblod. Den har försvagat den hemmavarande befolkningen, tills den icke längre kan kämpa i främsta ledet bland de konkurrerande nationerna. Den har byggt upp ett West End och ett East End så omfångsrikt som landet själft, det ena tygellöst och ruttet, det andra sjukligt och svältfödt.

Ett stort välde håller på att gå i kvaf under denna odugliga hushållning. Då jag säger välde, menar jag därmed det politiska maskineri, som håller tillsammans det engelsktalande folket i världen utanför Förenta staterna. Påståendet har icke pessimismen till grund. Rasväldet är för mer än det politiska, och engelsmännen i Nya världen på andra sidan jordklotet äro så starka och kraftiga som någonsin. Men det politiska väldet, hvarunder de till namnet äro samlade, är stadt i aftynande. Det politiska maskineri, som är kändt under namn af Brittiska väldet, håller på att stanna af. Med den nuvarande hushållningen förlorar det kraftmoment för hvarje dag.

Det är oundvikligt, att den styrelse, som har misshushållat så groft och så brottsligt, skall sopas bort. Den har icke allenast varit slösaktig och oduglig, utan den haräfven användt fonderna på orätt sätt. Hvarje utsliten, gulblek tiggare, hvarje blind man, Hvarje barn i fängelse, hvarje man, kvinna och barn, hvilkas inälfvor gnagas af hunger,

svälta därför att landets medel användas på orätt sätt.

Ingen enda medlem af den styrande klassen kan göra anspråk på att nämnas »icke skyldig» inför mänsklighetens stora domstol. Både lefvande och döda kallas där till ansvar för hvarje barn, som dör af otillräcklig näring, hvarje flicka, som lämnar verkstaden, där hon arbetar för svältlön, för att göra nattliga promenader till Piccadilly, hvarje utsliten arbetare, som störtar sig i kanalen. Den föda, som denna styrande klass äter, vinet, som den dricker, ståten, som den för och de fina kläder, som den bär, öfverklagas af åtta millioner munnar, som aldrig ha blifvit mättade, och af två gånger åtta millioner kroppar, som aldrig ha varit tillräckligt klädda eller haft ordentligt husrum.

Här kan icke förefinnas något misstag. Civilisationen har hundrafaldt ökat människans produktionsförmåga, men genom misshushållning lefva civilisationens människor sämre än djur och ha mindre att äta, att kläda sig med och till skydd mot elementerna, än den vilde innuiten i det kalla klimat, där han lefver på samma sätt i dag som han lefde under stenåldern för tiotusen år sedan.

*